

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Univerza v Ljubljani

Patricia Zver Avanzo

FORMALNA IN NEFORMALNA POMOČ PRI POSVOJITVI

Magistrsko delo

LJUBLJANA, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Univerza v Ljubljani

Patricia Zver Avanzo

FORMALNA IN NEFORMALNA POMOČ PRI POSVOJITVI

Magistrsko delo

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Študijski program:

Svetovalno delo v vzgoji
in izobraževanju

LJUBLJANA, 2016

Univerza v Ljubljani

IZJAVA

Spodaj podpisani/-a Patricia Zver Avanzo, študent/-ka drugostopenjskega študija Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 06140244, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtor/-ica magistrskega dela z naslovom:

» Formalna in neformalna pomoč pri posvojitvi«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo magistrsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega magistrskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o študiju na programih druge stopnje;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno magistrsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 06. 05. 2016

Podpis avtorja/-ice:

Patricia Zver Avanzo

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave magistrskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega magistrskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 06. 05. 2016

Podpis avtorja/-ice:

Patricia Zver Avanzo

PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Ime in priimek: **Patricia Zver Avanzo**

Naslov naloge: **Formalna in neformalna pomoč pri posvojitvi**

Kraj: **Ljubljana**

Leto: **2016**

ŠT. STRANI	ŠT. TABEL	ŠT. SLIK	ŠT. VIROV	ŠT. PRILOG
133	4	0	62	1

Mentor: **Doc. dr. Milko Poštrak**

Deskriptorji: posvojitve, meddržavna posvojitve, priprave na posvojitve, neformalna pomoč, podporne skupine.

POVZETEK

Magistrska naloga prikazuje stanje na področju meddržavnih posvojitvev ter področja, na katerih bi bilo potrebno uvesti spremembe. Številni pari se odločajo za posvojitve otroka v tujini, seznam držav, iz katerih prihajajo otroci, pa je vse obširnejši. V teoretičnem delu sem pojasnila pravno ureditev posvojitvev, vrste meddržavnih posvojitvev in področja, na katera morajo biti bodoči starši ob odločitvi za meddržavno posvojitvev pripravljeni. V raziskovalnem delu sem s pomočjo kvalitativne analize pogovorov s posamezniki, ki so posvojili otroka v tujini, raziskala pomen socialnih mrež in neformalnih skupin pred posvojitvijo, med postopkom in tudi po posvojitvi. Opredelila sem tudi pomen in vsebino priprav na posvojitvev ter vlogo centrov za socialno delo in socialnih delavcev. Z analizo sem ugotovila, kaj so posamezniki, ki so posvojili otroka v tujini, najbolj pogrešali in predlagala spremembe na področju meddržavnih posvojitvev.

MASTER'S THESIS ABSTRACT

Title of the thesis: Formal and informal help in adoption

Key words: adoption, international adoption, preparations for adoption, informal help, support groups

This master's thesis shows the situation in the field of international adoptions and its areas, in which some improvement would be necessary. Numerous couples decide to adopt a child abroad and the list of countries the children come from is becoming longer and longer. The theoretical part of the thesis presents the legal system for adoptions, types of international adoptions and what future parents need to be ready for when they decide to take the path of international adoption. In the practical part of the thesis the meaning of social networks and informal groups before, during and after the adoption has been researched by means of a qualitative analysis of interviews made with individuals who have adopted a child abroad. The meaning and the contents of preparations for adoption, as well as the role of social work centers and social workers, have also been defined. Through analysis I have found out what parents who have adopted a child abroad missed the most, and I have suggested some improvements in the field of international adoptions.

PREDGOVOR

Ko sem začela razmišljati o temi za magistrsko nalogo, se je posvojitve ponudila sama po sebi. Sem namreč mama dveh otrok, ki sva jih z možem pred leti posvojila iz Rusije. Tema posvojitve je bila sicer že pogosto obdelana s številnih zornih kotov, enega pa sem pri pregledovanju strokovne literature, obstoječih diplomskih, magistrskih nalog in doktorskih disertacij pogrešala. In prav ta vidik posvojitve je, vsaj po mojih izkušnjah, izjemnega pomena. Gre za neformalno pomoč, pomoč znancev, prijateljev in predvsem tistih posameznikov, ki imajo izkušnjo posvojitve in sva je bila z možem deležna na zapleteni poti meddržavne posvojitve.

Formalni del je seveda nujen, predpisan, določen z zakoni, pravilniki, akti in ostalimi formalnimi ukrepi, neformalni del pa je tisti, ki nujno sledi formalnemu. Pogosto je celo predhodnik formalnemu, hkrati pa bi brez njega marsikatera uspešna meddržavna posvojitve ostala le sveženj papirjev na kupu čakajočih na nacionalno posvojitve.

V Sloveniji je vsako leto uspešno izvedenih le nekaj deset posvojitve, čakajočih parov pa je nekaj sto. Čakalna doba je dolga, pari na posvojitve otroka čakajo več let, številni je nikoli ne dočakajo. In prav zaradi tega se jih čedalje več odloča za posvojitve iz tujine.

Pot do uspešno izvedene in zaključene meddržavne posvojitve je dolga, stresna, naporna. Če se izrazim drugače, na poti po Sloveniji te vodi formalna pomoč, v našem primeru torej centri za socialno delo. A ko prečkaš mejo, si prepuščen samemu sebi ter pogosto neformalni pomoči. Strokovni delavci, ki se ukvarjajo s področjem posvojitve, potrebujejo veliko znanja, občutljivosti in kompetenc, ker pa v Sloveniji ni enotnega centra, centraliziranega znanja in informacij – nemalokrat se zdi, da tudi ni enotne politike na področju posvojitve –, se pari po pomoč in nasvete pogosto obrnejo na tiste posameznike, ki so otroke že posvojili in pripeljali v Slovenijo.

V najinem primeru in tudi pri številnih drugih posameznikih, ki so posvajali v tujini, neformalno pomoč sestavljajo drugi posamezniki z izkušnjo posvojitve. Lahko so to posamezni pari, ki so že posvojili, ali pa celo neformalne skupnosti posvojiteljev. Te skupine bi lahko imenovala podporne skupine, saj običajno par »spremljajo« od prvih korakov, ga opremljajo s potrebnimi informacijami, kontakti, sezname dokumentov,

informacijami, s podatki o tem, kako potrebne dokumente pridobiti, ter tudi delijo osebne izkušnje. V teh skupinah je par deležen spodbude, tolažbe, nasvetov in veselja pred posvojitvijo, med postopkom in tudi po prihodu novega družinskega člana v družino.

ZAHVALA

Želim se zahvaliti vsem »posvojenim mamam«, ki so nama stale ob strani, ko nama je bilo najtežje, ko nisva vedela, kje začeti, kam se obrniti, ki so z nama delile skrbi in srečo.

Tistim, ki še vedno z nama delite dragocene izkušnje in srečo, ki polni vaše domove. Brez vas ne bi najinega doma zapolnili dve mali, čudoviti bitji. In brez vas ne bi nastalo pričujoče delo.

Hvala tudi možu, ki me je podpiral in spodbujal, da sem se odločila za študij.

Predvsem pa hvala vama, Zala in Aljaž, da sta vstopila v moje življenje in mi dala tako želeno ime mama.

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1 KLJUČNI POJMI	1
1.1.1 POSVOJITEV	1
1.1.2 DRUŽINA	2
1.1.3 OPREDELITEV ODNOSA MED STARŠI IN OTROCI	4
1.1.4 PRAVNA UREDITEV POSVOJITEV	5
1.1.5 VRSTE POSVOJITEV	8
1.1.6 STATISTIKA POSVOJITEV	15
1.1.7 DRŽAVE IZVORA IN DRŽAVE SPREJEMA POSVOJENIH OTROK	17
1.1.8 PRIPRAVE NA POSVOJITEV	20
1.1.9 NA KAJ MORAJO BITI BODOČI POSVOJITELJI PRIPRAVLJENI	29
1.1.10 NEFORMALNA POMOČ	41
1.1.11 POMEN SOCIALNIH MREŽ	51
2. OPREDELITEV PROBLEMA	54
3. RAZISKOVALNI DEL	56
3.1 VRSTA RAZISKAVE	56
3.1.1 SPREMENJLJIVKE	56
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	57
3.3 OPREDELITEV ENOT RAZISKOVANJA – POPULACIJA, VZOREC	57
3.4 NAČRT ZBIRANJA PODATKOV OZ. EMPIRIČNEGA GRADIVA	57
3.5 NAČRT OBDELAVE GRADIVA	58
4 REZULTATI RAZISKAVE	59
4.1 RAZLOGI ZA MEDDRŽAVNO POSVOJITEV	59
4.2 ODLOČITEV ZA DRŽAVO IZVORA	60
4.3 PRIDOBIVANJE INFORMACIJ O POSTOPKU POSVOJITVE	61
4.4 PRIPRAVE NA POSVOJITEV V OKVIRU CSD	62
4.5 SAMOINICIATIVNE PRIPRAVE NA POSVOJITEV	64
4.6 VSEBINA PRIPRAV NA POSVOJITEV	64
4.7 SAMOOCENA PRIPRAVLJENOSTI NA POSVOJITEV	65
4.8 STIKI S POSVOJITELJI	66
4.9 DELO STROKOVNIH SLUŽB	68
5. RAZPRAVA IN SKLEPNE UGOTOVITVE O RAZSIKAVI	70
6. PREDLOGI	75
6.1 ENOTNE PRIPRAVE NA POSVOJITEV	75
6.2 INTERDISCIPLINARNI TIM PRI PRIPRAVAH	75
6.3 PODPORA TUDI PO POSVOJITVI	76
6.4 KOMPETENTNI SOCIALNI DELAVCI	76

6.5	SODELOVANJE MED CENTRI ZA SOCIALNO DELO	76
6.6	USTANOVITEV NACIONALNEGA CENTRA ZA POSVOJITEV	77
6.7	PODPORNE SKUPINE	78
6.8	POSREDOVANJE INFORMACIJ NA SPLETU	78
7.	ZAKLJUČEK	79
8.	VIRI IN LITERATURA	80
8.1	LITERATURA	80
8.2	SPLETNI VIRI	82
9.	PRILOGE	84
9.1	POSTOPEK KVALITATIVNE ANALIZE INTERVJUJEV	84
9.1.1	IZPIS RELEVANTNIH IZJAV	84
9.1.2	UREDITEV IZJAV PO KODAH	96
9.1.3	KODIRANE ZNOTRAJ POSAMEZNIH FAZ	112
10	POVZETEK	132

1. TEORETIČNI UVOD

Uvodoma sem opredelila nekatere ključne pojme, ki so bistvenega pomena za pričujočo magistrsko nalogo.

1.1 KLJUČNI POJMI

1.1.1 POSVOJITEV

Posvojitev je oblika socialnega starševstva, pri katerem nobeden od staršev z otrokom ne deli genskega materiala. Danes je ta oblika socialnega starševstva vsaj formalno namenjena v otrokovo korist in je hkrati najučinkovitejši socialno varstveni ukrep za otroke, ki nimajo možnosti odraščanja v biološki družini. (Klun 2009, 35)

V zgodovini sta se vsebina in oblika posvojitve spreminjali. Do sredine 19. stoletja je bila vloga posvojitve predvsem v ohranitvi družinskih vezi in nasledstva, pridobivanju politične moči in vzpostavitvi ali krepitvi povezav med družinami. Poudarek ni bil na posvajanju otrok, temveč starejših, tudi odraslih, katerih vloga je bila nadaljevanje družinske dediščine. Danes je namen posvojitve predvsem zagotavljanje koristi otroka, kar ima večina držav tudi zapisano v nacionalni zakonodaji.

Dandanes so v središču otrok in njegove potrebe, vsekakor pa ne smemo zanemariti tudi vloge vseh drugih udeležencev v procesu posvojitve.

Velja splošno mnenje, da je posvojitev najboljša rešitev za otroke, ki so ostali brez staršev ali ti ne morejo primerno skrbeti zanje. Vsak otrok namreč potrebuje stalen dom, starše.

Posvojitve so v Sloveniji začele naraščati po letu 1974. V preteklosti, dokler je bila Slovenija del Jugoslavije, so bile posvojitve omejene predvsem na posvojitve znotraj države, danes ni več tako. Vse več posameznikov se ozira prek meja in v Sloveniji je že več kot sto otrok, ki so bili posvojeni iz drugih držav.

In ker s posvojitvijo pride otrok v (novo) družino oziroma pogosto s posvojitvijo nastane družina, je potrebno definirati tudi pojem družine, kar pa kljub temu, da se na prvi pogled morda zdi tako, ni preprosto.

1.1.2 DRUŽINA

Tradicionalno je veljalo, da družino sestavlja zakonski par z otroki. Danes ni več tako. Še več, lahko zapišemo, da tradicionalni tip družine izpodrivajo »alternativne« oblike družinskega življenja.

Družinske oblike se spreminjajo in ohranjajo zaradi ekonomskih, kulturnih in družbenih razmer v posamezni družbi. (Zaviršek, Sobočan 2012: 11)

Definicij je toliko, kolikor je različnih družin. Lahko bi celo zapisali, da ima vsak izmed nas svojo predstavo o tem, kaj je družina. Družine se razvijajo, spreminjajo, prilagajajo. Prav zato je tako težko opredeliti enotno definicijo, ki ne izključuje nobenega tipa družin.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih družino definira kot »življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo«. (Uradni list RS, št. 69/2004)

Če pogledamo v najnovejši Slovar slovenskega knjižnega jezika, ki je luč sveta ugledal pred dobrim letom dni, je družina razložena kot skupnost enega ali obeh staršev z otrokom, otroki.

Musek in Pečjak (1997: 265) zapišeta, da človek, odkar obstaja, živi družinsko življenje. Družina ni samo biološka struktura, temveč je temelj socialnega življenja in socialnih odnosov, je osnovna celica družbe. V njej se posameznik razvija, dosega svoj vrhunec, dopolni svoje življenje.

Čačinovič Vogrinčič (1992: 105) doda sledečo opredelitev družine, ki ne temelji le na biološki povezanosti, temveč sloni na socialni povezanosti: »Družino tvorijo dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje; povezujejo jih skupna pravila, norme in vrednote; odnose v njej odraža in določa relativno trajna struktura statusov in vlog, v družini se oblikujeta zanjo značilna struktura moči in načinov vodenja; izoblikuje se relativno trajna mreža komunikacij ter statusov in vlog posameznih

družinskih članov v njej; definirajo se vloge glede na delitev dela; razložijo se čustveni odnosi med njimi.«

Številni avtorji torej pri definiciji poudarjajo predvsem socialne odnose med starši in otroki. Starševsko razmerje je bistveni element družine.

Že pri primeru posvojitve vidimo, da obstajajo različne oblike družin, ki posvojijo otroka. Posvoji lahko:

- zakonski par brez otrok,
- zakonski par z biološkim otrokom ali biološkimi otroki,
- različnospolna zunajzakonska skupnost brez otrok,
- različnospolna zunajzakonska skupnost z biološkim otrokom ali biološkimi otroki
- samska ženska,
- istospolna registrirana ali neregistrirana partnerska skupnost. (Zaviršek 2012: 93)

In če pri definiciji upoštevamo še otroka, vidimo, da se različnost močno razširi. Lahko gre za družine z biološkim otrokom, z biološkim in posvojenim otrokom, z biološkim otrokom in otrokom, ki je v rejništvu, s posvojenimi otroki. Če gremo globlje in upoštevamo poreklo otroka, se lahko oblike razširijo na tiste, ki posvojijo otroka v Sloveniji, tiste, ki posvojijo otroka v drugi državi, tiste, ki posvojijo otroka drugega etničnega porekla, vere in tako naprej.

Toliko različnih oblik družin, ki posvojijo otroka, zagotovo zahteva tudi različne obravnave, saj so potrebe otrok in tudi staršev v teh družinah različne. Strokovni delavci se morajo te različnosti zavedati in jo pri delu upoštevati.

Če je starševstvo v večini definicij nujni predpogoj, da lahko razpravljamo o družini, je potrebno opredeliti, kaj starševstvo je.

1.1.3 OPREDELITEV ODNOSA MED STARŠI IN OTROCI

Starševstvo

Biološko starševstvo nastane, kadar med staršem in otrokom obstaja krvna vez. Danes pa starševstva ne razumemo le kot biološko utemeljeno vlogo, temveč se je s pluralizacijo družinskega življenja razširilo na različne oblike socialnega starševstva.

Zaviršek (2009: 3) opredeli socialno starševstvo kot nasprotje biološkemu. Definira ga kot družbeni odnos med odraslim in otrokom, ki ne temelji na krvni povezavi, temveč na socialni in čustveni ter je glede na časovno dimenzijo stalen, po svoji kvaliteti pa intimen in vsebuje ekonomsko odgovornost odraslega do otroka. Pomeni opravljanje starševskih funkcij v daljšem časovnem razdobju. Starševstvo je odnos dolgotrajne in kontinuirane ekonomske, skrbstvene in emocionalne povezanosti med odraslim in otrokom. To velja za biološko in socialno starševstvo.

Ena najbolj znanih oblik socialnega starševstva so družine s posvojenimi otroki. V teh družinah starši in otroci ne delijo istega genetsko-biološkega materiala.

Pogosta oblika socialnega starševstva je tudi rejništvo. To je v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004) opredeljeno kot posebna oblika varstva otrok, za katere je potrebna oskrba in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši. V tem primeru pravice in dolžnosti staršev ali skrbnika za razliko od posvojitve ne prenehajo.

Opredeliti je potrebno tudi izraze, s katerimi običajno pojmujeemo določene skupine ljudi, ki so vpletene v proces posvojitve.

Otrok

Prvi je vsekakor otrok, ki ga v primeru posvojitve pogosto poimenujemo posvojenec. Zaviršek (2012: 23) predlaga, da te besede ne uporabljamo, razen v primeru neposredne navedbe zakonske določbe, saj je potrebno dati prednost poimenovanju človeka. Zato je primernejše, če uporabljamo besedni zvezi oseba, ki je bila posvojena, in otrok, ki je bil posvojen. Poleg tega je izraz posvojenec tudi negativna beseda, ki se jo lahko otroci sramujejo, otroka prizadene, saj obsegajo zgodovinsko stigmo.

Roditeljica ali biološka mati

Izraz se uporablja za žensko, ki iz kakršnikoli razlogov ni uspela v vlogi matere in je po lastni želji, z izjavo, oddala otroka v posvojitev ali ji je bil z odvzemom roditeljskih pravic ta odvzet in dan v posvojitev. Najpogosteje se z roditeljico poimenuje ženska, ki je zapustila otroka takoj po porodu, torej v vlogo matere sploh ni stopila. Pogosteje se uporablja poimenovanje – biološka ali rodna mati. (Bevc 1999: 38)

Biološki starši

S pojmom biološki starši označujemo otrokove biološke starše, torej tiste, ki so otroka spočeli, in sicer biološkega očeta ali roditelja ter biološko mater ali roditeljico, ki je rodila otroka. Velikokrat se sliši tudi naziv rodni starši. (Bevc 1999: 38)

Socialni ali nadomestni starši

Socialni starši nadomestijo biološke, zato se za njih velikokrat uporabi tudi izraz nadomestni starši. Socialni starši so biološkim enakovredni po intimnosti in skrbi za otroke. V pogovornem jeziku se pogosto uporablja tudi izraz krušni starši. To so lahko otrokovi posvojitelji ali v nekaterih primerih rejniki oziroma posvojiteljski in rejniški starši. (Bevc 1999: 38)

Zaviršek (2012: 23) po načelu, da je potrebno dati prednost poimenovanju človeka, predlaga besedno zvezo oseba, ki je posvojila otroka, starši, družina, ki so/je posvojila otroka.

V pričujoči nalogi se bom izrazom posvojenec, posvojitelj in posvojiteljska družina izogibala in jih uporabila le izjemoma zaradi lažje berljivosti.

1.1.4 PRAVNA UREDITEV POSVOJITEV

V Sloveniji osnovna načela ureja Ustava Republike Slovenije (1991), ki vsebuje temeljne določbe o zakonski zvezi, zunajzakonski skupnosti in družini, varovanju materinstva, očetovstva, otrok in mladine, pravice in dolžnosti staršev ter pravico do svobodnega odločanja o rojstvu otrok. V tretjem odstavku 56. člena so opredeljene pravice otrok, in sicer predvsem ta, da otroci uživajo v Sloveniji posebno varstvo in skrb.

Otrokom je zagotovljeno posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem ter zlorabljanjem. Otroci in mladoletniki, za katere starši ne skrbijo ali so brez ustrezne družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo države, njihov položaj pa ureja zakon.

Zakon, ki ureja posvojitve, je Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Zakon opredeljuje, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da je posvojitev pravno veljavna, ureja razmerja med starši ter njihovimi biološkimi in posvojenimi otroki v vseh oblikah družinskih skupnosti, poleg tega pa ta zakon vsebuje še določbe o zakonski zvezi, zunajzakonski skupnosti, rejništvu in skrbništvu. (Zaviršek 2012: 55)

Zakon med drugim nalaga, da se sme dati v posvojitev le otrok, čigar starši so neznani, umrli ali če so pred pristojnim organom privolili, da dajo otroka v posvojitev, in otroci staršev, ki jim je odvzeta roditeljska pravica.

Posvojitve v skladu z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih izvajajo centri za socialno delo, katerih osnovno vodilo v postopku je, da se s posvojitvijo sledi predvsem otrokovim koristim.

Na spletnih straneh Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je zapisano, da je v Sloveniji možna le popolna posvojitev, s katero se posvojenec popolno izloči iz družine naravnih staršev in preide v družino posvojitelja. Pri posvojitvi prenehajo pravice in dolžnosti otroka, ki je bil posvojen, do njegovih bioloških staršev in drugih sorodnikov ter pravice in dolžnosti bioloških staršev in sorodnikov do njega. Med otrokom, ki je bil posvojen, ter osebo, ki je posvojila, in njenimi sorodniki nastanejo enaka razmerja kot med sorodniki. Posvojitev se ne more razvezati, osebe, ki so posvojile otroka, pa se v matični register vpišejo kot starši otroka, ki je bil posvojen.

Po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004) se sme posvojiti le mladoletna oseba. Nihče ne more biti posvojen od več oseb, razen če sta osebi, ki sta posvojili otroka, zakonca. Posvojiti ni mogoče sorodnika v ravni vrsti in tudi ne brata ali sestre. Oseba, ki posvoji, je lahko le polnoletna oseba, ki je vsaj osemnajst let starejša od otroka, ki je bil posvojen, le v izjemnih primerih sme center za socialno delo, potem ko razišče vse okoliščine primera in se prepriča, da bi bila taka posvojitev v

otrokovo korist, dovoliti posvojitev tudi osebi, ki ni osemnajst let starejši od otroka. Zakon nadalje nalaga še, da je za posvojitev mladoletne osebe, ki je starejša od deset let, potrebno tudi njeno soglasje. Prav tako lahko zakonca samo skupaj posvojita otroke, razen če eden od njiju posvoji otroka svojega zakonca

Oseba, ki posvoji, ne more biti:

- oseba, ki ji je odvzeta roditeljska pravica,
- oseba, za katero se utemeljeno domneva, da bi posvojitev izrabila v škodo posvojenca,
- oseba, ki ne daje jamstva, da bo izvrševala roditeljsko pravico v otrokovo korist,
- oseba, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, ali je tako duševni prizadeta ali bolna, da utegne spraviti otrokovo zdravje in življenje v nevarnost.

V Sloveniji je lahko izjemoma oseba, ki posvoji otroka, tudi tuj državljan, če center za socialno delo za otroka, ki naj bi bil posvojen, ni mogel najti posvojitelja med državljani Republike Slovenije.

Ko gre za meddržavne posvojitve je pomemben še Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (Uradni list RS, št. 56/99 in 45/08). Ta vsebuje pravila o določanju prava, ki ga je potrebno uporabiti za civilnopravna razmerja z mednarodnim elementom, vsebuje pravila o pristojnosti sodišč in drugih organov Republike Slovenije za obravnavanje teh razmerij, določa pravila in postopke ter pravila za priznanje in izvršitev tujih sodnih odločb ter odločb drugih organov.

Poleg teh med dopolnilne pravne vire, ki posredno zadevajo področje posvojitve, sodijo še Zakon o osebnem imenu, Zakon o socialno varstvenih prejemkih, Zakon o dedovanju, Zakon o državljanstvu, Zakon o matičnem registru in Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. (Zaviršek 2012: 55)

Pomemben dokument, povezan z mednarodnimi posvojitvami, je tudi Deklaracija Združenih narodov o družbenih in pravnih načelih varstva in blaginje otrok s posebnim poudarkom na nacionalnem in mednarodnem rejništvu. Deklaracija določa, da pride do meddržavne posvojitve, ko otroku ni mogoče najti ustrezne rejniške ali posvojiteljske

družine oziroma zanj ni drugače ustrezno poskrbljeno v matični državi. (Zaviršek, 2012: 58)

Omeniti je potrebno tudi Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah, v kateri so zapisane pravice, ki bi jih morali uživati vsi otroci. Postavljeni so standardi za otrokov razvoj v različnih obdobjih ter na različnih področjih. Namen je zaščita otrokovih pravic ter postavitve osnovnih standardov zdravstvene oskrbe, izobraževanja ter pravnih, civilnih in socialnih storitev. Konvencija govori tudi o posvojitvah, med drugim je v njej zapisano, da mora država zagotoviti posebno varstvo in zaščito za tiste otroke, ki so začasno ali stalno prikrajšani za družinsko življenje.

1.1.5 VRSTE POSVOJITEV

Nacionalna posvojitve

V Republiki Sloveniji so za odločanje o posvojitvi pristojni centri za socialno delo, ki so nosilci javnih pooblastil, kar pomeni, da v imenu države izvršujejo nekatere državne naloge. Njihovo delo na tem področju urejata in določata Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ter Katalog javnih pooblastil, nalog in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2008).

Za delo na področju posvojitve smernice niso natančno zapisane, zato strokovni delavci odločajo po lastni presoji. V Katalogu javnih pooblastil, nalog in storitev je navedenih pet nalog, ki jih morajo socialne delavke in druge strokovne delavke opraviti pri posvojitvi. Pod A sodijo opravila pri delu s posvojitelji, v področje B sodijo opravila pri posvojitvi, v C opravila pri enostranski posvojitvi, v Č opravila pri posvojitvi, ko so posvojitelji tuji državljani, in v D opravila pri posvojitvi otroka, ki je tuj državljan. (Zaviršek 2012: 70)

Nas najbolj zanimajo opravila, ki so zapisana v področju D, tu, kot sem navedla, gre za posvojitve otroka, ki je tuj državljan. Po normativu je za to delo namenjenih 1200 minut. Nujna opravila so sprejem in prva proučitev vloge za posvojitve, podajanje osnovnih informacij o posvojitvi, pogojih za posvojitve, o pomenu priprav na posvojitve in o možnostih vključitve v ustrezne programe priprav na posvojitve. Sledijo poglobljeni svetovalni pogovor s parom, na katerem se oceni motive za posvojitve in pričakovanja v

zvezi s posvojitvijo, življenjske izkušnje, partnerski odnos, skupna ocenitev realnih možnosti za posvojitev. Sledi še obisk na domu, ki ga vselej opravita dva strokovna delavca.

Med nujna opravila sodi tudi pridobivanje z zakonom določene dokumentacije o izpolnjevanju pogojev za osebe, ki želijo posvojiti otroka. Ob koncu je pomembna skupna ocena stanja, s poudarkom na specifičnosti medkulturne posvojitve in ohranjanja otrokove kulturne identitete. Strokovni delavci naj bi par ali posameznika tudi spremljali med pripravami, sodelovali s strokovni delavci, ki vodijo program priprav na posvojitev, ter izvedli skupni pogovor s parom in strokovnimi delavci programa priprav.

Postopek za posvojitev začne center za socialno delo po uradni dolžnosti ali na predlog osebe, ki želi posvojiti otroka. V primeru, da se otroku brez staršev išče posvojitelje, postopek začne center za socialno delo, če pa želi posvojiti posameznik ali par želi, pobudo za postopek da posameznik oziroma par.

Če postopek začne posameznik ali par, na krajevno pristojen center za socialno delo vloži prošnjo za posvojitev ter življenjepis. V vlogi mora biti razvidno, da posameznik ali par želi posvojiti otroka, hkrati mora tudi podati razloge za to željo. Vloga mora vsebovati še življenjepisa obeh partnerjev, potrdilo o osebnem dohodku v zadnjih treh mesecih, zdravniško potrdilo, ki ga izda osebni zdravnik, in iz katerega je razvidno, da ni zdravstvenih ali psihičnih omejitev, ki bi lahko vplivale na zmožnost opravljanja starševske vloge, ter upravna taksa.

Pristojni center za socialno delo nato po uradnem postopku pridobi tudi izpisek iz rojstne matične knjige, izpisek iz poročne matične knjige, potrdilo o državljanstvu, potrdilo, da osebi niso odvzete roditeljske pravice, potrdilo, da zoper osebo ni vložena pravnomočna obtožnica, in tudi ni izdana obsodilna sodba ter da ji ni odvzeta poslovna sposobnost. Omenjena potrdila lahko priskrbijo tudi kandidati za posvojitev, kar se dogaja pogosto, saj se na ta način postopek posvojitve pospeši.

Temu sledijo informativni razgovori s kandidati za posvojitev, ki sodijo med individualne priprave na posvojitev. Pri razgovorih sodelujejo socialna delavka in psihologinja, včasih,

ni pa nujno, tudi specialni pedagog. V razgovorih se ocenjujejo objektivne možnosti in primernost za posvojitve, motivi za posvojitve, pričakovanja, moralne in vzgojne lastnosti posameznika, ki želi posvojiti. Strokovni delavci paru ali posamezniku podajo osnovne informacije o posvojitvi, pomenu priprav in o možnostih vključitve v obstoječe programe priprav na posvojitve. Med obvezne priprave na posvojitve sodijo tudi obiski na domu kandidata za posvojitve.

Želim poudariti, da posebne priprave na posvojitve niso obvezne, par se jih lahko udeleži na lastno željo, torej prostovoljno. Več o tem bo zapisano v prihodnjih poglavjih.

Ko par opravi vse razgovore in je zbrana vsa potrebna dokumentacija, center za socialno delo izdela mnenje o primernosti kandidata za posvojitve. Če je mnenje pozitivno, se par uvrsti na čakalno listo kandidatov za posvojitve.

Ko je par izbran oziroma otroku najdejo primerne starše, se da otroka bodočim posvojiteljem v poskusno posvojitve. V Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004) v 148. členu piše, »da se ugotovi, ali se bosta posvojenec in posvojitelj lahko vživela v novi položaj in ali bo posvojitve za posvojenca koristna, center za socialno delo lahko odloči, da bodoči posvojenec preživi v družini posvojitelja določen čas pred odločitvijo o posvojitvi.« To obdobje traja eno leto. Če center za socialno delo ugotovi, da so izpolnjeni vsi pogoji in je posvojitve otroku v korist, izda odločbo o posvojitvi.

Meddržavna posvojitve

O meddržavni ali mednarodni posvojitvi, kot je pogosto imenovana, govorimo takrat, kadar posameznik ali par posvoji otroka, ki prihaja iz druge države. V postopek posvojitve je vključena več kot ena država, narodnost, kultura. Ta posvojitve zahteva spremembo države prebivališča otroka in terja dodatne obremenitve tako za bodoče starše kot otroka. Posamezniki morajo vsaj enkrat, običajno pa večkrat, potovati v tujino. Otroka, ki ga na prvem obisku spoznajo, morajo nato za več tednov, lahko tudi mesecev, pustiti v matični državi in čakati na nadaljevanje postopka. Ta je pogosto nejasen, običajno povezan z visokimi finančnimi stroški.

Tovrstna posvojitev je veliko breme tudi za otroka, ki poleg posvojitve in prehoda v novo družino zamenja še kulturno in socialno okolje, jezik, vero, pogosto pride tudi v okolje, v katerem izstopa zaradi videza, je drugega etničnega porekla.

Če se par odloči za meddržavno posvojitev, je postopek v prvi fazi, torej do vložitve vloge za posvojitev v želeni državi izvora otroka, enak. Par vloži na krajevno pristojni center za socialno delo vlogo, ki vsebuje prošnjo za posvojitev in življenjepis, nato se začne postopek. Ko par opravi vse potrebne razgovore in priskrbi potrebno dokumentacijo, pristojni center za socialno delo izdala mnenje o primernosti kandidata za posvojitev, ki je ključno in obvezno tudi v postopku, ko par ali posameznik želi posvojiti otroka iz tujine.

Par ali posameznik lahko posvoji otroka iz tujine, če je država podpisnica Konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah ali če sta državi podpisali bilateralni sporazum o meddržavnih posvojitvah. Možna je tudi posvojitev iz države, ki ni podpisnica Konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah in nima podpisanega sporazuma o meddržavnih posvojitvah s Slovenijo.

V tujini so pogoste posvojitve prek posredniških agencij, kar v Sloveniji ni možno, saj je celoten postopek zaupan izključno centrom za socialno delo in država ne pooblašča drugih posameznikov ali agencij, ki bi lahko izpeljali postopek meddržavne posvojitve.

Meddržavne posvojitve podpisnic konvencije

Mednarodno oziroma meddržavno posvojitev ureja Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah, imenovana tudi Haaška konvencija. Gre za najpomembnejši mednarodni dokument, ki ureja področje posvojitve. Slovenija je omenjeno konvencijo podpisala leta 1999, veljati pa je začela leta 2002. Poleg nje jo je do junija 2015 podpisalo še 94 držav, skupaj je torej 95 držav podpisnic. (Haaška konvencija, 1993)

Haaška konvencija je najpomembnejši dokument, ki ureja meddržavne posvojitve med državami podpisnicami, saj ščiti otroke in tudi družine pred nevarnostjo, ki jo prinesejo nezakonite ali slabo pripravljene posvojitve.

Bistveni cilji konvencije so:

- zagotavljanje, da meddržavne posvojitve potekajo v dobro otroka, da se upoštevajo njegove temeljne pravice, ki so zapisane v mednarodnem pravu,
- vzpostavitev sistema sodelovanja na področju posvojitve med državami podpisnicami sporazuma,
- preprečevanje ugrabitev, prodaje in trgovine z otroki,
- zagotovitev priznanja posvojitve.

Z nekaterimi podpisnicami haaške konvencije Republika Slovenija izvaja aktivnosti z namenom posvojitve. Na spletnih straneh Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti so v ta namen objavljeni nekateri dokumenti z informacijami o možnostih meddržavne posvojitve iz sledečih držav: Češka Republika, Bolgarija, Armenija in Poljska. Večina informacij je v jeziku in obliki, ki so jo posredovale zgoraj omenjene države.

Meddržavne posvojitve z bilateralnim sporazumom

Druga oblika meddržavne posvojitve je, kadar imata državi sklenjen sporazum o posvojitvah. Slovenija ima tovrstni sporazum sklenjen le z vlado Republike Makedonije. Sporazum je bil sklenjen leta 2007, v uporabi pa je od leta 2009.

Sporazum je pripravljen na podlagi določil Haaške konvencije in določa temeljne pogoje in postopek meddržavne posvojitve.

Namen sporazuma je, da se zaščiti otroke, prepreči trgovina z otroki, ugrabitve in prodaja ter da se otrokom zagotovi najboljši dom. Sporazum tudi ureja razmerja med posvojenci in posvojitelji, in sicer s posvojitvijo med njimi nastane enako razmerje kot velja med naravnimi, biološkimi starši in njihovi biološkimi otroci. Posvojitve po tem sporazumu je trajna in se ne more razvezati.

Pomemben del sporazuma, ki temelji na haaški konvenciji, so pogoji in način izvedbe posvojitve. Za osebe, ki želijo posvojiti v Makedoniji, veljajo enaki pogoji, kot če bi posvojili v Sloveniji. Osebe ali pari, ki želijo posvojiti otroka v Makedoniji, vložijo vlogo pri pristojnem organu države, v kateri prebivajo. Ta organ, torej center za socialno delo,

preveri izpolnjevanje pogojev na strani osebe, ki želi posvojiti, in opravi v ta namen vsa potrebna dejanja. Če oseba ali par dobi pozitivno mnenje, pošlje pristojni organ vlogo in poročilo s svojimi ugotovitvami osrednjemu organu v državi, torej Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ta pa nato vlogo posreduje in poročilo osrednjemu organu v Makedoniji.

Sporazum tudi natančno opredeljuje stroške postopka, ureja izstop iz matične države ter vstop in prebivanje otroka v državi sprejema, zdravstveno zavarovanje v času prehodne namestitve ter sodelovanje organov v obeh državah. (Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah, 2007)

Po sklenitvi sporazuma je število posvojitvev iz Makedonije upadlo in na mestu je vprašanje, zakaj je tako.

Meddržavne posvojitve iz držav, nepodpisnic konvencije

Par ali posameznik, ki želi posvojiti iz države, ki ni ratificirala Konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah ali s to državo Slovenija nima sklenjenega sporazuma o mednarodnih posvojitvah, ves postopek v tujini ureja sam. Sam poišče potrebne informacije in se obrne na pristojne organe, ki urejajo meddržavne posvojitve v državi, od koder želijo posvojiti otroka.

Glede na tabelo, ki prikazuje število meddržavnih posvojitvev in držav izvora, teh posvojitvev ni malo. Številni otroci prihajajo v Slovenijo iz držav, ki še vedno niso ratificirale konvencije. Med temi državami je tudi Rusija, od koder je v Slovenijo posvojenih največ otrok. Rusija je Haaško konvencijo sicer podpisala, a je do danes še ni ratificirala.

V tem primeru postavlja pogoje in določa postopek posvojitve tista država, iz katere posameznik ali par želi posvojiti.

Država izvora predpisuje, katere dokumente mora par priskrbeti, v kakšni obliki, na kakšen način, koliko izvodov. Par ali posameznik je tisti, ki opravi vso komunikacijo s pristojnimi organi v državi izvora otroka. Država izvora v primeru, da par zadosti vsem

pogojem in zanj najdejo otroka, kateremu v državi izvora niso našli primernih staršev, izda odločbo ali akt o posvojitvi, osebe, ki so otroka posvojile pa ga morajo nato predložiti v potrditev na pristojno sodišče v Sloveniji. Sodišče nato to odločbo potrdi in postane veljavna tudi v Sloveniji in šele po tem je možno otroka vpisati v matično knjigo, pridobiti davčno številko, urediti državljanstvo in zdravstveno zavarovanje.

Tovrstna oblika posvojitve je, kljub temu, da posvojitelji pri tem nimajo zagotovljene nikakršne pravne varnosti, še vedno med najbolj pogostimi.

Dober primer so posvojitve iz Rusije, od koder je v Slovenijo posvojenih največ otrok. Prav zaradi tega si slovenska vlada z rusko že dlje časa, natančneje od leta 2010 (Pobuda za sklenitev sporazuma med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Ruske federacije o meddržavnih posvojitvah, 2010), prizadeva skleniti bilateralni sporazum o posvojitvah, vendar že od leta 2013 sporazum stoji na mrtvi točki. Razlog najbrž tiči v nezainteresiranosti ruske strani za sklenitev sporazuma s tako majhno državo, kot je Slovenija. Poleg tega je Ruska Federacija tudi spremenila politiko na področju posvojitvev, ki sedaj spodbuja nacionalne posvojitve in rejništvo. Od leta 2014 je v Rusiji v veljavi tudi zakonodaja, ki prepoveduje posvojitve v države, v katerih so dovoljene istospolne poroke.

V zadnjih petih letih je število posvojitvev iz Rusije tako v Slovenijo kot tudi v nekatere druge države upadlo, zato je pričakovati, da bodo posamezniki iskali nove poti, nove države, od koder bodo lahko posvojili otroka.

Kljub temu, da je v Slovenijo največ otrok posvojenih prav iz Rusije, je postopek zelo zapleten. Pogosto se zaplete že pri številu dokumentov, ki jih zahtevajo ruski pristojni organi. Seznam dokumentov se pogosto, včasih tudi mesečno spreminja. Pari in posamezniki, ki vložijo vlogo za posvojitvev, morajo to stalno dopolnjevati z novimi in novimi dokumenti. Poleg tega postopek posvojitve tudi ni enak za vse regije v Ruski federaciji.

Iz osebnih izkušenj lahko zapišem, da zna biti pridobivanje potrebnih dokumentov zelo zapleteno, saj je pogosto v Sloveniji že težko najti pristojni organ, ki je zadolžen za izdajo

določenega dokumenta. Nemalokrat se par znajde v vrtincu, v katerega ga s pošiljanjem od vrat do vrat pahnejo državni uradniki.

Pari in posamezniki potrebne informacije za posvojitve iščejo na različne načine, prek parov in posameznikov, ki so že uspešno posvojili, prek forumov ali socialnih medijev, redko potrebne informacije pridobijo na pristojnem centru za socialno delo. Če strokovni delavci na pristojnem centru za socialno delo nimajo izkušnje z vodenjem postopka meddržavne posvojitve iz dotične države ali niso dovolj samoiniciativni, da te informacije poskušajo poiskati na kakšnem drugem centru za socialno delo, ki tovrstne izkušnje morda že ima, je par prepuščen lastni iznajdljivosti.

Prav zaradi tega številni opozarjajo, da bi bilo smiselno vzpostaviti nek centralni organ, ki bi zb(i)ral vse dosedanje izkušnje glede meddržavnih posvojitvev. Na ta način bi te bile na razpolago vsem zainteresiranim. Sedaj pa lahko marsikateri par ali posameznik obtiči v slepi ulici, če mu ne uspe pridobiti potrebnih informacij prek neformalnih stikov.

1.1.6 STATISTIKA POSVOJITEV

Po podatkih iz informacijskega sistema, ki je pripravljen za področje posvojitvev, je bilo do aprila 2015 na centrih za socialno delo po Sloveniji vloženih 509 vlog za posvojitve. Od tega je 369 parov oziroma posameznikov že ocenjenih za možne oziroma primerne posvojitelje, za ostalih 140 pa končnega mnjenja centri za socialno delo še niso podali.

V letu 2015 je bilo po podatkih, dostopnih na spletnih straneh Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, na centre za socialno delo vloženih pet novih vlog za posvojitve, v letu 2014 pa je bilo vloženih 46 novih vlog za posvojitve.

Koliko otrok pa se dejansko posvoji vsako leto v Sloveniji? Po podatkih, ki jih vodi Statistični urad Republike Slovenije, in so objavljeni na njihovi spletni strani, je bilo v letu 2014 posvojenih 45 otrok, med njimi 14 iz tujine.

Največ posvojitvev je še vedno iz Ruske federacije, lani pet, čeprav podatki kažejo, da število posvojitvev iz te države upada. Šest otrok je bilo v letu 2014 posvojenih iz treh afriških držav. Od 45 posvojitvev gre v 18 primerih za enostransko posvojitvev, pri kateri zakonec posvoji biološkega otroka svojega partnerja. Ta posvojitvev je pogosta v

sestavljenih družinah. Popolnih posvojitvev, pri katerih otroka posvoji par ali samska oseba, je bilo 27.

Popolna posvojitev ali adopcija pomeni popolno vključitev otroka v družino, ki je posvojila otroka. S tem je otrok popolnoma izločen iz družine bioloških staršev. V modelu popolne posvojitve sta se izoblikovala dva koncepta, odprta in zaprta posvojitvev. Zaprta posvojitev temelji na anonimnosti bioloških in adoptivnih staršev, odprta posvojitev pa omogoča stike otroka, ki je bil posvojen, z biološkimi starši in informiranost bioloških staršev o otroku in njegovem življenju v družini, ki je otroka posvojila. Gabi Čačinovič Vogrinčič opozarja, da model zaprte posvojitve ne podpira staršev, ki so posvojili, pri njihovi starševski vlogi, ker ovira pristajanje družine na resničnost, in ne pospešuje, temveč zmanjšuje razvidnost družine in sposobnost za konflikt. (Klun 2009: 37)

Če primerjamo število čakajočih parov (509) s številom posvojitvev v Sloveniji vsako leto lahko hitro izračunamo, da bodo številni pari čakali na posvojitev otroka v Sloveniji leta, tudi desetletja, številni je ne bodo nikoli dočakali. Zato ne čudi podatek, da se pari odločajo za mednarodno posvojitev. Kljub temu pa so mednarodne posvojitve še vedno redke.

Tabela 1.1: Prikaz posvojitvev v zadnjih desetih letih po podatkih iz matičnega registra, ki ga vodi Ministrstvo za notranje zadeve in je objavljen na spletnih straneh ministrstva¹.

LETO	ŠT. POSVOJITEV (SLO + TUJINA)	ŠT. POSVOJITEV V SLOVENIJI*	ŠT. POSVOJITEV IZ TUJINE	DRŽAVA, V KATERI JE BILA POSVOJITEV IZVEDENA
2005	32	29	3	Ruska federacija, Romunija
2006	39	24	15	Makedonija, Ruska federacija, Ukrajina, Črna gora, Srbija, ZDA
2007	24	21	3	Romunija, Ukrajina
2008	27	22 (10)	5	Ruska federacija, Makedonija, Hrvaška
2009	48	34 (12)	14	Ruska federacija, BiH, Črna gora, Ukrajina, Kitajska, Madagaskar

¹ Matični register je bil vzpostavljen avgusta 2005. V oklepaju je navedeno število enostranskih posvojitvev, pri katerih zakonec ali zunajzakonski partner posvoji biološkega otroka svojega partnerja

2010	47	26 (11)	21	Ruska federacija, Ukrajina, BiH, Makedonija, Srbija, Moldavija, Gvineja Bissau
2011	54	36 (17)	18	Ruska federacija, Ukrajina, Gana, Turčija, Gvineja Bissau, Madagaskar, Makedonija, Španija
2012	70	35 (18)	35	Ruska federacija, Gana, Ukrajina, Madagaskar, Bosna in Hercegovina, Etiopija, Gvineja Bissau, Kongo, Poljska, Srbija
2013	43	28 (19)	15	Ruska federacija, Bosna in Hercegovina, Gvineja Bissau, Avstrija, Gana, Kazahstan, Makedonija
2014	45	31 (18)	14	Ruska federacija, Gvineja Bissau, Gana, Brazilija, Dominikanska republika, Liberija, Nepal, Ukrajina

1.1.7. DRŽAVE IZVORA IN DRŽAVE SPREJEMA POSVOJENIH OTROK

Države izvora ali matične države so tiste države, iz katerih prihajajo otroci, ki so posvojeni meddržavno. Teh držav je okoli sto. Med njih spada tudi Slovenija. (Zaviršek 2012: 31)

V Slovenijo je v zadnjem desetletju največ otrok prišlo iz Ruske federacije, Ukrajine in Makedonije, zadnja leta pa so pogostejše tudi posvojitve iz afriških držav, kot so Gvineja Bissau, Gana in Liberija.

Države izvora so praviloma revnejše v primerjavi z državami sprejema, iz katerih prihajajo posamezniki, ki posvojijo največ otrok. Vzroki za to, da je največ posvojitvev iz revnejših držav, je več. Med razlogi prednjačijo revščina, slabša dostopnost reprodukativnega zdravja in socialnega varstva za revnejše ljudi, večja smrtnost žensk ob porodu, slabša izobrazba žensk ter prevladovanje dihotomije, ki ohranja podrejenost žensk, kar pomeni, da moški člani skupnosti odločajo o njihovih reprodukativnih pravicah. (Zaviršek 2012: 31)

Vsako leto je posvojenih več kot četrta milijona otrok, po podatkih Združenih narodov naj bi jih bilo okoli 260.000. Skoraj polovica posvojitve se zgodi v Združenih državah Amerike (leta 2001 je bilo v ZDA 127.000 posvojitve), sledijo Kitajska (46.000 posvojitve leta 2001) in Ruska Federacija (več kot 23.000 posvojitve v letu 2001). Številka vključuje tako notranje kot meddržavne posvojitve.

Pravno institucijo posvojitve priznava več kot 160 držav, le v okoli 20 državah posvojitve ni možna. V teh državah posvojitve nadomeščajo alternativni postopki, kot so skrbništvo, rejništvo, nameščanje otrok v domove za otroke. Po podatkih Združenih narodov je kar okoli 85 odstotkov vseh posvojitve na svetu še vedno domačih. V razvitih državah število domačih posvojitve upada, medtem ko v državah v razvoju število domačih posvojitve na račun izvajanja politik, ki spodbujajo domače posvojitve, narašča. (UN Child Adoption: Trends and Policies 2009)

V razvitih državah narašča število meddržavnih posvojitve, v številnih državah Evropske unije je že preseglo število nacionalnih posvojitve. Največ meddržavnih posvojitve beležijo v Združenih državah Amerike, Franciji in Španiji, sledijo Kanada, Nemčija, Italija, Nizozemska in Švedska. Te države beležijo več kot tisoč meddržavnih posvojitve vsako leto. Med državami izvora je na prvem mestu Kitajska, sledijo Gvatemala, Republika Koreja, Ruska Federacija in Ukrajina. Več kot polovica otrok, ki je posvojena v drugo državo, izvira iz teh petih držav. Relativno malo otrok je posvojenih iz Afrike, Latinske Amerike in karibskih držav. (UN Child Adoption: Trends and Policies 2009)

Po podatkih na spletni strani Haaške konvencije (2014) je bilo iz Afrike v letih med 2003 in 2013 posvojenih 30.496 otrok, največ iz Etiopije, sledijo Južnoafriška Republika, Kongo, Nigerija in Madagaskar.

Večina posvojenih otrok je starejših kot eno leto in mlajših kot pet let. Kljub temu, da si večina staršev želi dojenčka, so te posvojitve redke. Posvojenih je več deklic kot dečkov. Posvojitelji so običajni stari med 30 in 44 let.

Tabela 1.2: Statistika največjih držav sprejema med letoma 2003 in 2013, ki jo beležijo na spletni strani Haaške konvencije (2014).

DRŽAVA SPREJEMA	ŠTEVILO POSVOJITEV (2003-2013)
ZDA	174.942
Italija	37.680
Španija	37.518
Francija	34.048
Kanada	18.143
Švedska	8788
Nizozemska	8815
Nemčija	6254
Danska	4556
Norveška	4554
Švica	4489
Irska	3136

Tabela 1.3: Statistika največjih držav izvora med letoma 2003 in 2013, ki jo beležijo na spletni strani Haaške konvencije (2014).

DRŽAVA SPREJEMA	ŠTEVILO OTROK, KI SO ŠLI V POSVOJITEV (2003-2013)
Kitajska	83.460
Rusija	53.637
Etiopija	28.471
Gvatemala	24.143
Kolumbija	15.500
Južna Koreja	15.387
Ukrajina	14.673
Vietnam	11.092
Haiti	10.561
Indija	8.092
Kazahstan	6.176
Filipini	4.918

Vrstni red držav izvora, iz katerih prihajajo otroci, ki gredo v posvojitev, se ves čas spreminja. Vzrokov je več, med najpogostejšimi so spremembe politike posvojitve, naravne nesreče, izbruhi bolezni in vojne.

Tabela 1.4: Najpogostejše države izvora med leti 2003 in 2013 po podatkih Haaške konvencije (2014).

	2003	2005	2007	2009	2011	2012	2013
1	Kitajska	Kitajska	Kitajska	Kitajska	Kitajska	Kitajska	Kitajska
2	Rusija	Rusija	Rusija	Etiopija	Etiopija	Etiopija	Etiopija
3	Gvatem.	Gvatem.	Gvatem.	Rusija	Rusija	Rusija	Rusija
4	J. Koreja	J. Koreja	Etiopija	Vietnam	Kolumb.	Kolumb.	Ukrajina
5	Ukrajina	Ukrajina	Vietnam	Ukrajina	Ukrajina	J. Koreja	Kongo
6	Kolumb.	Etiopija	Kolumbija	Kolumbija	J. Koreja	Ukrajina	Kolumbija
7	Indija	Kolumbija	Ukrajina	J. Koreja	Vietnam	Kongo	Filipini
8	Haiti	Vietnam	J. Koreja	Haiti	Indija	Filipini	Haiti
9	Vietnam	Haiti	Indija	Gvatem.	Filipini	Indija	Bolgarija
10	Kazah.	Indija	Haiti	Indija	Brazilija	Bolgarija	Poljska

1.1.8 PRIPRAVE NA POSVOJITEV

Pomen priprav na posvojitve

Še nedolgo tega je veljal in pogosto še velja v družbi mit ali romantična predstava, da gre pri posvojitvi za združitve običajno neplodnega para, ki s posvojitvijo stori dobrodelno dejanje in reši otroka ter mu nudi ljubeč dom. Otrok pa bo s prihodom v ljubeče in varno okolje pozabil na preteklost. Vendar realnost je precej drugačna. Družine s otroki, ki so bili posvojeni, so po pravicah in obveznostih res izenačene z družinami z biološkimi otroki, vendar se je potrebno zavedati, da so te družine drugačne od družin, ki so nastale po naravni poti.

Pri prvih govorimo o socialni povezanosti, pri drugih o biološki povezanosti, povezanosti s krvjo. Pri bioloških družinah je družina tista, ki posreduje tako naravo kot kulturo (nature in nurture). Družine, ki so posvojile otroke, imajo drugačno izkušnjo, »nature« je podedovano od bioloških staršev in običajno popolnoma neznano, družina ima vpliv le na »nurture«, ki je posredovano iz družbenega okolja. Pod »nature« je razumljeno »vrojeno, podedovano«, z »nurture« pa razumemo pogoje življenja, tisto, kar nastane

kot rezultat interakcije med biološko naravo in družbenim okoljem, v katerem posameznik živi. (Godina-Vuk 1990)

Potrebno je upoštevati, da družino, ki je posvojila otroka, sestavljajo posamezniki, ki so v odnos oziroma družino vstopili z izgubo. Tako odrasli in starši kot otroci. Še posebej otroci, ki so s posvojitvijo izgubili biološke starše, simbolne korenine, genetsko identiteto in občutek pripadnosti. Čeprav se ne spomnijo bioloških staršev, to ne pomeni, da nimajo občutka izgube. Nekateri so s posvojitvijo izgubili tudi stik z rejniki ali drugimi skrbniki, s katerimi so preživeli tudi po več let, sorejnike, prijatelje v domovih za otroke ali celo biološke brate in sestre, stare starše in ostalo sorodstvo. Otroci, ki so posvojeni meddržavno, so izgubili še veliko več. Naj omenimo le kulturo, jezik, običajne.

In prav zaradi tega je tako pomembno, da so oboji, predvsem pa odrasli na posvojitev dobro pripravljeni in imajo vedenje o tem, kaj posvojitev prinese s seboj, tako njim kot otrokom. Otrok, ki je bil posvojen, ima, preden pride v družino, običajno za seboj že nekaj let življenja, izkušenj. Te izkušnje so pogosto boleče, otrok je utrpel številne izgube, lahko tudi zanemarjanje in nasilje.

Posvojitev mora biti ukrep družbenega varstva, ki je usmerjen v korist otroka. To pomeni, da posvojitev ne sme reševati situacije para, ki ne more imeti biološkega otroka, temveč mora reševati situacijo otroka, ki nima možnosti bivati v matični družini. (Klun 2009: 44)

Družine, ki so posvojile otroka, se morajo soočiti z občutki izgube, vzpostavitev navezanosti, ki je v bioloških družinah običajno samoumevna, učinki travm in zlorab, ki lahko vplivajo na njihove otroke. Poleg tega morajo biti družine pripravljene tudi na izzive, ki jih prinese otrok iz druge kulture, drugega jezikovnega okolja, morda tudi drugega etničnega porekla. Vse to lahko zamaje družinsko življenje in če pari niso seznanjeni in pripravljeni na te izzive, če nimajo razumevanja, se lahko tako zaželeno in srečno obdobje za družino spremeni v neuspeh.

Številni tuji avtorji poudarjajo pomen pripravljenosti na morebitne izzive, ki se lahko pojavijo. Tudi številne sodobne klinične študije so potrdile, da je pri otrocih, ki so bili

posvojeni, višji delež otrok s psihičnim in vedenjskimi težavami, ki so pogosto tudi posledica nepripravljenosti staršev. (Livingston, Howard 1999: 9)

Namen priprav je, da bi se bodoče starše opolnomočilo za lažje premagovanje težav, ki se lahko pojavijo in ne in da se pri otroku odpravi vzrok težav.

Odgovoren starš mora v starševskem ravnanju ustvariti odnos, ki bo omogočil otroku varno navezanost, samospoštovanje, priznanje institucij avtoritete, avtonomijo, rast in svobodo. (Zaviršek in Sobočan 2012: 57)

Priprave bi morale zajemati tudi diskusijo o pričakovanjih staršev glede otroka. V raziskavah so namreč ugotovili, da velik odstotek staršev ni pripravljen na izzive posvojitve, pri mednarodnih posvojitvah tudi ni redek pojav, da so bodoči starši zavedeni glede otrokove preteklosti. (Livingston in Howard 1999)

Potrebno se je zavedati, da je v novonastali družini ljubezen med družinskimi člani nujna, ni pa dovolj.

Priprave na posvojitve v Sloveniji

Na kratko bomo opisali priprave na posvojitve, kot jih predvideva slovenska politika na področju posvojitve v Sloveniji in izzive, s katerimi se srečujejo posamezniki, ki so posvojili otroka. Nanje bi morali biti pripravljeni, da se ne bi več dogajalo, da starši otroka, ki je bil posvojen, po nekaj mesecih pustijo v pediatrični bolnišnici, otrok pa gre zato že drugič v posvojitve.

Prav v času, ko pišem pričujoče delo, so slovenski mediji namreč poročali o dogodku, da je družina iz Slovenije pol leta po posvojitvi iz afriške države (Gane), otroka pustila v pediatrični bolnišnici z razlago, da ima epilepsijo. Po treh mesecih, ko zdravniki pri otroku niso odkrili nič posebnega, so omenjeni starši zavrnili, da otroka vzamejo domov. Otroka so nato oddali v rejništvo z namenom posvojitve v drugo družino, saj ga prvotna ni več želela. Pri tem se pojavi vprašanje, kako dobro so bili pripravljeni na posvojitve otroka drugega etničnega porekla? Je bila družini na voljo podpora po posvojitvi?

O več podobnih primerih mediji pogosto poročajo tudi v tujini in tako mečejo slabo luč na sistem posvojitve, še posebej na meddržavne posvojitve. Najbolj znan je prav gotovo

primer iz Združenih držav Amerike, ko je Tory-Ann Hansen sina Artjema Savelejeva, ki ga je starega sedem let posvojila iz Rusije, leto kasneje poslala samega z letalom nazaj v Rusijo s sporočilom, da mu ne želi biti več mama. Zaradi tega primera so ruske oblasti tudi za nekaj časa prepovedale posvojitve v Združene države Amerike ter močno zaostrole meddržavne posvojitve. Med spremembami, ki so jih v Rusiji uvedli, je tudi ta, da morajo vsi posvojitelji opraviti priprave na posvojitve v obsegu 74 ur.

Da bi se taki dogodki več ne ponavljali, se mi zdi nujno potrebno, da so vsi bodoči posvojitelji dobro pripravljeni na izzive, ki jih prinaša posvojitve.

Številni avtorji in raziskave potrjujejo, da so dobre priprave ključ do uspešne posvojitve.

Ruggiero in Johnson (2009) izpostavljata tri pomembne dejavnike tveganja, ki vplivajo na uspešnost posvojitve. To so (1) neprimerne oziroma nezadostne priprave na posvojitve, (2) nepopolne ali napačne informacije o otroku in njegovi preteklosti ter (3) pomanjkljiva ali nezadostna opora in podpora po posvojitvi.

Še posebej pomembne so priprave, kadar govorimo o meddržavni posvojitvi, ki od otroka terja še dodatne spremembe, med drugim so to tudi sprememba jezika, kulture, vere in socialnega okolja. Prav tako morajo biti tudi bodoči starši pripravljeni na sprejem otroka drugega etničnega porekla, nacionalnosti, iz drugačnega jezikovnega in verskega okolja, na otroka, ki ima svojo zgodovino, katere del sami niso bili.

Tudi Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (1989) govori o tem, da je potrebno za otroke, ki so velikokrat pretrpeli zanemarjanje ali celo zlorabe, poiskati družino, ki bo za njih predano skrbela in jim nudila trajnost in varnost. Posvojitelji morajo poleg izpolnjevanja splošnih pogojev, imeti tudi znanja in sposobnosti spopasti se z medrasnimi, medkulturnimi in mednacionalnimi vidiki posvojitve. Na voljo morajo imeti dovolj psihosocialne podpore, ki jo mora zagotoviti država sprejema.

O otrokovih pravicah v procesu posvojitve govorijo številni dokumenti, Unicef med drugim v dokumentu Pravice otrok v meddržavnih posvojitvah (2014) izpostavlja pravice otroka pred, med in po posvojitvi, kjer je zapisano, da ima otrok pravico, da je nameščen v družino, ki je na posvojitve primerno pripravljena, ki bo znala poskrbeti za njegove potrebe, in ji je nudena tudi primerna strokovna podpora pred, med in po posvojitvi.

Roby (2007) v svojem delu izpostavlja, da mora biti otrok, ki ne more živeti s svojo biološko družino, deležen posebne zaščite. Otroku je potrebno poiskati družino, ki bo znala odgovoriti na vse njegove potrebe. Pri pripravah je bolj kot finančno stanje družine, ki bo otroka posvojila, pomembno poiskati družino, ki bo razumela, da imajo otroci, ki so posvojeni iz drugih držav, posebnosti. Poleg tega mora biti otroku na voljo tudi kompetentna podpora strokovnih služb.

Tudi razvojni psiholog David Brodzinsky (2010) pravi, da so dobre priprave predpogoj za uspešno posvojitve. Bodoči starši imajo včasih namreč nerealna pričakovanja, posvojitve idealizirajo, realnost pa je vse kaj drugega, zato morajo priprave pomagati bodočim staršem oblikovati pravo predstavo o posvojitvi. Nepopolne ali nezadostne priprave na posvojitve, pri katerih je poudarek na pravnem delu priprav, vsebinske pa so zanemarjene, so glavni razlog za številne neuspešne posvojitve v tujini.

Po smernicah za praktično delo na področju domačih in meddržavnih posvojitvah, ki veljajo na Hrvaškem (Pravica otroka na odraščanje v družini: smernice za praktično delo na področju posvojitve 2007), bi priprave posameznikov in parov na posvojitve morale obsegati:

- pomembne informacije o podpori pri odločanju, ali je posvojitve prava rešitev za pare,
- pare je potrebno podučiti o tem, da je posvojitve drugačna od biološkega starševstva in prinaša dodatne izzive,
- oceno sposobnosti parov, ali bodo lahko primerno odgovorili na otrokove potrebe,
- priprave na posvojitve naj vključujejo tudi srečanja z drugimi posvojitelji in odraslimi posvojenci, če je to mogoče,
- oskrbo in podporo po posvojitvi,
- posvojiteljem mora biti pojasnjeno, da imajo otroci pravico vedeti vse o svojem poreklu in bioloških starših,
- posvojiteljem naj se omogoči stik z drugimi družinami, ki so posvojile, kar naj bi zagotovila država sprejema.

Med obvezne priprave, kot jih razume politika na področju posvojitve v Sloveniji, sodijo pogovor strokovne delavke s parom, obisk para na domu, posredovanje osnovnih informacij o posvojitvi, pogojih za posvojitve, specifičnosti posvojiteljske stvarnosti, pomenu priprav na posvojitve in možnostih vključitve v obstoječe programe priprav na posvojitve. Če je potrebno, strokovni delavci izvedejo tudi poglobljen svetovalni pogovor s parom, s pomočjo katerega ocenijo motive za posvojitve, pričakovanja v zvezi s posvojitvijo, pogovorijo se tudi o življenjskih izkušnjah in partnerskem odnosu. V priprave sodi tudi pridobivanje z zakonom določene dokumentacije o izpolnjevanju pogojev za posvojitelje, spremljanje, ali se je par vključil v priprave in sodeluje v njih, po potrebi se izvede tudi skupni pogovor s parom in strokovnimi delavci v programu priprave med potekom priprav. Obvezno se pripravi skupna ocena o tem, kakšni so pogledi in pričakovanja v zvezi s posvojitvijo in pripravljenostjo kandidatov na starševstvo posvojenemu otroku. Na tej podlagi se izdelata socialno in po potrebi psihološko mnenje. (Zaviršek 2012: 72)

Vendar je potrebno poudariti, da priprave na posvojitve niso obvezne, strokovni delavci se o tem odločajo po lastni presoji, ni enotnega koncepta priprav parov na posvojitve. Strokovni delavci torej podajo osnovne informacije, par pa se nato sam odloči, ali se bo udeležil še dodatnih priprav na posvojitve.

V Sloveniji večina parov, ki se odloči za posvojitve, na otroka čaka že leta, zato si želijo čim hitreje začeti postopek posvojitve. Tako se le redki odločijo za dodatne priprave, ki niso obvezne, trajajo lahko več mesecev ali celo let, poleg tega pa jih morajo tudi sami plačati.

Priprave na centru za socialno delo so naravnane bolj pravno kot vsebinsko. Ocenjuje se primernost para na posvojitve. Vendar vsa potrdila, vključno z zdravniškimi potrdili in potrdilom o višini plače, ne dajejo odgovora na vprašanje, kakšna bosta starša kot vzgojitelja, kako bosta kos vsem izzivom posvojitve.

Zato kot posvojiteljica menim, da so prav toliko, če ne še bolj pomembne vsebinske priprave. Otroci, ki so bili posvojeni, so ranljivi otroci, ki imajo pogosto za sabo številne travmatične izkušnje. Bodoči starši morajo znati na te izkušnje pravilno odgovoriti, zadovoljiti njihove potrebe, predvsem pa se morajo zavedati dejstva, da se socialno

starševstvo v številnih pogledih razlikuje od biološkega. Socialni starši morajo znati pravilno odgovoriti na otrokove potrebe. Napake so lahko za otroka in njegovo prihodnost usodne in močno zaznamujejo njegovo prihodnost.

Posvojiteljska stvarnost je tudi zelo specifična in na tem mestu se mi zdi tehtno vprašanje, ali imajo vsi strokovni delavci na številnih centrih za socialno delo vsa potrebna znanja o specifičnosti posvojitve, ki bi jih lahko prenesli naprej.

V Sloveniji, kot smo že omenili, ni izdelan koncept priprav na posvojitve, tudi obvezne niso. Strokovni delavci na centrih za socialno delo se po lastni presoji odločajo, v kakšen obsegu in na kakšen način bodo par pripravili na posvojitve, za delo na tem področju ni izoblikovanih nobenih smernic. Nekateri centri za socialno delo se po regijah povezujejo in organizirajo skupne priprave na posvojitve, spet drugi par usmerijo v katerega izmed svetovalnih centrov, kjer lahko ta opravi priprave na lastno željo. Posvojitelji se tako znajdejo v neenakem položaju, saj nimajo vsi centri organiziranih priprav, ki sicer zakonsko niso določene, so pa zelo pomembne.

Vendar priprave ne bi smele biti prostovoljne, temveč bi morale biti osrednji del postopka za vse, ki razmišljajo o posvojitvi, bile bi nekakšna šola za bodoče posvojitelje.

Priprave so v večini evropskih držav in v Združenih državah Amerike obvezne. Tudi strokovni delavci, ki delujejo na področju posvojitve, morajo opraviti dodatna izobraževanja in pridobiti potrebna znanja in veščine. Ponekod imajo organizirane tudi priprave na posvojitve za sorodnike in prijatelje. (Gibbons in Rotabi 2012: 281)

Priprave v teh državah so običajno sestavljene iz dveh delov. Prvi del je namenjen individualnim pripravam, ki jih izvede par ali posameznik s strokovnim delavcem, v drugem delu gre za skupinske priprave, kamor so vključeni tudi posamezniki, ki že imajo izkušnjo posvojitve, in lahko koristno pomagajo z nasveti. (Brodzinsky in Schechter 1990)

Posamezniki, ki želijo posvojiti, znanja pridobivajo na različne načine. Tisti, ki se odločijo za posvojitve iz Ruske Federacije, morajo priprave obvezno opraviti, saj so ena izmed zahtev omenjene države na področju posvojitve. Ruske oblasti zahtevajo, da imajo posamezniki opravljene priprave v obsegu 74 ur. Kje in na kakšen način jih bo par ali

posameznik opravil, je odvisno od centra za socialno delo pa tudi od lastne iznajdljivosti para. Nekateri centri za socialno delo sami izvedejo potrebne priprave v zahtevanem obsegu ur, ki jih zahteva Ruska Federacija, na drugih paru pomagajo z nasveti, kje lahko priprave opravijo. Bistveno je, da center za socialno delo priprave na posvojitev prizna in o tem izda ustrezno potrdilo.

V kolikor država izvora ne zahteva od parov ali posameznikov, da obvezno opravijo priprave, se ti na posvojitev pripravljajo po lastni presoji. To lahko storijo s poglobljenimi pogovori na centru za socialno delo, z udeležitvijo katerega izmed pripravljalnih tečajev, s prebiranjem literature, iskanjem informacij po svetovnem spletu ali v pogovoru z drugimi posvojitelji. In prav slednje je izjemnega pomena. Posamezniki, ki so posvojili, so namreč strokovnjaki iz izkušenj.

Tovrstne priprave je zagovarjala tudi Ela Zupančič (1987), starosta na področju posvojitve, ki je izpostavila, kako v veliko pomoč je posameznikom, ki želijo posvojiti, če jih seznani z drugimi posamezniki, ki so že posvojili. Ti lahko paru posredujejo dragocene napotke in informacije. Že pred desetletji so na nekaterih centrih za socialno delo imeli organizirane redne sestanke s posamezniki, ki želijo posvojiti otroka in posamezniki, ki so že posvojili otroka. Na teh so lahko starši govorili o specifičnih težavah pri svojem otroku, bodoči starši pa so na ta način pridobili koristne informacije. Sestanki so veliko pripomogli k boljšemu poznavanju samega sebe in medsebojnih odnosov ter k oblikovanju vzgojnih konceptov. Poleg tega je center za socialno delo organiziral tudi vsakoletna srečanja družin, ki so posvojile otroke, katerih vrednost ni bila samo družabna. Družine so se med seboj spoznale, izmenjale izkušnje. Pozitivni vidik teh srečanj je bil tudi, da so se družine lahko prepričale, da so tiste, ki so posvojile otroka, prav takšne kot vse druge družine in so otroci, ki so posvojeni, prav takšni kot vsi drugi. Otroci, ki so posvojeni, so se lahko na srečanju prepričali, da niso nekaj posebnega, da je posvojenih otrok veliko. Njihov »status« jim je postal razumljivejši in enostavnejši.

Podobno stališče zagovarja tudi Nataša Banko, ki je specialistka kliničnega psihološkega svetovanja in ima bogate izkušnje na področju priprav na posvojitev, organizira pripravljalne tečaje na posvojitev v svojem Diagnostičnem terapevtskem centru ter tudi

vodi podporne skupine, ki so namenjene tistim, ki so otroka že posvojili, ali pa ga imajo v rejniški oskrbi. Po njenem mnenju so bistvene priprave, ki posvojitelje opremijo z znanjem, ključnim za zdrav razvoj otrokove osebnosti in posebnosti, ki jih posvojitev prinaša. Program priprav je vsebinsko podoben tistim v številnih drugih državah, v katerih so priprave obvezen del procesa posvojitve. Bodoči starši na pripravljanih tečajih osvojijo znanja, s katerimi lahko kvalitetnejše in ob pravem času zadovoljijo temeljne otrokove potrebe, naučijo se prepoznati in »ozdraviti« nekatera otrokova vedenja, ki na prvi pogled niso videti nič posebnega (otrok ne joka, neznanecem se brez težav približa), vendar lahko nakazujejo motnjo in zahtevajo posebno obravnavo. V programu obravnavajo tudi dejstvo, da ima otrok več staršev, saj je od pravilne in pravočasne razlage tega dejstva odvisno počutje posvojenega otroka, njegova identiteta. Bodoči starši se naučijo razumeti otrokove potrebe, značilnosti vedenja in čustvovanja, naučijo se pravilnega odziva in tako učinkoviteje opremijo svoje otroke za prihodnost.

Poleg priprav pri Diagnostičnem terapevtskem centru v Sloveniji najdemo tudi društvo Deteljica, kjer že več kot dve desetletji deluje program priprave na nadomestno starševstvo. Viktorija Bevc, ustanoviteljica društva, med drugim izpostavlja pomen skupinskih srečanj družin, ki so posvojile otroka. Področja dela društva so predvsem: srečevanje in premagovanje težav z neplodnostjo, zakonske osnove za posvojitev in rejništvo, osebna rast, odnosi med partnerjema, priprava na sprejem tujega otroka, vzgoja otrok, odnosi v družini, posledice zlorabljanja, trpinčenja in zanemarjanja pri otrocih.

Prav neplodnost je področje, ki je po mnenju Bevčeve (2006) tesno povezano s posvojitvijo, v doktrini socialnega dela pa je še vedno nerešena dilema, ali paru v čustvenem stanju dati otroka v posvojitev ali mu najprej ponuditi pripravo na posvojitev otroka, s katero se bo lahko še pred sprejemom otroka razbremenil čustvenega pritiska zaradi neplodnosti in njenih posledic. Po mnenju Bevčeve, se morajo neplodni pari najprej razbremeniti čustvenega pritiska zaradi neplodnosti in otrok ne sme biti nadomestilo ali zdravilo za neplodnost. Strokovni delavci morajo imeti zato globoko razumevanje za težave parov, ki niso mogli zanositi.

Starši imajo na srečanjih Društva Deteljica z ostalimi posamezniki in pari med drugim tudi možnost premagati uokvirjanje otrok po svojih pričakovanjih ali po svojih vedenjskih vzorcih, naučijo se dati otroku čas za prilagoditev novim družinskim razmeram, katere težave pestijo otroke iz družin alkoholikov, kako otrokom pomagati, razumeti čustveno prizadetega otroka. (Bevc 1999)

Poleg omenjenih dveh na področju Slovenije deluje tudi društvo Humanitarni klub posvojencev AS – Adoptee's Society, ki so ga osnovali odrasli, ki so bili posvojeni. Namen društva je izkušnjo posvojitve vključiti v življenje kot del stvarnosti ter pomagati bodočim staršem, ki se odločajo za posvojitev, z nasveti. Ustanoviteljica društva Katarina Tomšič, tudi sama posvojena, pravi, da se na društvo največkrat obrnejo odrasli posvojeni, ki jih predvsem zanimajo pogovor in izkušnje ostalih, nekaj pa je tudi posameznikov, ki si želijo posvojiti otroka in jih zanimajo osnovne informacije o postopku posvojitve, kot so, kako začeti postopek posvojitve, kam se obrniti, kateri dokumenti so potrebni. Včasih se nanjo obrnejo tudi starši, ki že imajo posvojenega otroka, in bi radi bolje razumeli, kaj otrok doživlja. Organizirana so tudi srečanja članov društva.

1.1.9 NA KAJ MORAJO BITI BODOČI POSVOJITELJI PRIPRAVLJENI

Želim opozoriti na nekatere vidike posvojiteljske stvarnosti, na katero morajo biti bodoči starši pripravljeni, potrebno je najti tiste bistvene točke, ki bi jih vsebinske priprave na posvojitev morale vsebovati ter izpostaviti najpogostejše težave v družinah, ki so posvojile otroka.

Povedati otroku, da je posvojen

Eno najpomembnejših, če ne celo najpomembnejše vprašanje, ki se poraja osebam, ki so posvojile otroka, je, kdaj in kako otroku povedati, da je posvojen. Še pred nekaj desetletji so številne družine posvojitev skrivale tako pred okolico kot tudi pred otrokom, kar je posledica pomanjkanja enotne doktrine na tem področju. Nekateri otroci nikoli niso zvedeli, da so posvojeni ali pa so to odkrili v odraslosti.

V raziskavi, ki jo je opravila Ela Zupančič leta 1984 (1987: 35) na vzorcu 200 družin, pri kar 8 odstotkih družin otrokom niso povedali, da je posvojen. Skoraj četrtina otrok do šestega leta starosti ni vedela, da je posvojena.

Številne raziskave potrjujejo, da je za uspešno posvojitve pomembno, da otrok pozna resnico in da se mu ta pove že v njegovih najzgodnejših letih. (Lambert in Streather 1980: 38)

Swientek (1999) je v svojem delu opozoril, da otroci, ki nič ne vedo, slutijo in proizvajajo izjemno težke psihične motnje. Pomembno je tudi, da starši otroku povedo o razlogih za posvojitve.

Na pravico otroka do stvarnosti opozarja tudi Gabi Čačinovič Vogrinčič (v Klun 2009: 45), ki zapiše: »Biti otrok v družini pomeni prevzeti vlogo v skupini, ki na svojstven, poseben način prispeva k njeni ohranitvi. Pravica otroka do stvarnosti je temeljna psihološka pravica otroka. Gre torej za pravico do stvarnosti, za pravico človeka, da se ga vzame resno; da živi naprej z vsem tistim, kar je, s svojo stvarnostjo, ki jo sme in mora skrbno hraniti, da bi obvladal in razumel nove možnosti in nove zahteve.«

Pomembno je, da se otroku resnica pove v njegovih prvih letih življenja, ko mu to še ne povzroča velikih pretresov. Spoznanje o njegovem rojstvu tako raste z njim, na začetku je to lepa zgodba, z leti, ko otroci postavljajo vse več vprašanj, se zgodba dopolnjuje s celotno resnico, ki je lahko za marsikaterega otroka tudi boleča.

Resnica je zelo pomembna za dober odnos v družini, ki je posvojila otroka.

Proces navezovanja

Navezanost je čustvena vez, ki se ustvari med otrokom in njegovim primarnim objektom, ki je običajno mama. Proces navezovanja se začne ustvarjati že takoj po rojstvu in prek tega odnosa dobi otrok predstavo o sebi in okolici. Če je otrok deležen primerne skrbi in ljubezni, dobi o sebi predstavo, da je vreden ljubezni. Velik pomen ima čustvena vez tudi na vse ostale navezanosti, ki jih bo posameznik ustvaril kasneje v življenju.

Pri otrocih, ki so bili posvojeni, se čustvena vez začne ustvarjati kasneje, kako se bo razvila, pa je v veliki meri odvisno od tega, kdaj so bili otroci posvojeni.

Otroci, ki prva leta življenja preživijo v domovih za otroke, so običajno prikrajšani za prvobitno čustveno vez ali pa jo v zelo okrnjeni obliki nudijo negovalci v domovih. V kolikor otrokove najzgodnejše potrebe niso zadovoljene na primeren način, lahko otrok o sebi ustvari negativno samopodobo, kar lahko močno zaznamuje njegovo prihodnje življenje in odnose.

Bodoči starši morajo imeti znanja o procesih navezovanja z otrokom, ki je bil posvojen, zavedati se morajo, da je včasih ta proces dolgotrajen in kompleksen.

Včasih se težave pojavijo, ko otrok začne spraševati o posvojitvi: zakaj me je mama zapustila? Imam kaj bratov ali sester? Čigav sem? Ob tem se pri otrocih, ki so bili posvojeni, lahko prebudi veliko bolečine in občutkov zavrženosti. Izziv za starše je, da pošteno in rahločutno odgovorijo na otrokova vprašanja. To je priložnost za graditev zaupanja, ki je temelj varne navezanosti. (Kompan Erzar in drugi 2011: 106)

Številne raziskave so pokazale, da bi morali biti otroci posvojeni čim prej, še najbolje v prvem letu starost. Družine, ki posvojijo starejšega otroka, bi morale imeti pri procesu navezovanja podporo strokovnih služb. Raziskava temelji na 270 različnih empiričnih študijah, v katere je bilo vključeni 270.000 posameznikov. Otroci, ki so dlje časa živeli v institucijah, veliko težje razvijejo zdravo in varno navezanost tako na svoje nove starše kot tudi okolico. (Gibbons in Rotabi 2012: 175)

Številne raziskave se ukvarjajo tudi z vplivom bivanja v socialnovarstvenih ustanovah na razvoj otroka. Ti otroci imajo lahko resne čustvene težave, težje razvijejo in vzpostavijo trajne odnose z drugimi ljudmi. Primarno navezanost, za katero so institucionalizirani otroci v ranih letih prikrajšani, je raziskoval britanski psiholog, psihiater in psihoanalitik John Bowlby. Njegovo zanimanje je zbudilo spoznanje, da imajo otroci, ki so odraščali v institucijah, pogosto emocionalne probleme, od katerih je najbolj očitna njihova nesposobnost, da oblikujejo intimne in trajne odnose z drugimi. Otroci v institucijah v zgodnjih letih nimajo možnosti vzpostaviti močnega stika z eno osebo, ki je običajno mati, kar ima za posledico, da imajo kasneje v življenju težave pri vzpostavljanju

emocionalnih odnosov z drugimi. Nezmožnost vzpostavitve varne navezanosti vpliva tudi na druga področja razvoja, npr. slabši govorni razvoj in nižji količnik inteligentnosti. (Batistič Zorec 2006: 79)

Klinične izkušnje pri delu družinami, ki so posvojile otroka, so pokazale na dve pomembni stvari. Prva je, da številni otroci z izkušnjo zlorabe, zanemarjanja in neprimerne navezanosti izjemno psihično napredujejo, ko so dani v posvojitev v zdrave, ljubeče družine, ki poudarjajo pomen rahločutnega in stabilnega starševstva. Drugo je, da bo veliko teh otrok ne glede na to, da bodo živeli v veliko boljšem okolju, še vedno razvilo in doživljalo resne psihosocialne motnje in bodo težko vzpostavili odnos varne navezanosti. (Kompan Erzar in drugi 2011: 106)

Ela Zupančič (1987: 135) je prišla do spoznanja, da imajo otroci iz domov pogosto skop besedni zaklad in pomanjkljivo poznavanje predmetov in pojmov, pogosto so v zaostanku pri abstraktnem in logičnem razmišljanju. Opozarja tudi na dejstvo, da je za prvo obdobje otroka v novem domu značilna velika sreča njegovih staršev, saj se jim je izpolnilo dolgotrajno hrepenenje po otroku, ki se mu lahko pridruži še usmiljenje, zato se pogosto zgodi, da začnejo otroka pretirano razvajati, kar pa otroci hitro ugotovijo in začnejo izsiljevati. Prav zato je potrebno starše, ki želijo posvojiti, na prvo obdobje posebej pripraviti. Starši morajo razumeti in sprejeti tudi dejstvo, da se začne vzgoja s prvim dnem skupnega življenja in da je pri njej potrebno biti sila dosleden.

Proces žalovanja

Gre za pogosto spregledano tem pri pripravah na posvojitev. Žalovanje je logična posledica izgube in otroci, ki so posvojeni, so kljub mišljenju, da so s prihodom v ljubečo družino ogromno pridobili, veliko tudi izgubili. Proces žalovanja se pogosto pokaže v obliki vedenjskih težav ali težavah pri navezovanju. Pojavi se lahko večkrat, vsakič, ko otrok doseže višjo stopnjo kognitivnega razvoja, prvič že pri starosti okoli šest ali sedem let, ko večina otrok razume razliko med rojstvom in posvojitvijo. V tem času se otrok začne zavedati, da posvojitev ne pomeni le biti zaželen in izbran, temveč pomeni tudi biti dan stran, biti zavržen. Zato se v tem času običajno prvič pojavi občutek izgube. (Livingston in Howard 1999: 33)

Zelo pomembno je, da starši pravi čas prepoznajo otrokovo vedenje kot proces žalovanja in mu pomagajo pri tem.

Zlorabe, trpinčenje

Trpinčenja, travme, čustveno zanemarjanje, prenatalna izpostavljenost alkoholu in drogam in številna pomanjkanja, ki so jih bili deležni otroci, ki so posvojeni, lahko močno vplivajo na prilagoditev otrok v novonastali družini. Te izkušnje močno zaznamujejo otrokovo samopodobo, njihova čustva, vedenje. Bodoči starši se morajo zavedati, da se globoke rane, ki so bile otrokom povzročene, ne bodo začele celiti same po sebi s posvojitvijo. Potreben je čas, potrpljenje, pomoč in podpora. Predvsem pa morajo biti bodoči starši opremljeni z znanji, kako pomagati otroku, katerega najnežnejša leta so bila zaznamovana z izgubami. (Livingston in Howard 1999: 126)

Identiteta otroka

Tako starši kot otroci morajo sprejeti in ne zanikati dejstva, da je otrok posvojen ter da sami niso biološki starši. Otroku morajo na pravilen način podati čim več informacij o bioloških starših in njihovi preteklosti. Otroci, ki so posvojeni, odraščajo med dvema družinama. Identiteta je sestavni del vsakega človeka, oblikuje pa se vse življenje, še posebej pomembno pa je v obdobju mladostništva. Otroci, ki so posvojeni, se pogosto sprašujejo, kdo so, od kod so, kakšna je biološka mama, biološki oče. Odgovori na vprašanja niso enostavni, pogosto so tudi neznani.

Pomanjkanje informacij in neznana preteklost lahko na otroke, ki so posvojeni, vpliva, da se počutijo kot »drugorazredni«. Zato je tako zelo pomembno, da otrok vzpostavi pozitivno samopodobo. Potrebno je tudi zavedanje, da je vprašanje identitete značilno za obdobje adolescence za večino otrok in to ni posebnost pri otrocih, ki so bili posvojeni. V tem času je še posebej pomembno, da se starši z otrokom redno, odkrito, z razumevanjem in občutljivostjo pogovarjajo o njegovi preteklosti. (Livingston in Howard 1999: 71)

Starost otroka

Pri pripravi bi bilo potrebno upoštevati tudi starost otroka, v kolikor je ta znana v času priprave na posvojitev. Par ali posameznik lahko posvoji dojenčka (iz porodnišnice), otroka, ki je v instituciji, ali otroka, ki je nastanjen v rejniški družini. Otroci so lahko različno stari, imajo različne izkušnje in življenjske preizkušnje za sabo, zato se tudi njihove potrebe razlikujejo.

Že Ela Zupančič (1987) je opozarjala, da posvojitev starejšega otroka zahteva od strokovne službe drugačen postopek. Za takšne posvojitve je potrebno starše posebej pripraviti, prav tako tudi otroka in okolje, v katerega bo otrok prišel. Le na tak način je možno omiliti težave in preprečiti pri otroku stres ob selitvi v novo okolje.

Žal pri strokovnih službah še vedno pogosto velja prepričanje, da starši, ki posvojijo otroka, ne potrebujejo specifičnih informacij in podpore, češ, »tudi biološki starši ne dobijo posebnega izobraževanja za starševstvo, zakaj bi ga torej starši, ki posvojijo otroka.« (Zaviršek 2012:53)

Večina posvojiteljev želi posvojiti čim mlajšega otroka, najraje dojenčka, kar pa je, če govorimo o meddržavni posvojitvi, redkost. Za večino držav, od koder je možna posvojitev v tujino, velja, da imajo prednost domači posvojitelji, šele če za otroka v matični državi ne najdejo primernih staršev in družine, se otroku išče primerne starše izven meja matične države.

V Rusiji se otrokom najmanj šest mesecev, običajno pa kar celo leto, išče družino v matični državi, šele po tem obdobju jih lahko posvojijo tudi tuji državljani. Posledica tega je, da so otroci stari vsaj eno leto, pogosto so tudi starejši. Posvojiti tri leta starega otroka pa ni enako kot posvojiti novorojenčka. Posamezniki morajo biti dovolj pripravljeni na vse izzive, ki jih lahko prinese posvojitev starejšega otroka. Ti otroci niso le izgubili biološke družine, v domu za otroke so bili tudi prikrajšani za priložnost oblikovanja trajnih odnosov, številni so bili že v času nosečnosti izpostavljeni alkoholu, drogam, neprimerni ali nezadostni prehrani matere, kar lahko povzroči številne težave, kot so hiperaktivnost, motnja pozornosti, okvare srca, učne težave, težave s spanjem in podobno. Marsikatera težava se pri otroku pokaže šele s časom.

Posvojitev starejših otrok je velikokrat povezana s problemom, kako ravnati s posledicami in simptomi dolgotrajne zanemarjenosti in zlorabe in s težavami pri skrbi za otroka po prestani travmi. Številni posvojitelji so v raziskavah o posvojitvi v Sloveniji (Klun 2009: 44) povedali, da si niso predstavljali, da bo prilagoditev otroka v novo družino tako težka.

Starejši otroci imajo lahko tudi določene strahove pred stvarmi, ki so za nas popolnoma običajne. To so lahko celo strah pred prometom, dvigalom, kopanjem v banji ali strah pred hišnimi ljubljenci. Velika težava v primeru meddržavne posvojitve starejšega otroka je tudi jezik.

Etnično poreklo otroka

Če znova kot primer navedem posvojitve iz Ruske federacije, lahko tuji državljani posvojijo le otroka, ki mu v državi izvora niso uspeli najti ustrezne družine. V Ruski federaciji so to pogosto otroci, ki so evroazijskega porekla in videza, zato je za njih težko najti primerne starše v matični državi.

Čedalje več otrok je v Slovenijo posvojenih tudi iz Afrike, nekaj otrok romskega porekla je iz Makedonije.

Družine, ki posvojijo otroka drugega etničnega porekla, morajo biti pripravljene, da bodo nemalokrat deležne pogledov in številnih vprašanj, včasih tudi neprijetnih.

Posvojitve otroka drugega etničnega porekla so sicer relativno nov fenomen, značilen za čas po drugi svetovni vojni, ko so v Združenih državah Amerike ameriški vojaki in njihove družine posvojile na tisoče otrok iz Japonske in nekaj let kasneje Vietnamca. Posvojitve temnopoltih otrok v belopolte družine so se v Združenih državah Amerike začele dogajati veliko pozneje.

Za te otroke je proces oblikovanja identitete še kompleksnejši, spopasti se morajo z dejstvom, da so za razliko od vrstnikov posvojeni ter da imajo starše, ki so drugega etničnega porekla. Otrok in družina tudi ne morejo prikriti posvojitve, saj večina ljudi že na prvi pogled vidi, da je otrok posvojen in so pogosto deležni pogledov in zanimanja.

V raziskavah so ti otroci povedali, da je za njih dejstvo, da so drugega etničnega porekla, pomembnejše od tega, da so posvojeni. Bodoči starši morajo razumeti, kaj za otroka drugega etničnega porekla pomeni njegova kultura, morajo biti pozitivno naravnani do otrokovega porekla, saj bo le tako lahko otrok vzpostavil pozitivno samopodobo. Otroci, ki so poleg dejstva, da so posvojeni tudi drugega etničnega porekla kot njihovi starši, težje ustvarijo pozitivno samopodobo, občutek pripadnosti in pozitivno identifikacijo s starši. To dejstvo je še posebej pereče v času mladostništva in zaznamuje otrokov razvoj. (Livingston in Howard 1999: 169; Gibbons in Rotabi 2012: 182)

Prav zato je tako zelo pomembno, da vsi vpleteni v proces posvojitve, tako starši kot tudi strokovni delavci, razumejo posebnost in ranljivost otrok, ki so drugega etničnega porekla.

Zdravstveno stanje otrok

Še en pomemben dejavnik pri posvojitvi, ki ga je nujno potrebno upoštevati, je zdravstveno stanje otrok. Po podatkih, ki so zbrani v publikaciji Združenih narodov (Posvojitve otrok, trendi in politika 2009), imajo številni otroci zdravstvene težave in zaostanke na raznih področjih razvoja. Na Cipru ima kar 41 odstotkov otrok, ki so se znašli v raznih skrbniških sistemih, zdravstvene težave. V Ruski Federaciji je takih več kot polovica otrok v domovih za otroke. Podobni podatki veljajo tudi za Estonijo in Češko.

In prav za te otroke v matični državi težko najdejo posvojitelje, zato so pogosto posvojeni meddržavno.

Otroci imajo zaostanke na duševnem in telesnem razvoju. Številni so podhranjeni. Podatki o njihovi zdravstveni zgodovini so lahko nezanesljivi in nepopolni.

Za veliko otrok, posvojenih iz Vzhodne Evrope, je značilno, da so bile biološkim staršem odvzete starševske pravice, otroci pa so bili v času nosečnosti izpostavljeni alkoholu, drogam, neprimerni in nezadostni prehrani. To lahko pusti trajne posledice na razvoju. V ZDA je najpogostejši vzrok za razvojne zaostanke otrok, ki so bili posvojeni, prav izpostavljenost alkoholu. Poleg razvojnih zaostankov imajo lahko zaradi tega otroci tudi druge težave, kot so hiperaktivnost, učne težave in slabšo koordinacijo. (Livingston in Howard 1999: 237)

V osmih empiričnih študijah, v katere je bilo vključenih 919 otrok, so ugotovili, da dlje, kot so otroci v oskrbi institucij, večji so njihovi zaostanki, predvsem na področju telesnega razvoja, višine, teže in obsega glave. V institucijah so deležni manj nege in stimulacij, ki so pomembne za kognitivni razvoj. Otroci imajo v času šolanja pogosto učne težave, tudi njihov inteligenčni kvocient je nižji. V raziskavi, v katero je bilo vključenih 78.662 otrok, so ugotovili, da so posvojeni otroci dvakrat pogostejše vključeni v posebne oblike izobraževanja in potrebujejo dodatno učno pomoč. (Gibbons in Rotabi 2012: 176)

Učne težave otroka, ki je bil posvojen, so lahko velik problem za starše, ki to dejstvo težko sprejmejo, je v svoji raziskavi ugotovila tudi Ela Zupančič (1987).

Večje je tudi tveganje glede vedenjskih težav, ki jih razvijejo posvojeni otroci kot posledico pomanjkanja. Tega so bili deležni v času pred posvojitvijo ter zaradi občutka, da so zaradi posvojitve drugačni od vrstnikov. Večji je tudi odstotek psihiatričnih obravnav pri posameznikih, ki so del življenja preživeli v institucijah. (Gibbons in Rotabi 2012: 180)

Psihoanalitik Rene Spitz je preučeval dojenčke, ki so doživeli dolgotrajno ločitev od svojega skrbnika (na primer mati je bila obsojena na zaporno kazen, otrok nameščen v institucijo). Otrokove reakcije na ločitev (žalost, jezo in apatijo) je poimenoval z izrazom anakliktična depresija (»anaclitic depression«). Njegove raziskave so pokazale, kako bistvene za razvoj so socialne interakcije. V raziskavi je spremljal razvoj dveh skupin otrok od rojstva do starosti pet let. V prvi skupini so bili otroci v sirotišnici, ki so bili bolj ali manj odrezani od človeških stikov, večino časa so preživeli v svojih posteljah, za njih pa je skrbela negovalka. Druga skupina otrok je odraščala v zaporu, kjer so bile njihove mame na prestajanju zaporne kazni. Ti otroci so bili vsakodnevno deležni materine pozornosti in nege, poleg tega so bili tudi v stiku z drugimi otroki in osebjem v zaporu. Pri starosti štirih mesecev je bil razvoj otrok v obeh skupinah na enaki stopnji, pri starosti enega leta pa so intelektualne in motorične sposobnosti otrok v sirotišnicah že zelo zaostajale za drugo skupino. Otroci so kazali manj radovednosti, igrivosti, veliko bolj so bili nagnjeni k virusnim in bakterijskim okužbam. Med drugim in tretjim letom starosti so se razlike v razvoju še poglobljale. Otroci mater, ki so bili skupaj nameščeni v

zaporu, skorajda niso kazali razvojnih zaostankov za ostalimi vrstniki, medtem ko sta od 26 otrok v sirotišnici samostojno hodila le dva, večina otrok skorajda ni govorila ali pa je uporabljala le nekaj besed. Po tej pionirski raziskavi so nato še številne druge raziskave potrdile, kako negativne učinke na razvoj ima socialna prikrajšanost v zgodnjem otroštvu. Spitz (1949) je ugotovil tudi, da so bili otroci v sirotišnicah bolj podvrženi infekcijam in tudi umrljivost je bila bistveno višja.

Zaključimo lahko, da imajo lahko otroci, ki so posvojeni meddržavno, številne zdravstvene težave, na katere bi morali biti bodoči starši pripravljani in tudi poučeni, saj otroci z vsem veseljem in radostjo, ki jo prinesejo v novonastalo družino, prinesejo tudi posebnosti, ki bi morale biti posebej obravnavane. Le dobro pripravljani posvojitelji, ki sprejmejo otroka z vsemi njegovimi posebnostmi, lahko ustvarijo čustveno varno okolje za otroka.

Rejništvo

Pri pripravi bi bilo potrebno upoštevati tudi, kje je bil otrok nameščen pred posvojitvijo, saj to pomembno vpliva na otrokov razvoj, hkrati pa morajo starši znati na pravi in primeren način otroku razložiti njegovo poreklo.

V preteklosti je bila večina otrok, ki so bili posvojeni, sirot, torej brez živih staršev. Danes število otrok v institucijah po svetu res narašča, vendar je le manjšina teh otrok dejansko brez živih bioloških staršev, zato sta izraza sirota in sirotišnica neprimerna, saj imata negativno konotacijo, poleg tega pa imajo številni otroci žive starše in zato niso sirote.

Ti otroci potrebujejo socialne starše in v literaturi se zanje uporablja izraz socialne sirote. (Zaviršek 2012: 52)

Otrok, ki je bil pred posvojitvijo v rejništvu, ima več družinskih kontekstov. Biološko družino, rejniško družino in socialne starše. Ti otroci so običajno starejši, nimajo izkušnje kontinuitete in izkušnje varne navezanosti ter imajo za sabo več bolečih ločitev. (Zaviršek 2012: 97)

Otroci, ki so jim starši umrli, so posvojeni večinoma iz revnejših, nerazvitih afriških držav, kjer divjajo vojne ali izbruhi bolezni, kot so HIV/AIDS in ebola. V Aziji in Vzhodni Evropi se otroci pogosteje znajdejo v skrbniškem sistemu zaradi ekonomskih razlogov, revščine.

Visok je tudi delež otrok, ki so bili iz biološke družine odvzeti zaradi alkoholizma, drog in neprimerne skrbi za otroke. To velja predvsem za Rusko Federacijo in Ukrajino, od koder je v Slovenijo posvojenih največ otrok. Ti otroci niso sirote, imajo biološke starše, ki so izgubili starševske pravice.

Zelo pomembno je, da starši otrok, ki so socialne sirote, znajo otrokom na pravilen in primeren način razložiti, zakaj ne morejo živeti z biološkimi starši ter tudi ohraniti pozitiven odnos do njih. Kar pa ni vedno lahko, še posebej v primerih, ko posvojitelji vedo, da je bil otrok odvzet iz matične družine zaradi zlorab.

Pričakovanja udeleženih v postopek posvojitve

Pričakovanja staršev

Osebe, ki so posvojile, pogosto hodijo po tanki liniji med tem, koliko morajo pričakovati in koliko lahko pričakujejo od svojih otrok. Če pričakujejo preveč, se lahko otrok, ki je bil posvojen, počuti zavrženega in nezaželenega, če pričakujejo premalo, otroci niso dovolj opogumljeni, da bi polno izkoristili svoje potenciale.

Pričakovanja okolice

Družine, ki so posvojile otroka, okolica še vedno pretirano opazuje in ocenjuje, bolj kot biološke družine. Pričakuje se, da se morajo otroci, ki so posvojeni, lepše obnašati. Ocenjuje se jih bolj kritično kot ostale družine. Še vedno je namreč prisotna predstava, da je le biološko starševstvo tisto pravo. (Klun 2009: 42)

V tem delu sem naštel nekaj posebnosti, s katerimi se morajo soočiti otroci in starši z izkušnjo posvojitve. Iz zapisanega lahko zaključim, da kljub temu, da se ves čas poudarja, da otrok potrebuje le ljubečo družino, ki bo znala poskrbeti za njegove potrebe in optimalen razvoj, to ni dovolj. Vsi vpleteni v proces posvojitve, predvsem starši in strokovni delavci, morajo biti dobro opremljeni z znanji, primerno pripravljeni na izzive,

tudi tiste, ki se bodo pojavili z leti. In tu so lahko v veliko pomoč neformalne skupine posvojiteljev, ki so lahko prava zakladnica znanja in izkušenj.

Po posvojitvi

Pomoč in opora pa se ne smeta končati z dnem, ko je postopek posvojitve uradno končan. Posvojitev je namreč proces, ne enkratni dogodek. In dejavnikov, ki vplivajo na uspešnost posvojitve, je več. Pripravljenost staršev je pomemben dejavnik, ki vpliva na uspešnost posvojitve, ni pa edini.

Majhni otroci pogosto mislijo, da je posvojitev nekaj posebnega in imajo pozitiven pogled na to, starejši otroci pa razumejo, da gre za nekaj nenavadnega in lahko na to dejstvo gledajo negativno.

Pogosto se otroci, ki so bili posvojeni, najkasneje v času adolescence soočijo z občutki krivde, žalovanja, jeze in starši se morajo znati primerno odzvati na te občutke. Otroci želijo poiskati svoje korenine, pri tem pa potrebujejo oporo in podporo staršev.

Pomembno je, da starši razumejo potrebo otrok, ki so bili posvojeni, po iskanju korenin in informacij iz preteklosti. Strokovni delavci jim morajo pri tem pomagati razumeti, da iskanje korenin ni konec, temveč začetek. (Livingston in Howard, 1999: 181)

V veliko oporo pri teh občutkih so lahko podporne skupine posvojiteljev, v katerih starši uvidijo, da ni nič narobe, če otrok išče svoje korenine. In tudi, da to ne pomeni, da so slabi starši in da veliko otrok, ki so bili posvojeni, želi poiskati svoje biološke starše.

V številnih zahodnih državah, v katerih postopke posvojitve urejajo posvojiteljske agencije, te spremljajo družine in so v oporo družinam, ki so posvojile otroka, še dolgo po posvojitvi. Nudijo jim koristne informacije in nasvete, kako ravnati v primeru, ko otrok želi iskati svoje korenine. Agencije so tiste, ki ustanovijo in vodijo podporne skupine za posvojitelje in posvojence.

Na pomembnost stikov po posvojitvi je opozarjala tudi Ela Zupančič (1987), ki je kot strokovna delavka na področju posvoitev pogosto obiskovala družine, poleg tega so v njenem času delovanja organizirali tudi letna srečanja, na katerih so se posvojitelji med seboj spoznali in izmenjali izkušnje ter tudi sklenili trdna prijateljstva. Organizirali so

mesečne sestanke, na katerih so po metodi skupinskega dela obravnavali različne vzgojne teme. Skupine so bile v veliko pomoč pri reševanju težav, ki so se pojavile v vzgoji ali pa v šoli. Skupna srečanja imajo tudi pomembno vlogo pri premagovanju težav, posamezniki spoznajo, da v svojih težavah niso osamljeni, spoznajo, da se da o posvojitvi pogovarjati tudi z drugimi ljudmi, slišijo razmišljanja in pomisleke drugih. Na nek način gre tudi za odpravljanje tabujev, povezanih s posvojitvami.

1.1.10 NEFORMALNA POMOČ

Skupine

V vsakdanjem življenju smo posamezniki člani različnih skupin. Te so naše življenjsko okolje in posameznik veliko časa preživi v različnih skupinah, saj je najprej družbeno in šele nato posamezno bitje. To je lahko v družini, v šoli, na delovnem mestu, v kraju bivališča, med vrstniki, znanci, prijatelji.

Tudi Dragoš (2008) opozarja, da je popolna neodvisnost posameznika nemogoča, saj je človek družbeno bitje in kot tak odvisen od drugih.

Ramovš (2003: 106), zapiše, da se brez odnosa z ljudmi ne razvijamo, brez sodelovanja z ljudmi ne uspevamo pri delu, brez solidarne pomoči drug drugemu ne moremo preživeti v dnevih svoje nemoči, zlasti v otroštvu, bolezni in starostni onemoglosti.

Potreba po solidarnosti, varstvu in zaščiti šibkejših članov, po medsebojni pomoči in strpnem urejanju medsebojnih odnosov se pojavlja v vsaki človeški skupnosti. Tu gre za neposredno socialno delo v nepoklicnih, najširše pojmovanih oblikah. (Poštrak in, Arnold 2003)

V skupine se vključujemo z namenom, da bi učinkoviteje in hitreje izpeljali nekatere naloge. Te skupine so lahko velike, majhne, formalne ali neformalne, strukturirane in nestrukturirane, začasne in trajne. V njih potekajo različni procesi, kot so privlačnost, sodelovanje, podpora, zaupanje, izmenjava informacij in dobrin.

Nas zanimajo predvsem neformalne skupine, ki se jim posamezniki običajno pridružijo zaradi skupnih interesov, socialnih potreb ali prijateljstva.

Primer takšnih skupin so tudi skupine posvojiteljev. Organizirane so neformalno, nimajo napisanih pravil obnašanja, nimajo vodje, njihov namen je nuditi pomoč vsem, ki so posvojili, bili posvojeni ali šele razmišljajo o posvojitvi. V skupini velja zaupnost in nenapisano pravilo, da se izven skupine ne govori o drugih članih skupine in njihovih zgodbah.

Nikola Rot (1983) pravi, da so glavne značilnosti neformalnih skupin, da nimajo s predpisi določenih ciljev, položajev, vlog in norm obnašanja. Odnosi med člani so pristni, ne pa formalni in neosebni, skupine se oblikujejo na podlagi podobnosti potreb in interesov in ne zaradi doseganja postavljenega cilja. Obstajajo nekakšna pravila obnašanja, ki pa niso vnaprej določena in zapisana.

Ule (1997) o tovrstnih skupinah navaja, da je v majhnih skupinah, ki štejejo do trideset članov, možen osebni stik med vsemi člani, enostavni pa so tudi psihološki procesi, kot so sodelovanje, zaupanje, podpora, izmenjava informacij in tudi dobrin.

Skupine za samopomoč in podporne skupine

Samopomoč se razlaga na različne načine in ima vsaj dva pomena. Govorimo o t.i. »kolektivni samopomoči«, na njej pa temelji samopomoč kot strategija socialnega dela. Pojem samopomoči najdemo tudi med temeljnimi načeli socialnega dela kot pomoč za samopomoč, kar pomeni, da se stroka že od samega začetka pri delu z uporabniki naslanja predvsem na njihove lastne sposobnosti in vire za reševanje težav, ki jih pestijo. (Poštrak in Arnold 2003: 46)

Literature o skupinah za samopomoč in podpornih skupinah pri nas ni veliko, čeprav so tovrstne skupine danes eden glavnih virov preventive in pomoči v psihičnih krizah in stiskah.

Veljko Rus pravi, da je samopomoč ena najboljših oblik pomoči, saj so pri tem ljudje motivirani in zavzeti za rešitev svojih težav. Med člani za samopomoč ni razlik glede na to, kdo pomoč daje in kdo jo dobiva. Med njimi obstaja partnerski odnos. (Poštrak in Arnold 2003: 46)

Prve skupine za samopomoč so bile skupine anonimnih alkoholikov, pri katerih anonimnost ni mišljena kot priložnost za skrivanje ali zanikanje težave, temveč zagotavljanje zaupnosti. Glavni namen skupin anonimnih alkoholikov je, da ostajajo trezni in pomagajo tudi drugim alkoholikom k treznosti. (Klemenčič Rozman 2015: 9)

Anonimnost je značilna tudi za nekatere podporne skupine posvojiteljev, ki so skrite z namenom zagotavljanja zaupnosti. Posamezniki se v skupini, ki je anonimna, lažje izpostavijo in razkrijejo osebne zgodbe v družbi ljudi, ki jih razumejo in doživljajo podobne situacije.

Lamovec (1998) predlaga definicijo, po kateri skupine za samopomoč združujejo ljudi s podobnimi problemi na enakovredni ravni. Deli jih v dve podskupini, prvo sestavljajo člani, ki želijo neposredno pomagati članom, drugi pa sta primarni prioriteti boj za pravice zatiranih in spreminjanje odnosa družbe do teh zatiranih skupin.

Lamovec (1998) pravi, da so skupine za samopomoč prostovoljne, razmeroma majhne in potrebujejo vzajemno pomoč članov pri doseganju specifičnega cilja. Člani so enakopravni, vodja skrbi le za koordinacijo. Najpomembnejše funkcije so čustvena opora, navzočnost vzornikov, skupna ideologija, dostopnost ustreznih informacij, izmenjava izkušenj o načinih sprejemanja s skupnim problemom, možnost pomagati drugim, druženje ter občutek lastnega nadzora in delovanja. Proces, ki potekajo v skupini, so razvijanje identifikacije z referenčno skupino, učenje iz lastnih in tujih izkušenj, odkrito in zaupno sporazumevanje zaradi podobnih izkušenj, druženje, čustvena opora, izboljšanje posameznikovega statusa in manjši občutek stigmatiziranosti ter pomoč pri oblikovanju skupnih vrednot, med katerimi je najpomembnejša vzajemna pomoč.

Najpogostejši dejavniki pomoči, ki se odvijajo v skupinah za samopomoč in podpornih skupinah so skupinska povezanost, vlivanje upanja in univerzalnost (podobnost med člani). Vlivanje upanja nastopi, ko mlajši člani poslušajo starejše in ugotovijo, da so bili tudi ti nekoč v njihovi situaciji, hkrati pa vidijo, v kakšni upanje vzbujajoči situaciji so ti člani sedaj. Poleg teh dejavnikov pomoči so pomembni še delitev informacij, altruizem in posnemanje vedenja. (Klemenčič Rozman, 2015, 35)

Farris Kurtz (v Klemenčič Rozman 2015, 40) razlikuje med procesi, ki se odvijajo v skupinah za samopomoč in podpornih skupinah:

- dajanje podpore (gre za kombinacijo besed, tihe pozornosti, osebnega razkrivanja in empatije),
- izmenjava informacij,
- nudenje občutka pripadnosti (vstop v skupino omogoča članom stik s tistimi ljudmi, ki vedo, kaj oni sami prestajajo),
- sporočanje izkustvenega znanja (znanje, ki ga posameznik pridobi, ko preživi ali reši težavo in to znanje se razlikuje od znanja strokovnjakov ali laikov),
- učenje metod spoprijemanja (nove metode izhajajo tako iz strokovnega znanja kot tudi iz izkušenj).

Iz naštetih funkcij je razvidno, da imajo skupine za samopomoč več skupnega z neformalno socialno mrežo kot s strokovno pomočjo. Številnih funkcij strokovna pomoč ne more ali težko opravlja. Skupine so dobro dopolnilo strokovnemu delu pri reševanju in zadovoljevanju človeških potreb in stisk.

Levine in Perkins (V Lamovec 1998: 104) razlikujeta pet tipov skupin za samopomoč:

1. Vključeni so posamezniki, ki jih družba označuje kot »nenormalne« in so zato izpostavljeni osamitvi, stigmatizaciji, posmehu in pomilovanju.
2. V drugi tip so vključeni družinski člani tako ali drugače zaznamovanih ljudi.
3. Tretji tip skupin sestavljajo posamezniki, ki so se začasno znašli v težavni situaciji in potrebujejo pomoč (ovdoveli, ločeni, samohranilci).
4. Četrty tip skupin združuje neka pozitivna pripadnost, s katero se lahko enačijo in ki želijo gojiti medsebojne stike ter si pomagati.
5. Zadnjo skupino sestavljajo posamezniki, ki želijo uveljaviti neke določene interese ožje ali širše narave.

Posvojitelje bi uvrstili v četrti tip skupin, saj jih združuje pozitivna pripadnost, člani pa si med seboj želijo pomagati, imajo podobne težave, ki jih pogosto premagujejo s skupnimi močmi. Zelo pomembna jim je čustvena opora, ki jo dobijo od ostalih članov v najtežjih trenutkih pa tudi trenutkih veselja in radosti. Skupina je tudi vir potrebnih

informacij, ki jih posvojitelji iščejo pred postopkom posvojitve, med postopkom ter tudi po posvojitvi. Člani si želijo pomagati in si izmenjujejo izkušnje.

Lamovec (1998) piše, da ima medsebojna pomoč več koristnih učinkov. Koristi tistemu, ki jo daje, in tistemu, ki jo prejema. Prvi dobi občutek, da dela nekaj smiselnega, socialno priznanega, zato se poveča njegov občutek lastne vrednosti in učinkovitosti.

Iz skupin za samopomoč so se razvile podporne skupine, ki se na eni strani prekrivajo s skupinami za samopomoč, na drugi strani pa s terapevtskimi skupinami. Farris Kurtz (v Klemenčič Rozman 2015: 24) podporno skupino definira kot skupino, ki se srečuje z namenom nudenja medsebojne čustvene podpore in informacij osebam s skupno težavo. Pogosto jih izvajajo strokovnjaki in so povezane z družbenimi agencijami ali večjo, formalno organizacijo. Kriteriji za članstvo običajno izključujejo posameznike, ki niso uporabniki sponzorske organizacije te skupine. Srečanja so razmeroma nestrukturirana in za program skupine ni verjetno, da bi vključeval ideologijo. Običajno ne zaračunavajo članarine ali pobirajo prispevkov. Po svetu so te skupine poznane približno od sredine preteklega, pri nas pa od konca minulega stoletja dalje.

Z razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije se je močno razširil pojav skupin za samopomoč in podpornih skupin, ki delujejo na spletu. Največja prednost skupin na spletu je, da sta podpora in informacije dosegljive ves čas, hkrati pa je omogočena anonimnost in zasebnost.

Prve skupine za samopomoč so bile v Sloveniji ustanovljene v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, o množičnosti pa lahko začnemo govoriti šele v devetdesetih letih po spremembi družbenopolitičnega sistema. V raziskavi je bilo leta 1994 zabeleženih 584 skupin za samopomoč. Glavna usmeritev teh skupin, ki so bile sprva povsem neformalno organizirane, je bilo reševanje duševne, medčloveške in bivanjske problematike. Mnoge od njih so ustanovili uporabniki sami, nekatere tudi na iniciativo strokovnih delavcev. Kasneje so na to polje začeli vstopati strokovnjaki in začeli ustanavljati podporne skupine. (Klemenčič Rozman 2015: 35)

V skupinah za samopomoč in podpornih skupinah gre za procese, s katerimi posamezniki dobijo moč za samopomoč, da si dvignejo kakovost življenja. In ker gre za

krepitev moči znotraj skupine, to lahko razumemo kot socialni kapital, ki je podrobneje predstavljen v poglavju, ki sledi.

Vloga strokovnjakov pri samopomoči

Številne skupine za samopomoč so ustanovili strokovnjaki ali pa so vsaj pomagali pri ustanovitvi. Njihova vloga je lahko bolj ali manj izrazita. V nekaterih skupinah za samopomoč pa strokovnjaki niso prisotni, na nek način se jih skupine celo izogibajo. S prihodom strokovnjaka v skupino se namreč vrstniški model, ki temelji na enakopravnosti, zamenja s kliničnim modelom, ki je hierarhičen. (Lamovec, 1998)

Podporne skupine posvojiteljev v tujini

Za starše in otroke, ki imajo za seboj izkušnjo posvojitve, so lahko podporne skupine močan vir informacij, znanja in podpore.

Bevc (v Klun 2009, 46) opozarja, da je prav skupinski del priprav na posvojitve najučinkovitejši. V raziskavi (Klun, 2009, 45) so socialne delavke potrdile pomembnost priprav v skupini, v kateri si osebe, ki so posvojile otroke, izmenjajo izkušnje, marsikaj slišijo od drugih, ki so imeli enake težave in se ob tem učijo. Tudi posamezniki, ki so posvojili, so v raziskavi opozorili, da se zavedajo potrebe po pripravah in novih znanjih in izkušnjah, ki so jih deležni v skupini.

Ko par začne postopek posvojitve, se pogosto lahko počuti samega, izoliranega, saj pogosto ne pozna nobenega s podobno izkušnjo. Starševstvo otroku, ki ga je zaznamovala izguba, zloraba, selitve ali institucionalna oskrba, se močno razlikuje od ostalih oblik starševstva. Družina, sorodniki ali prijatelji težko nudijo dovolj močno oporo, saj nimajo izkušenj s posvojitvijo. V podporni skupini posameznik ali par spozna in sreča druge, ki so prehodili podobno pot in tako dobi potrebno spodbudo, razumevanje, čustveno oporo in koristne nasvete, ki olajšajo pot posvojitve. Člani podporne skupine bolje razumejo izzive, strahove, upanja in radosti, s katerimi se sooča posameznik ali par in ki so sestavni del postopka posvojitve. V teh skupinah imajo posamezniki občutek, da niso sami na poti posvojitve ter da lahko delijo svoje izkušnje in slišijo izkušnje drugih.

V tujini obstajajo številne podporne skupine za posvojitelje (Adoption Support Groups), pogosto jih organizirajo celo posvojiteljske agencije in strokovni delavci, slednji nemalokrat tudi organizirajo izobraževanja v okviru podpornih skupin. Posamezniki se običajno vanje vključijo že takoj, ko začnejo razmišljati o posvojitvi.

Informacije o podpornih skupinah pari pridobijo prek posvojiteljskih agencij ali strokovnih delavcev, lahko pa tudi z iskanjem na svetovnem spletu, saj je večina aktivnih tudi na medmrežju, imajo spletne strani ali internetne forume in klepetalnice.

Glavne prednosti podpornih skupin so:

- premagovanje osamljenosti in izolacije (skupina članom nudi čustveno oporo pri občutku izključenosti, saj sorodniki, prijatelji, znanci nimajo tovrstnih izkušenj),
- krepitev odpornosti (v skupini se člani okrepijo in prilagodijo na stres, podpora in razumevanje drugih članov je bistvenega pomena pri krepitvi odpornosti na stisko in stres, v katerem so se znašli),
- učenje novega (v skupini člani osvojijo nova znanja, pridobijo informacije in vire),
- krepitev samozavesti (sliši te nekdo, ki te razume, to pa posameznika okrepi z občutkom, da ima situacijo pod nadzorom).

Poleg naštetega skupina s člani deli veselje ob uspešni posvojitvi, vodi starše pri boljšem razumevanju vpliva posvojitve na razvoj otroka, nudi spodbudo in opogumlja.

Podporne skupine so lahko organizirane in vodene, lahko pa gre le za telefonski seznam posameznikov z izkušnjo posvojitve, ki jih lahko pokličeš, ko jih potrebuješ. Bistveno je, da gre za prostor, ki je lahko tudi v virtualnem svetu, v katerem te nihče ne bo obsojal.

Na žalost je malo strokovne literature, ki bi z empiričnimi podatki ugotavljala pomen podpornih skupin za družine z izkušnjo posvojitve, še manj je podatkov o tem, kako lahko podporne skupine pomagajo osebam, ki so posvojile otroka, ter otrokom, ki so posvojeni, in se spopadajo s težavami, pri izboljšanju družinskih razmer.

Sociologinja Charlenne Miall je v raziskavi ugotovila, da osebe, ki so posvojile otroka, še posebej matere, občutijo precejšnje socialno stigmo v širšem družbenem okolju, v prisotnosti drugih posameznikov, ki so posvojili otroka, pa lažje govorijo in delijo svoje

dvome, razkrivajo težave in si med seboj delijo nasvete. Lažje izrazijo in odkrivajo strahove o tem, ali so primerni starši. V podpornih skupinah je pogosta tema pogovorov tudi otrokova želja po iskanju bioloških korenih, iskanju bioloških staršev. Starši tam pogosto pridobijo boljše razumevanje o otrokovih čustvih. Tudi za otroke, ki so posvojeni, je podporna skupina primeren prostor za pogovor o temah, ki so v družini ali tabu ali pa jim je o njih neprijetno govoriti. (Livingston in Howard, 1999: 213)

V raziskavah, ki so jih izvedle nekatere posvojiteljske agencije v ZDA, kjer so skupine posvojiteljev oziroma podporne skupine del storitev, ki jih nudijo agencije tudi po posvojitvi, so ugotovili, da se posamezniki, ki so posvojili otroka, v primeru iskanja odgovorov in nasvetov najprej obrnejo na podporne skupine. Med najpomembnejšimi prednostmi podpornih skupin so posvojitelji navedli, da v tovrstnih skupinah lažje izrazijo veselje, žalost in tudi strah, saj to storijo pred tistimi, ki to najbolj razumejo, ker imajo podobno izkušnjo. Poleg tega je za osebe, ki so posvojile otroka, izjemnega pomena, da v teh skupinah vidijo, da niso sami s strahovi in težavami, da imajo tudi drugi podobna vprašanja, dileme, strahove in želje. Podporne skupine imajo tudi izobraževalno vlogo, svetovalno vlogo, terapevtsko vlogo in vlogo reševanja osebnih težav. Prav izobraževalna vloga je izjemnega pomena, saj je namen okrepiti znanja in veščine, razviti kompetence, ki so potrebne za preprečevanje težav ali reševanje že nastalih težav, ki se lahko pojavijo v družini. (Livingston in Howard 1999: 215)

Pogosto se v podpornih skupinah osebe, ki so posvojile, seznanijo z informacijami, ki jih niso bili deležni tekom priprav na posvojitve. Še posebej velikega pomena so te informacije za starše, ki so posvojili starejšega otroka ali otroka s posebnimi potrebami. V podpornih skupinah lahko starši od drugih staršev dobijo tudi potrebna znanja o negi otroka drugega etničnega porekla, na primer, kako negovati kožo in lase temnopoltega otroka.

Če se člani počutijo v skupini varno, lahko razkrijejo tudi najbolj boleče in globoke skrbi. Še posebej velikega pomena so skupine za posameznike, ki jih okolje ne podpira, ne razume, ki svoje čustva doživljajo kot nenavadna, nesprejemljiva. Pogosto imajo namreč posvojitelji občutek, da se nimajo pravice pritoževati in tožiti nad otroci, ki so jih

posvojili. Zato občutijo pravo olajšanje, če lahko v skupini izrazijo svoja čustva in strahove. (Livingston in Howard 1999: 216)

Poleg tega v skupinah člani lahko uvidijo, da njihov problem ni značilen le za njihovo družino, otroka, ampak je to problem, s katerim se sooča veliko družin in je na nek način pričakovan. Starši lahko neko vedenje otroka, ki je posvojen, v obdobju najstništva pripisujejo posvojitvi, v skupini pa uvidijo, da so ta vedenja značilna za večino najstnikov, neodvisno od posvojitve. Na ta način starši lažje ločijo probleme povezane s posvojitvijo od problemov, ki so povezani z obdobjem odraščanja.

V raziskavah o pomenu podpornih skupin so starši kot prednost navedli tudi znanja o procesu ter pomenu žalovanja in jeze posvojenih otrok. Starši namreč pogosto niso pripravljeni na jezo in žalost, ki jo otroci običajno posredno izražajo. S pomočjo pridobljenih znanj v podpornih skupinah so lahko to jezo in žalost povezali s posvojitvijo in jo videli v novi luči. Spoznanje, da se tudi v drugih družinah soočajo s podobnimi izzivi, je v pomoč staršem, da otrokovega vedenja ne vidijo več kot nenavadnega. V skupini družine tudi raziskujejo in se naučijo novega vedenja. Povratni odziv drugih članov skupine je za starše lažje sprejemljiv kot individualen obisk terapevtskih srečanj. Osebe, ki so posvojile otroke, tudi lažje ponotranjijo, da niso oni krivi za probleme, s katerimi se spopada njihov otrok, niso jih oni povzročili, zato se nehajo samoobtoževati. (Livingston in Howard 1999: 220)

Skupine so izjemnega pomena tudi za otroke, ki so posvojeni. Otroci vidijo, da niso sami, da je veliko otrok posvojenih, da to ni nič nenavadnega, da zaradi tega dejstva niso nič drugačni in se jim tega ni potrebno sramovati. Spoznajo, da si tudi drugi otroci, ki so posvojeni, postavljajo enaka vprašanja in imajo podobne občutke o posvojitvi.

V podpornih skupinah nastanejo trajna prijateljstva, ki pogosto presežejo okvir podpornih skupin. Organizirajo srečanja, piknike, izlete, otroci se družijo med seboj. Članstvo v skupinah je običajno dolgotrajno, saj skupine nudijo oporo, spodbudo in pogum še dolgo po posvojitvi.

Poleg tega lahko v teh skupinah posamezniki pridobijo tudi zelo osnovne informacije o državi izvora, najhitrejši in najcenejši poti, kako organizirati pot za otroka, da bo ta zanj

čim manj stresna, informacije o nastanitvah, letalskih vozovnicah, uradih, kontaktih prevajalcev, pridobivanju potrebnih dokumentov.

Zelo pomembno je, da osebe, ki želijo posvojiti otroka, pridobijo informacije od nekoga, ki ima tovrstno izkušnjo že za seboj. To lahko močno olajša začetek postopka posvojitve in posamezniki na težko in zapleteno pot stopijo bolj opremljeni z znanji in informacijami.

Za uspešno posvojitve torej ni nobenega zagotovila. Okoliščine, dejavniki in raznovrstnost oseb, ki so vpletene v posvojitve, vplivajo na življenje družine. Prav zaradi tega je pomembno, da se starši izobražujejo in poučijo o možnih težavah, ki bi jih lahko prinesla posvojitve, ter prisluhnejo izkušenim posameznikom, posameznicam in strokovnim delavcem. (Klun 2009: 48)

Podporne skupine posvojiteljev v Sloveniji

Podpornih skupin posvojiteljev v Sloveniji ni veliko, razlog najbrž tiči v majhnem številu posvojitve. Ena izmed skupin deluje v okviru Diagnostičnega terapevtskega društva, v katerem podporno skupino vodi specialistka kliničnega psihološkega svetovanja Nataša Banko. Srečanje podporne skupine po posvojitvi poteka enkrat mesečno po dve uri, članstvo je omejeno na tiste, ki že imajo izkušnjo posvojitve.

Druga skupina deluje v okviru Društva Deteljica. Viktorija Bevc (1999), ki Društvo Deteljica vodi, med drugim izpostavlja pomen skupinskih srečanj družin v okviru društva, v katerem več kot dve desetletji deluje program priprav na nadomestno starševstvo. Področja dela društva so predvsem: srečevanje in premagovanje težav z neplodnostjo, zakonske osnove za posvojitve in rejništvo, osebnostna rast, odnosi med partnerjema, priprava na sprejem tujega otroka, vzgoja otrok, odnosi v družini, posledice zlorabljanja, trpinčenja in zanemarjanja pri otrocih ter druga. Starši imajo na srečanjih z ostalimi med drugim možnost premagati uokvirjanje otrok po svojih pričakovanjih ali po svojih vedenjskih vzorcih, naučijo se dati otroku čas za prilagoditev novim družinskim razmeram, katere težave pestijo otroke iz družin alkoholikov, kako otrokom pomagati, razumeti čustveno prizadetega otroka.

Tretja skupina posvojiteljev je nastala spontano, s samoorganiziranjem posvojiteljev, kar kaže na to, kako pomembno je za posameznike, ki se odločijo za posvojitev, da pridobijo čim več informacij tudi po neformalni poti. Skupina, ki si je dala hudomušno ime Posvojene mame in očetje, šteje okoli 40 članov. Članstvo ves čas narašča. Nekateri člani šele razmišljajo o posvojitvi in iščejo prve informacije, drugi so v postopku posvojitve otroka in iščejo predvsem oporo in podporo, tretji so že posvojili in lahko svojo izkušnjo posvojitve in znanje, ki so ga pridobili, koristno širijo naprej, hkrati pa iščejo odgovore na vprašanja, ki se pojavijo po posvojitvi.

Aktivnosti skupine potekajo predvsem v virtualnem svetu, na spletnem omrežju Facebook. Skupina je skrita, saj člani v njej razkrivajo tudi osebne zgodbe, ki jih ne želijo deliti javno. V skupino se lahko posamezniki včlanijo le na povabilo oziroma priporočilo. Večkrat letno so organizirana tudi srečanja družin, med katerimi so se stkala trdna prijateljstva.

Člane skupine druži ista vsebina oziroma interes, vsi so na nek način povezani s posvojitvijo. Prednost omenjene skupine je, da lahko v vsakem trenutku člani odprejo neko temo, izmenjajo neko idejo, delijo izkušnjo, poslušajo drug drugega, postavijo vprašanje, se opogumljajo, izražajo razumevanje in se tudi zabavajo ob številnih pripetljajih, ki so sestavni del postopka posvojitve in kasneje družinskega življenja. Če ima posameznik neko vprašanje, išče nasvet, ni potrebno čakati na mesečno srečanje skupine, temveč lahko to stori nemudoma in tako tudi takoj dobi odzive in nasvete drugih članov skupine.

Skupina za samopomoč ne more biti nadomestilo za strokovno pomoč, lahko je pa dobro dopolnilo. Na nekaterih področjih daje skupina veliko več, na drugih pa tudi manj, saj nekaterih oblik pomoči ne more izvajati.

1.1.11 POMEN SOCIALNIH MREŽ

Za uspešno posvojitev je pomembno, da ima posameznik na voljo dovolj kapitala. S tem ni mišljen le ekonomski kapital, materialna sredstva, temveč predvsem socialni kapital in tudi kulturni.

Bourdieu namreč kapital razume kot trojstvo »dejansko uporabljenih virov in moči – ekonomskega, kulturnega in tudi socialnega kapitala. (Dragoš in Leskošek 2003: 43-44).

Ekonomskega je moč spremeniti v denarno obliko oziroma lastniško pravico, kulturni kapital so znanja, veščine, izobrazba, ki jih posameznik poseduje in ki mu lahko dajo višji status v družbi, socialni kapital pa vključuje družbene povezave, stike, odnose in ki se ga prav tako lahko pod določenimi pogoji spremeni v ekonomskega.

Če **kulturni kapital** torej predstavljajo tudi znanje, veščine, izobrazba, je potem razumljivo, da se lahko na pot meddržavne posvojitve lažje odpravijo tisti, ki ta kapital posedujejo. Če nek posameznik ali par ne govori tujega jezika, se ne znajde pri pridobivanju potrebnih dokumentov za posvojitve, težko komunicira s pristojnimi oblastmi v državi izvora otroka, ne zna organizirati poti in hotelske nastanitve v tujini, je posvojitve skoraj nemogoče uspešno izpeljati.

Ekonomski kapital je vir, ki ga je možno zamenjati za denar, institucionalizira se v lastninski pravici. To so posameznikovi prihodki, premoženje. In zadostna količina ekonomskega kapitala je potrebna tudi za meddržavno posvojitve, ki je povezana z določenimi stroški. Ti marsikdaj presegajo tudi več deset tisoč evrov.

Socialni kapital Pierre Bourdieu definira kot »agregat aktualnih ali potencialnih virov, s katerimi razpolagajo trajnejša omrežja, ... vzdrževana na poznanstvih (Dragoš in Leskošek 2003: 43)

Socialni kapital, ki ga posameznik poseduje, v primeru posvojitve omogoča priti v stik z ostalimi posamezniki, ki imajo izkušnjo posvojitve in tako omogoča dostop do potrebnih informacij.

Ker je tema magistrske naloge formalna in neformalna pomoč pri posvojitvi, je torej tu poseben poudarek na socialnem kapitalu, saj je neformalna pomoč tesno povezana s socialnim kapitalom, ki ga nek posameznik poseduje.

Socialni kapital ima številne pozitivne učinke. Med najpomembnejšimi je prav gotovo večja dostopnost do informacij. Socialna mreža posameznika, poznanstva, so pri posvojitvi izjemnega pomena. Posamezniki z večjo mrežo lažje in hitreje pridobijo potrebne informacije. Mreža je pogosto glavni vir informacij, ki so odločilnega pomena,

ko gre za meddržavno posvojitev. Morda je ta vir informacij znanec, prijatelj, sorodnik, ki je že uspešno posvojil, ali pa ta pozna nekoga, ki ima tovrstno izkušnjo. In te informacije se naprej širijo s povezovanjem ljudi.

Socialno omrežje je personalni vir moči, od posameznika je namreč odvisno, kako bo omrežje, ki ga ima na voljo, vzdrževal in ga izkoristil v to ali ono smer. (Dragoš, Leskošek in drugi 2008: 22)

Če pa so ljudje oddaljeni od pomembnih mrež in s tem od socialno vrednejših vlog in položajev, večja je njihova marginalnost in težje je njihovo socialno življenje (Dragoš in Leskošek 2003: 61)

Pomembno je vključiti še nastanek socialnega kapitala, ki nastaja v kombinaciji horizontalnih in vertikalnih vezi. Horizontalne so povezave med posamezniki in skupinami na neformalnih podlagah (med sorodniki, sosedi, prijatelji, znanci, krajani), vertikalne povezave pa se nanašajo na formalizirana hierarhična razmerja, med katera bi lahko sodil odnos med posameznikom in socialno službo. Prvi je povezan s sinergijo, drugi s kompenzacijo. (Dragoš in Leskošek 2003: 66)

Torej lahko pomanjkanje horizontalnih povezav nadomestijo vertikalne, v tem primeru center za socialno delo, vendar le v primeru, da ima potrebno znanje, moč in informacije. Če pa posameznik ali par nima dovolj socialnega kapitala in hkrati center za socialno delo nima dovolj znanja, se lahko hitro znajde na mrtvi točki.

Za uspešno posvojitev je pomembno, da ima par ali posameznik podporo tako pri formalnih kot pri neformalnih virih.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Med pare, ki so posvojili iz tujine, sodiva tudi z možem, s katerim sva pred šestimi leti iz Ruske Federacije posvojila dva otroke. In prav zaradi osebne izkušnje z mednarodno posvojitvijo sem raziskala pomen neformalne pomoči in priprav na mednarodno posvojitvev. Dejstvo, da sem tudi sama posvojila otroke, sem vzela kot prednost, saj tematiko dobro poznam. Poleg tega sem tudi lažje stopila v kontakt z drugimi posamezniki, ki so posvojili otroke. Ti so me lahko usmerili še do drugih parov, da sem lahko v raziskavo zajela dovolj širok vzorec.

Z možem sva prve informacije o posvojitvi iz Rusije pridobila od znancev, ki so že posvojili dva otroke. Par naju je nato seznanil še z drugimi posamezniki, ki so posvojili otroke in so povezani v neformalno skupino posvojiteljev. Skupina večkrat letno organizira srečanja, katerega se redno udeležuje večina posvojiteljev in otrok, poleg tega je skupina aktivna tudi na socialnem omrežju Facebook in forumih, ki so zaprti za širšo javnost.

Pari, ki želijo posvojiti, se lahko pridružijo na srečanjih posvojiteljev in se pridružijo skupini, ki je aktivna na spletnem omrežju Facebook. Tam lahko pridobijo začetne informacije za prve korake na poti mednarodne posvojitve. Poleg tega lahko pridobijo tudi sezname potrebne dokumentacije za posamezno državo in informacije o osebnih izkušnjah. Za naju so bile v času postopka posvojitve informacije o seznamu potrebnih dokumentov za posvojitvev iz Rusije, kontaktih odvetnikov, sodno zapriseženih tolmačev, naslovi uradov v Moskvi, kontakti zdravnikov, pri katerih se lahko relativno v kratkem času uredi potrebna zdravniška potrdila za sodno obravnavo v Rusiji, informacije o tem, kako urediti zdravstveno zavarovanje za otroke, potrebne dokumente za izhod iz Rusije in prihod v Slovenijo, vpis v matično knjigo in podobno, neprecenljive.

Med neuradnimi dokumenti, ki so nama jih posredovali posvojitelji, so bile tudi informacije, kot so opisi poti do raznih uradov, domov za otroke, kje poiskati najcenejše prenočišče v bližini sirotišnice, kje so prosto dostopne internetne točke. Poleg tega so naju posvojitelji informirali tudi o navadah, ki jih imajo otroci v domovih in jih je koristno poznati, da prehod poteka s čim manj stresa tako za otroke kot starše.

Pomembna vloga neformalnih skupin posvojiteljev je zagotovo tudi ta, da imajo otroci, ki so posvojeni, na srečanjih možnost spoznati druge otroke, ki imajo prav tako izkušnjo posvojitve.

Z raziskavo sem skušala ugotoviti, kateri so bili prvi koraki parov, ki so se odločili za meddržavno posvoitev, na koga so se najprej obrnili, na podlagi česa so se odločili za državo, iz katere so posvojili otroka, katere informacije so potrebovali in kje so jih pridobili. Ali se po posvojitvi še družijo z drugimi posvojitelji, sodelujejo na raznih forumih, obiskujejo srečanja posvojiteljev? V čem vidijo prednosti teh druženj?

Poleg tega me je zanimalo tudi, na kakšen način so se pripravili na prihod otroka. So bili to morda tečaji za posvojitelje, branje literature, posveti s strokovnjaki ali so morda potrebne informacije pridobili tudi od ostalih oseb, ki imajo izkušnjo posvojitve? Zanimalo me je tudi, kako ocenjujejo svojo pripravljenost na posvoitev, je bila zadostna ali so informacije in pomoč iskali oziroma jih iščejo še po posvojitvi? Kako ocenjujejo svojo pripravljenost na izzive, ki jih prinaša posvoitev, še posebej meddržavna posvoitev? Poskušala sem izvedeti, kaj bi priprave na posvoitev morale vključevati? Kako ocenjujejo delo in vlogo strokovnih služb, imajo dovolj informacij in znanja?

3. RAZISKOVALNI DEL

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Uporabila sem kvalitativno raziskavo. Zbrala sem besedne opise in pripovedi intervjuvancev o problematiki. Gradivo sem pridobila prek intervjujev s posamezniki ter ga obdelala in analizirala na beseden način. Raziskava je empirična, saj sem z intervjuji zbrala izkustveno gradivo. Raziskava je tudi eksplorativna. V Sloveniji namreč nisem našla nobene raziskave o pomenu neformalnih skupin pri posvojitvi.

3.1.1 SPREMENLJIVKE

Spremenljivk nisem vnaprej jasno opredelila, pozornost sem usmerila predvsem na odločitev za meddržavno posvojitve, pridobivanje informacij o meddržavni posvojitvi, priprave na posvojitve in stike s posvojitelji ter vlogo strokovnih služb in neformalnih skupin posvojiteljev.

Ključne teme so bile:

- Odločitev za mednarodno posvojitve in državo izvora.
- Pridobivanje informacij o postopku posvojitve.
- Priprave na posvojitve.
- Vloga strokovnih služb.
- Vloga neformalnih skupin posvojiteljev.

Raziskovalna vprašanja:

- 1.** Kateri so bili vaši prvi koraki, ko ste se odločili za meddržavno posvojitve, na koga ste se najprej obrnili? Na podlagi česa ste izbrali državo izvora otroka, katere informacije ste potrebovali in kje ste jih pridobili?
- 2.** Se po posvojitvi še družite z družinami, ki so prav tako posvojile otroka? V čem vidite prednost srečanj, druženj?
- 3.** Na kakšen način ste se pripravljali na prihod otroka?

- 4.** Kako ocenjujete svojo pripravljenost na posvojitve? Ste informacije in pomoč iskali tudi po posvojitvi?
- 5.** Kaj bi po vašem mnenju priprave na posvojitve morale vključevati?
- 6.** Kako ocenjujete delo in vlogo strokovnih služb, imajo dovolj informacij in znanja?

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Uporabljen merski instrument je vprašalnik, ki pa ni bil do potankosti pripravljen vnaprej, ampak sem si pripravila zgolj seznam okvirnih tem. Po potrebi sem postavila več podvprašanj, če intervjuvancem pripovedovanje ni steklo gladko.

Vse intervjuje sem opravila osebno, jih snemala z diktafonom, da sem lažje sledila zgodbi, pozorno poslušala in postavljala podvprašanja. Pred tem sem vprašala za dovoljenje za snemanje. Pogovore sem nato v najkrajšem času zapisala v digitalno obliko.

3.3 OPREDELITEV ENOT RAZISKOVANJA – POPULACIJA, VZOREC

Populacijo raziskave je sestavljalo 12 posameznikov, en moški in enajst žensk. Vsi so v zadnjih desetih letih posvojili otroka v tujini, in sicer iz Rusije, Konga, Liberije, Gane in Češke. Najmlajši otrok je bil ob posvojitvi star eno leto, najstarejši sedem let. Posvojitelji prihajajo z vseh koncev Slovenije.

3.4 NAČRT ZBIRANJA PODATKOV OZ. EMPIRIČNEGA GRADIVA

Podatke za raziskavo sem pridobila v intervjujih z dvanajstimi posvojitelji, ki so uspešno izpeljali postopek posvojitve iz tujine v zadnjih desetih letih.

Do kontaktov sem prišla prek neformalne skupine posvojiteljev ter tudi na podlagi metode »snežne kepe«, pri kateri sem s pomočjo posameznikov, ki so posvojili in jih poznam, pridobila še dodatne kontakte. Intervjuji so odprtega tipa, pripovedovalni. Potekali so osebno, zaradi lažje obdelave sem jih posnela na diktafon, nato pa prepisala. Pogovori so trajali od pol ure pa tudi do skoraj dveh ur.

Glede na to, da sem tudi sama posvojiteljica, predvidevam, da sem na podlagi tega dejstva lažje vzpostavila zaupanje in prišla do koristnih informacij in odkritih odgovorov. Intervjujev zaradi anonimnosti intervjuvancev nisem priložila in jih hranim v osebni arhivu.

3.5 NAČRT OBDELAVE GRADIVA

Podatke sem najprej z diktafona prepisala, nato pa dobljeno obdelala s kvalitativno analizo. Po potrebi sem prepise intervjujev pred analizo poslala v avtorizacijo posvojiteljem.

Vse pomembne izjave sem podčrtala in jih izpisala v razpredelnico. Zapisano sem nato razdelila po temah. Prepisanemu besedilu sem pripisala pojme, izvedla med njimi primerjavo ter podobne združila v kategorije. Pri kodiranju sem uporabila odprto kodiranje oziroma »brainstorming«.

4. REZULTATI RAZISKAVE

S pomočjo poskusne teorije sem dobila rezultate, ki sem jih razvrstila v devet sklopov. Vsak od sklopov predstavlja eno področje, ki je pomembno za meddržavno posvojitve, od odločitve za ta velik korak pa vse do časa po posvojitvi. Menim, da so tako postavljeni sklopi dober vpogled v celoten postopek meddržavne posvojitve, ki se ne konča z dnem, ko otrok varno prispe v Slovenijo, temveč je to vseživljenjski proces za vse družinske člane.

4.1 RAZLOGI ZA MEDDRŽAVNO POSVOJITEV

Pari in posamezniki, ki zavržejo različnih razlogov nimajo bioloških otrok, želijo pa si ustvariti družino, postati starši, se lahko odločijo za posvojitve. Vendar je v Sloveniji zelo malo otrok, ki se jih da v posvojitve, parov, ki bi želeli posvojiti, pa je vse več. Prav zaradi tega veliko posvojiteljev izbere možnost, da otroka posvojijo v tujini.

Dolgotrajno čakanje na otroka v Sloveniji je tudi najpogostejši razlog, ki so ga sodelujoči v raziskavi navedli pri odločitvi za meddržavno posvojitve. Odgovor so skoraj identični: *»Za posvojitve sva se odločila, ker veva, da je v Sloveniji zelo dolga čakalna vrsta.«; »Za mednarodno posvojitve sva se odločila, saj v Sloveniji ni dovolj otrok za posvojitve.«; »Za tujino sva se odločila zaradi hitrosti postopka. Nisva bila pripravljena čakati v Sloveniji do deset let.«*

Drugi razlog, ki ga pri odločitvi za meddržavno posvojitve sodelujoči navajajo, je **zakonodaja na področju posvojitve**. Posvojitve otroka v Sloveniji se namreč zaključijo praviloma šele po preteku enega leta, v tem času je otrok nameščen v družino z namenom posvojitve. In če gre za posvojitve otroka, ki so ga biološki starši oddali v posvojitve, imajo ti v tem času možnost preklicati svojo odločitev o oddaji otroka v posvojitve. Omenjeni rok namreč ščiti roditeljsko pravico biološki staršev, za posvojitelje pa je to lahko leto hudih preizkušenj in strahu pred izgubo otroka. (*»Sestrična je posvojila v Sloveniji, pred desetimi let je dobila punčko, staro sedem dni. Imela sta jo en mesec, ko si je njena biološka mamica premislila in so prišli po punčko, zato midva niti*

nisva bila za domačo posvojitev.«; »Poleg tega zakonodaja predvideva, da si lahko biološki starš še eno leto po namestitvi otroka premislijo.«). Med razlogi za meddržavno posvojitev sodelujoči navajajo tudi starost (*»Na CSD so nama kar direkt povedali, da za domače posvojitelje iščejo mlajše pare od naju.«*) ter samski stan. Slovenska zakonodaja sicer izjemoma dovoljuje posvojitve tudi samskim osebam, vendar le v primeru, da za otroka ne najdejo drugih primernih staršev. Običajno gre za starejše otroke s posebnimi potrebami. (*»Velika večina držav ima že zakonsko omejitve za samske, še tiste, ki tega nimajo, pa pogosto v praksi samskim ženskam ponudijo starejše otroke s posebnimi potrebami.«; Kot samska posvojiteljica nisem imela v Sloveniji nobenih možnosti posvojiti mlajšega in zdravega otroka.«*).

4.2 ODLOČITEV ZA DRŽAVO IZVORA

Slovenski pari in posamezniki najpogosteje posvajajo iz Ruske Federacije, Ukrajine in Makedonije, v zadnjih leti pa je opazen porast posvojitve iz afriških držav, med njimi prednjačijo Gana, Gvineja Bissau, Liberija in Kongo. Pari se za državo izvora oziroma državo, od koder bodo poskušali posvojiti otroka, odločijo po tehtnem premisleku. Pred odločitvijo poskušajo pridobiti številne informacije, predvsem od tistih, ki so že posvojili. **Dobre izkušnje** (*»Državo sva izbrala na priporočilo znanke, ki je posvojila iz Rusije.«; »Nato sva se odločila za Rusijo zaradi dobrih izkušenj ostalih posvojiteljev.«; »Izbrala sva Rusijo, ker so bile izkušnje predhodnih parov dobre, ker je bil postopek jasen in časovno dokaj kratek.«*) ter **hitrost postopka** posvojiteljev (*»Za Rusijo sva se odločila, ker so bili zanesljivi in posvojitev je bila možna že v šestih mesecih.«; »Izbrala sva Rusijo, ker so bile izkušnje predhodnih parov dobre, ker je bil postopek jasen in časovno dokaj kratek.«*) sta glavna razloga za odločitev o državi izvora.

Meddržavne posvojitve so povezane tudi z velikimi stroški, ki nastanejo s prevodi, zdravniškimi pregledi, letalskimi vozovnicami, hotelskimi nastanitvami, stroški odvetniških tarif in podobno. Za nekatere države lahko ti stroški narastejo tudi na več deset tisoč evrov, zato je za nekatere pri odločitvi za državo izvora pomembna tudi **višina stroškov posvojitve** (*»Tretja posvojitev pa se je pokazala kot dobra možnost zaradi dobrih izkušenj tujih posvojiteljev in ker ni finančni posledic, razen stroškov bivanja in prevajanja.«*). Za samske osebe, ki želijo posvojiti otroka, je pri odločitvi za

državo izvora na prvem mestu zakonodaja, ki velja na področju posvojitve. Tu gre predvsem za to, ali država dovoljuje **posvojitve samskih oseb**. Večina držav to prepoveduje, če pa je že dovoljeno, lahko samski posvojijo starejše otroke ali otroke s posebnimi potrebami (*"Rusija se je kot prva izbira pokazala zato, ker so takrat posvojitve iz Rusije tekle gladko in kazalo je, da nimajo nič proti samskim mamam."*).

Pri razvrščanju in kodiranju izjav se je odprlo še eno zanimivo področje meddržavnih posvojitve, in sicer **neuspešne posvojitve** iz Makedonije. Slovenija ima z Makedonijo že od leta 2008 sklenjen bilateralni sporazum o meddržavnih posvojitvah, ki pa ni prinesel nič dobrega, nič novega. Po sklenitvi sporazuma je število posvojitve iz Makedonije celo upadlo, kar kaže na težave pri izvajanju sporazuma. Več parov je na priporočilo Centra za socialno delo poskušalo posvojiti iz Makedonije, vendar neuspešno. Opozarjajo celo na podkupnine (*»Posvojitve iz Makedonije so namreč povezane s skritimi stroški, modrimi kuvertami.«*; *»V Makedoniji so namignili, da bo potrebno plačati podkupnino.«*; *Igre, ki so jo slovenski in makedonski organi igrali z najinimi čustvi, sva imela dovolj in lotila sva se posvajanja v Afriki.*). En odgovor pa opozarja na zdravstveno stanje otrok. V Rusiji je v domovih za otroke veliko otrok, po nekaterih podatkih kar polovica, ki imajo številne zdravstvene težave, med najpogostejšimi so fetalni alkoholni sindrom, okuženost z virusom HIV, hiperaktivnost in številne vedenjske težave. Nemalokrat se zgodi, da parom v posvojitve ponudijo otroka, ki ima težjo obliko zdravstvenih težav (*Državo sem izbral na podlagi izkušenj znancev oziroma prijateljev prek družbenih omrežij, po slabi izkušnji z Rusijo pa sem gledal predvsem na to, od kod bi dobil najbolj zdravega otroka.*).

4.3 PRIDOBIVANJE INFORMACIJ O POSTOPKU POSVOJITVE

V Sloveniji so za odločanje o posvojitvi pristojni centri za socialno delo, ki so nosilci javnih pooblastil. Centri lahko postopek začnejo sami ali na predlog posameznika, ki želi posvojiti otroka. Pa vendar se je malo vprašanih po prve informacije o postopku posvojitve obrnilo na **center za socialno delo** (*»Prvi stik je bil s CSD, kjer so nama obrazložili postopek posvojitve, birokratski del postopka.«*; *»Za Makedonijo smo vse informacije o postopku dobili na CSD.*). Velika večina vprašanih je prve informacije iskala po **neformalnih poteh** in šele, ko so bili opremljeni z informacijami o postopku

meddržavne posvojitve, so se obrnili na pristojen center za socialno delo (*»Najprej sva dobila informacije od omenjene posvojiteljice, ki nama je dala kontakt prevajalke. Prve informacije sva tako dobila od teh dveh virov.«*; *»Neformalni stiki so nama dali več pomoči pri izpolnjevanju dokumentacije, pošiljanju in drugih zelo pomembnih podatkih.«*; *»Najprej sva se obrnila na posvojitelje, ki so že posvojili iz Rusije. Najini prvi koraki so bili srečanje s starši, posvojitelji.«*). Iz odgovora sodelujoče v raziskavi je razvidno tudi, da si centri različno tolmačijo zakonodajo, ki velja na področju posvojitve (*»Brez informacije posvojiteljice, ki je tudi posvojila dva otroka, ne bi dobila dvojnega starševskega dopusta. Zakon je očitno moč razlagati na več načinov. S pomočjo potrdila z ministrstva, ki ga je pred mano dobil, pa sem brez težav dobila starševski dopust za dva otroka.«*). V izjemno pomoč so bile glede na izjave zelo **konkretne informacije** o tem, kje in kako pridobiti potrebna zdravniška potrdila, prevajalce, podatke o nastanitvah, pripravah na prvo srečanje z otrokom in podobno (*»Podatki predhodnikov so zelo pomembni glede logistike, priprav na prvo srečanje, priprav vprašanj v otroškem domu, informacij glede postopkov po prihodu, starševskem dopustu.«*; *»Posvojitelji so bili v izredno pomoč pri zbiranju informacij glede dokumentov, pošiljanja, kontaktov institucij, na katere sva se obrnila za pridobitev dokumentov ali potrdil.«*; *Najbolj so mi koristile informacije o postopku, od posvojiteljev sem dobila obsežen tekst z vsemi detajli. Od tega, na katere uradnike Sloveniji se obrniti in kdo te je pripravljen vzeti izven delovnega časa, do nakupa živil v Rusiji že po prevzemu otroka, s priloženim vzorci tekstov, ki naj bi jih izdal CSD, kar sem opremila s svojimi podatki in predala socialni delavki.«*).

Pomemben je še en vidik, ki se izpostavi pri analizi, in sicer **socialna mreža**, povezanost z drugimi, ki je ena izmed osnovnih človekovih potreb. Prav ta povezanost omogoča dostop do pomembnih informacij, tudi pri posvojitvi (*»Prijateljica je imela prijatelje, ki so posvojili tri otroke iz Ukrajine.«*; *»Prvi korak je bil, da mi je prijatelj priskrbel kontakt posvojiteljice, s katero sva se dobili na kavi. Potem sem spoznala še dve posvojiteljski družini in tam dobila veliko informacij.«*; *»Še ena druga prijateljica je imela prijateljico, ki je posvojila iz Rusije.«*; *K sreči sva spoznala veliko posvojiteljev, ki so nama bili pripravljeni pomagati.«*). V kolikor pa posamezniki v svoji socialni mreži niso imeli nikogar, na kogar bi se lahko obrnili po informacije o posvojitvi, so prve informacije iskali na **svetovnem spletu** (*»Na spletu sva zasledila, da uspešno potekajo posvojitve iz*

Demokratične republike Kongo.«; »Prve informacije sva pridobila prek foruma, na katerem so bile prisotne tudi druge posvojiteljice, nato sem dobila kontakt para, ki je ravno takrat posvojil fantka.«).

4.4 PRIPRAVE NA POSVOJITEV V OKVIRU CSD

Priprave na posvojitev so bistvene za uspešno posvojitev, zato me je zanimalo, na kakšen način so se vprašani pripravljali na posvojitev, kje so se pripravljali, kakšne so bile njihove izkušnje.

V Sloveniji priprave na posvojitev niso obvezne, niti ni izdelanega enotnega koncepta priprav in posamezne institucije, ki bi se s tem ukvarjala, zato je bilo pričakovano, da imajo vprašani različne izkušnje s pripravami na centru za socialno delo. Izjave sem razvrstila v dve skupini. V prvi so tisti, ki imajo s pripravami v okviru centra za socialno delo **dobre izkušnje** (*»Na CSD smo dobili nekaj informacij o starševstvu, vzgoji otrok, tudi rejencev, s katerimi imajo največ izkušenj.«; »Nekaj priprav sva opravila tudi na CSD. Priprave so bile dobro zastavljene, vendar so bile pripravljene za slovensko posvojitev, na temo mednarodne posvojitve je bilo premalo podatkov, še posebej, če posvojiš otroka druge rase.«; »Bili smo deležni dobrih priprav s strani socialne delavke na centru.«).* V drugi skupini so izjave, ki priprav na centru za socialno delo ne ocenjujejo pozitivno, očitajo tudi nestrokovnost, imajo **slabe izkušnje** (*»Na našem CSD ni bilo na voljo nobenih priprav. Vsebinsko tam nisva izvedela nič novega. Zelo sem pogrešala psihološka predavanja in izkušnje posvojenih otrok.«; »Udeležila se nisva nobenih priprav, niti nama niso bile na CSD predstavljene možnosti priprav.«; »Obisk na domu je potekal tako, da smo kramljali na splošno ob kavi in piškotih«; »Še posebej razočarana sva bila pri pedagoginji, ki naju je le vprašala, če bova dala otroka v vrtec in nama to zaračunala 60 evrov.«; »Priprave so bile v času mojega postopka z ruske strani že obvezne, najprej 50 ur, tekom mojega postopka pa se je to zvišalo na 74 ur. Ko me je socialna delavka zavrnila oziroma mi povedala, naj si najdem kaj sama ali pa se vključim v večletne priprave v društvu Deteljica, sem se obrnila na študijskega kolega.«; »Tudi ko smo se z ostalimi posvojitelji pogovarjali, so nekateri imeli boljše priprave na posvojitve.«).*

4.5 SAMOINICIATIVNE PRIPRAVE NA POSVOJITEV

Odločitev za posvojitev je premišljen korak, o katerem pari praviloma začenjajo razmišljati zaradi nezmožnosti zanositve po naravi poti. Večina posameznikov, ki se odloči za posvojitev otroka, poskuša najprej zanositi po naravni poti, temu sledijo poskusi zanositve z biomedicinsko pomočjo in ko tudi ta ne uspe, začnejo razmišljati o drugih načinih ustvarjanja družine. Šele tu pride na vrsto razmišljanje o posvojitvi, ki je dolgotrajen postopek. Pari in posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, se v tem času tudi sami pripravljajo na posvojitev na različne načine. Iz izjav lahko razberem, da so najpogostejši načini priprav izven centra za socialno delo strokovne priprave na razni plačljivih **pripravljalnih tečajih** (*»Na posvojitev sva se pripravljala pri društvu Deteljica, s pogovori s posvojitelji in brskanjem po spletu.«; »V program društva Deteljica sva se vključila prostovoljno.«; »Najine priprave so bile izključno v društvu Deteljica, kjer so nama dali vse informacije in poskrbeli za to, da sva se sprijaznila z neplodnostjo.«*). Druga skupina se odloči za **iskanje informacij po svetovnem spletu in prebiranjem razne literature** (*»Na prihod novega člana sva se pripravljala kar sama, in sicer predvsem z iskanjem informacij po spletu.«; »To smo dopolnili z lastnim iskanjem informacij po spletu, in sicer po tujih spletnih straneh in podpornih skupinah.«; »Predvsem s prebiranjem literature na to temo, večinoma v angleščini, saj je v slovenščini ni prav veliko na voljo ali pa je zastarela.«*). Tretjo skupino sestavljajo tisti, ki so večino informacij poskušali pridobiti v **pogovoru z drugimi posvojitelji** (*»Glede posvojitve starejših otrok sem se posvetovala predvsem s posvojitelji starejših otrok v Sloveniji ...«; »Na posvojitev sva se pripravljala tako, da sva obiskala tri posvojiteljske družine.«; »Izkušnje posvojiteljev prav tako odpirajo nova in nova vprašanja, zato so bila vsa druženja in izmenjave mnenj in izkušenj zelo dragocena.«*).

4.6 VSEBINA PRIPRAV NA POSVOJITEV

Dobre priprave na posvojitev so nekakšno zagotovilo, da se bo otrok v družini dobro počutil, da bodo člani družine med seboj ustvarili pristne odnose. Vse to oblikuje otroka tako v sedanjosti kot tudi njegovo prihodnost. Ko sem se pogovarjala o pripravah na posvojitev, se je kot izjemno zanimiv pokazal tudi njihov pogled na **vsebino priprav**, predvsem tisto, kar jih je še posebej zanimalo, kaj bi si želeli slišati, izvedeti v okviru

priprav na posvojitve. Če povzamem najpomembnejše izjave, so si vprašani želeli pridobiti več znanja o posvojitvi starejših otrok, kam se obrniti v primeru težav, kontakte drugih posameznikov, ki so posvojili otroka, znanja o navezovanju, identiteti posvojenega otroka, institucionalizaciji otrok in posvojitvi otrok drugega etničnega porekla (*»Sedaj, po posvojitvi, ugotavljam, da sem najbolj pogrešala pripravo staršev na posvajanje starejših otrok.«*; *»Dobro bi bilo tudi dobiti informacije o tem, na katere institucije se obrniti v primeru posameznih težav.«*; *»Všeč bi mi bilo tudi, če bi lahko dobili na CSD kontakt predhodnikov.«*; *»Dobro bi bilo, da bi priprave na CSD vsebovale več tem o navezovanju, identiteti posvojenega otrok ...«*; *»Pogrešala sem več konkretnih informacij glede starosti otroka ...«*; *»Sicer se vidi, da je manjkal morda del, ki se ukvarja s problemi otrok, ki odraščajo v instituciji.«*; *»Priprave bi morale obvezno vsebovati tudi vsaj nekaj o navezovanju, o razvojnih posebnostih, o vplivu bivanja otroka v sirotišnici, o vplivu spremembe jezika, kulture, morda tudi rase in podobno.«*).

4.7 SAMOOCENA PRIPRAVLJENOSTI NA POSVOJITEV

Posvojitev otroka, še posebej, kadar govorimo o meddržavni posvojitvi, je dogodek, za katerega se pari in posamezniki odločijo po daljšem in temeljitem premisleku.

Posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, morajo biti dobro pripravljeni, poučeni, da znajo pravi čas prepoznati težave, ki se lahko pojavijo, in znajo primerno ukrepati in poiskati pomoč, da ne pride do neuspešnih posvojitvev. Odgovore vprašanih, ki sem jih prosila, da poskušajo oceniti, ali so se na posvojitev dovolj pripravili, sem razvrstila v dve kategoriji.

Manjši del jih meni, da so bili **dobro pripravljeni** (*»Najino pripravljenost ocenjujem kot srednje dobro, ker sva imela pretežno informacije o posvojitvi mlajših otrok, posvojitev starejših pa prinese s sabo zelo širok spekter drugačnih težav.«*; *»Samoiniciativna priprava in zainteresiranost je bila z najine strani, kakor se zdaj kažejo rezultati pri otroku, zadostna.«*). Drugo skupino predstavljajo tisti, ki ocenjujejo, da bi se morali na posvojitev **bolje pripraviti** (*»Veliko stvari pri sinu nisva opazila in sva mislila, da je vse v redu. Menila sva, da se je takoj vključil, šele po enem letu, ko sva za nazaj opazovala napredek, sva se zgrozila, kakšno stanje sva sprejela kot normalno.«*; *»Še vedno lahko rečem, da bi se morala bolje pripraviti na posvojitev.«*; *»Se mi zdi, da smo najprej skočili, pa šele po tem rekli hop.«*; *»Ko pride otrok se niti ne zaveš, sva mislila, da smo takoj*

funkcionirali kot običajna družina, šele ko pogledaš nazaj, vidiš, v kakšni stiski sta bila otroka in sta potrebovala kakšno leto, da smo zares začeli delovati kot družina.«;
»Otroku nisva dala časa, da se naju privadi, pa na novo okolje in počasi sprejme še ostale ljudi.«; *»Veliko sem iskala še po posvojitvi, predvsem prek spleta in v komunikaciji z ostalimi starši.«).*

4.8 STIKI S POSVOJITEJI

Ko se posamezniki odločijo za meddržavno posvojitve, je prvi korak iskanje informacij o posvojitvi. Do prvih in običajno tudi najpomembnejših informacij pari pridejo na neformalen način. Večina parov v svoji socialni mreži pozna nekoga, ki je ali posvojil ali mu je pomagal priti v stik z nekom, ki ima izkušnjo posvojitve. Po pridobitvi potrebnih informacij se druženje ne konča. Stiki se med postopkom posvojitve še krepijo, socialna mreža med posamezniki z izkušnjo posvojitve se širi, druženje pa se nadaljuje tudi po koncu postopka. Ko sem spraševala o prednostih, pridobljenih poleg konkretnih informacij od posameznikov, ki so posvojili otroka, sem prišla do zanimivih odgovorov, ki sem jih razvrstila v štiri kategorije. Na prvo mesto sem postavila **emocionalno oporo**. Postopek posvojitve je čustveno zelo naporen in stresen čas, ko posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, potrebujejo veliko spodbud, poslušanja, razumevanja in podpore. To najlažje nudi nekdo, ki je doživel podobno situacijo in jih zato bolje razume. Poleg tega je čustvena opora pomembna tudi v trenutkih veselja (*»V veliko pomoč je bila moralna podpora v tem stresnem in dolgotrajnem postopku.«;* *»Stik z drugimi pari mi je vlil pogum in moč, saj je bila pot že vpeljana, brez zapletov.«;* *»Spremljanje novih uspešnih zgodb daje prijetno tople občutke, podobno tudi podpora in deljenje informacij s tistimi, ki se na to pot šele podajajo.«;* *»V letu čakanja na afriško posvojitev nama je bila zelo v oporo podporni skupina posvojiteljev na socialnem omrežju FaceBook.«;* *»Neformalni stiki so nama dajali tudi moralno podporo med bivanjem v Rusiji.«).*

Pri razvrščanju odgovorov je vidno postalo še eno zanimivo dejstvo, **širjenje socialne mreže**, ki je povezano tudi s pojavom podporne skupine, ki deluje na spletu.

Intenzivnost stikov se po posvojitvi še stopnjuje, mreža poznanstev pa se ves čas širi.

Nekateri vprašani so v stikih večinoma s tistimi, ki so posvojili otroka iz iste države

(*»Srečujemo se z »liberijskimi družinami.«;* *»Večinoma smo na vezi s posvojitelji, ki so*

posvojili v isti državi kot mi.«; »Večkrat se dobimo z družinami, ki so posvojili iz Gane, tako da so otroci vedno v kontaktu in bodo nekega dne skupaj iskali svoje biološke prednike oziroma sestre in brate ter seveda ostali v dobrih odnosih in delili svoje izkušnje.«), drugi širijo svojo mrežo poznanstev med družinami, ki so posvojile otroka, ne glede na državo izvora otroka (»Poznam največ posvojiteljev iz Rusije, vendar se število družin s posvojenci iz drugih držav hitro veča.«; »Spoznali smo tudi nekaj posvojiteljev, ki so posvajali drugje.«).

Posamezniki, ki so posvojili otroka, lažje delijo svoje zgodbe, izkušnje med tistimi, ki imajo podobne izkušnje, ki so prehodili podobno pot. V skupini enakih je tudi manjši občutek stigme, saj okolica na posvojitev pogosto še vedno gleda s predsodki ali začudenjem.

Največjo prednost stikov z drugimi starši vprašani vidijo v **izmenjavi izkušenj** (*»Prednost druženja vidim predvsem v tem, da starši med seboj izmenjujemo izkušnje ter da otrok ve, da ni sam, da so še ostali otroci iz iste države.«; »Deljenje in izmenjava izkušenj ne le glede posvojiteljskih tem, ampak tudi glede same vzgoje in podobno.«; »Prednost srečanj vidim v izmenjavi mnenj, izkušenj pri vzgoji otrok.«*), izpostavili so tudi **neobremenjene pogovore** v skupini (*»Zdi se mi super, ker se lahko neobremenjeno pogovarjam o temah, ki se tičejo posvojitve, posvojitelji bolje razumejo, ne sodijo, ne postavljajo neumnih vprašanj.«; »Nekako lažje povem, če je kakšna težava, ostalim posvojiteljem kot drugim, se mi zdi, da nas oni veliko bolje razumejo in manj sodijo.«*). Pomemben del so tudi priprave na morebitne težave (*»Lahko se pomenimo in slišimo o morebitnih težava, ki jih doživljamo in se preko tega pripravimo tudi na morebitne lastne podobne težave.«*) in delitev veselja (*»Zame pa je prednost tudi, da se poveselimo ob zanimivih in pomembnih življenjskih korakih in opazujemo napredke naših malčkov.«*).

Posvojitev je proces in ne enkratni dogodek, tako za starše kot tudi otroke. Večji, kot so otroci, bolj razumejo, da posvojitev ni nekaj povsem običajnega in lahko nanjo gledajo tudi negativno. Zato je še kako pomembno, da otroci odkrijejo, da obstajajo vrstniki, ki so prav tako posvojeni. To so prepoznali tudi starši, ki so sodelovali v raziskavi, saj jih večina vidi prednost stikov z drugimi družinami prav v tem (*»Otroci pa na teh srečanjih vidijo, da niso edini posvojeni, srečajo vrstnike iz istega kulturnega okolja, morda celo iz*

istega otroškega doma.«; »Srečanja so za nas zelo pomembna, saj z možem želiva, da se sin od malega zaveda, da ni sam s svojo zgodbo, ampak je takih otrok veliko. Želiva, da bo imel stike s posvojenimi otroki. Morda si bodo v prihodnosti kdaj v pomoč.«; »Za otroka bo, ko bo starejši in bo bolj razumel, za kaj gre, to nedvomno izkušnja, da ni osamljen s svojo zgodbo, da deli podobno pot z mnogimi.«).

4.9 DELO STROKOVNIH SLUŽB

Postopek meddržavne posvojitve je skorajda nemogoče izpeljati brez kombiniranja formalnih in neformalnih virov pomoči. Centri za socialno delo so pristojni za odločanje o posvojitvah, so nosilci javnih pooblastil, kar pomeni, da ugotavljajo izpolnjenost zakonskih pogojev, ocenjujejo objektivne zmožnost in primernost za posvojitve, motive za posvojitve, pričakovanja in osebnostne lastnosti. In prav zaradi tega me je zanimalo, kako posvojitelji ocenjujejo delo centrov za socialno delo, saj je postopek meddržavne posvojitve pogosto nejasen, zapleten, potrebno je zbrati ogromno dokumentov, številne je potrebno urediti v zelo kratkem času. Odgovori posvojiteljev se zelo razlikujejo. V prvi skupini so tisti, ki so imeli s centri za socialno delo **pozitivne izkušnje**, strokovni delavci na področju posvojitve pa imajo dovolj znanja in usposobljenosti (*»Moram reči, da sem bla prijetno presenečena nad strokovno podporo na CSD in svetovalni ustanovi«; »Socialna delavka je svoj del opravila natančno, korektno in hitro.«; »Smo pa imeli super socialno delavko, ki nam je šla res vedno na roko in vse uredila v najkrajšem možnem času.«*). Za vprašane so pomembne tudi **osebne lastnosti** socialne delavke, da je prijazna, dostopna, prijetna (*»Je pa bila naša socialna delavka kljub temu nadvse prijazna, dostopna in profesionalna.«; »Socialna delavka je bila zelo prijetna in pogovori so bili zato sproščeni in prijetni.«; »Torej prava izbira osebe na pravem mestu lahko ogromno spremeni.«*). Zaradi zapletenosti postopka, ko je potrebo pogosto pripraviti nove dokumente, jih prilagoditi ali dopolniti je zelo pomembno, da socialni delavec **hitro pripravi** potrebne dokumente, kadar je to potrebno in se zna **prilagoditi** pri pripravi potrebnih dokumentov (*»So bili na CSD dokaj fleksibilni glede izvedbe in priprave številnih novih dokumentov ali dopolnitev.«; CSD nam je bil najbolj v pomoč glede fleksibilnosti – kaj vse zajeti v poročilu glede na zahteve s strani Liberije, da smo s tem zmanjšali število vseh ostalih dokumentov.«; »Bili so nama v pomoč, kadar se je za*

kakšno potrdilo res mudilo, so nama ga izdali v najkrajšem možnem času, kakšnih strokovnih informacij pa ni bilo z njihove strani.«). Zadnja skupina odgovorov pa delo centrov za socialno delo ocenjuje kritično, očitajo jim **neizkušnost** (*»Na CSD ni bilo nikakršnih informacij. Na našem CSD sva bila prva, ki sva posvajala iz Rusije.«* »CSD ni bil organ, vsaj leta 2008 še ne, ki bi imel kakršne koli konkretne smernice glede mednarodnih posvojitvev.«; »CSD ni imel informacij o poteku mednarodne posvojitve iz Rusije.«, »Mislim, da glede na mali kraj, naš CSD nima nekih izkušenj z mednarodnimi posvojitvami ali posvojitvami nasploh.«), pogosto so posvojitelji tisti, ki vodijo postopek (*»Na našem CSD so bili vedno pripravljeni pomagati pri pripravi dokumentov, vendar smo postopek vodili mi.«*; »Na CSD smo nesli na ključku vse obrazce, ki jih mora izpolniti CSD, ostalo smo pridobili sami, vlogo odposlali sami.«; »Delavci na CSD nikakor niso pripravljeni na meddržavno posvojitve. Prijazno so delali po naših navodilih.«). Nekaj očitkov leti tudi na nezainteresiranost CSD-jev (*»Žal mnogi na CSD niso zainteresirani, niti po službeni dolžnosti.«*; »Bolj naju je presunilo na začetku najine poti neznanje, nespretnost, nezainteresiranost in nesposobnost socialnih delavcev tekom otroka iz Slovenije oziroma Makedonije.«; »Čudilo me je tudi dejstvo, da se niso bili pripravljeni povezati s katerim od CSD-jev, ki je te izkušnje že imel.«).

5. RAZPRAVA IN SKLEPNE UGOTOVITVE O RAZISKAVI

Prek intervjujev z dvanajstimi posamezniki, ki so v zadnjih desetih letih meddržavno posvojili otroka iz različnih držav po svetu, sem želela prikazati pomen neformalne pomoči ter opozoriti na nekatere pomanjkljivosti. Na večino raziskovalnih vprašanj sem dobila pričakovane odgovore. Ker je v Sloveniji zelo malo otrok, ki gredo v posvojitev, se številni pari ozirajo čez mejo in posvojijo otroka v drugi državi. Prav majhno število posvojitvev in dolgotrajno čakanje v Sloveniji, je najpogostejši razlog, zaradi katerega se pari odločijo za meddržavno posvojitev. Tudi število držav, od koder prihajajo otroci, je vse bolj raznoliko. Poleg dolgotrajnega čakanja je razlog za meddržavno posvojitev tudi zakonodaja, ki ščiti roditeljsko pravico, in staršem, ki se odločijo za oddajo otroka v posvojitev, omogoča relativno dolgo časovno obdobje dvanajstih mesecev, da lahko še prekličejo svojo odločitev. Že res, da otrok ni nikogaršnja pravica in se na vse načine spodbuja, da ostane v biološki družini, vendar menim, da je dvanajst mesecev le nekoliko dolgo obdobje, ki je za posvojitelje lahko izredno stresno, saj lahko vsak trenutek pride telefonski klic, ki sporoči, da si je bioloških starš premislil in posvojitelj bo izgubil tako dolgo zelenega otroka.

Na vprašanje, kateri so bili prvi koraki posameznikov, ki so se odločili za meddržavno posvojitev in na podlagi česa so se odločili za državo izvora, sem večinoma dobila odgovor, da so bile za odločitev bistvene neformalne informacije posameznikov, ki že imajo izkušnjo posvojitve. Večina vprašanih je še pred prvim obiskom na centru za socialno delo po neformalnih poteh poiskala večino informacij o postopku posvojitve in so na prvi sestanek na centru za socialno delo prišli opremljeni z večino ključnih informacij in z namenom, da le formalno začnejo postopek. Pogosto imajo posvojitelji celo občutek, da so oni tisti, ki vodijo postopek in ne strokovni delavci na centru za socialno delo. Glede na to, da je v Sloveniji kar 62 centrov za socialno delo, posvojitve pa le med 30 in 40 na leto, je razumljivo, da so le redki centri, ki imajo več kot eno posvojitev na leto. Nekateri manjši centri imajo morda celo le eno posvojitev na deset let, nekateri celo niti ene. Če k temu dodamo še raznolikost držav, od koder pari in

posamezniki posvajajo, je razumljivo, da centri sami nimajo potrebnih informacij o postopkih posvojitve za posamezno državo. Pari se morajo v tem primeru zanesti na lastno iznajdljivost in socialno mrežo, saj le redki socialni delavci informacije o postopkih posvojitve za posamezno državo poskušajo pridobiti na drugih centrih, na katerih že imajo tovrstne izkušnje.

Poleg informacij o postopku posvojitve, so za posvojitelje izjemnega pomena tudi zelo konkretni podatki, kot so, kje pridobiti potrebna zdravniška potrdila, kontakte sodno zapriseženih prevajalcev, naslove raznih uradov. Večino tovrstnih informacij imajo le tisti, ki imajo izkušnjo posvojitve.

Pri vprašanju o oceni dela strokovnih služb je veliko vprašanih, kljub temu, da so jim po večini očitali neizkušenost, pohvalilo njihovo prilagodljivost pri pripravi dokumentov in hitrost priprave dokumentov. Pot meddržavne posvojitve je namreč polna neznank in nepredvidenih dogodkov, potrebna dokumentacija se pogosto spreminja. Zgodi se, da je potrebno dokument pripraviti v nekaj dneh in tu je odločilnega pomena, da imajo strokovni delavci posluh in razumevanje za težave, na katere posvojitelji naletijo med postopkom.

Posvojitve iz Makedonije, ki je edina država, s katero ima Slovenija sklenjen bilateralni sporazum o posvojitvah, pa tečejo po pričakovanjih. Opazen je upad števila posvojitvev po letu 2008, ko je bil sporazum sklenjen, kar nakazuje, da se sporazum ne izvaja najbolje. Poleg tega so posamezniki, ki so v Makedonijo vložili prošnjo za posvojitvev, poročali o številnih nepravilnostih v postopku, intervjuvanci opozarjajo celo na podkupnine.

Na tem mestu se mi porodi še vprašanje smiselnosti sklepanja podobnega sporazuma z Rusko Federacijo, za kar si slovenska vlada prizadeva že dlje časa in od koder je bilo v zadnjih letih v Slovenijo posvojenih največ otrok.

Lahko predvidevam, da so individualne posvojitve bolj uspešne, saj so posamezniki bolj motivirani, vztrajni, iščejo rešitve za dosego končnega cilja, torej posvojitve otroka, kot pa, če ves postopek posvojitve poteka le prek osrednjih organov držav podpisnic sporazuma.

Priprave na posvojitve v Sloveniji niso obvezne, vendar se večina vprašanih zaveda pomena priprav in se poskušajo pripraviti na razne načine. Zaradi razpršenosti centrov za socialno delo, si priprave vsak center razlaga po svoje, na nekaterih centrih posamezniki opravijo kakovostne priprave, na drugih centrih priprav nimajo organiziranih in se morajo bodoči posvojitelji znajti sami. Na vprašanje, kako so se pripravljali na posvojitve, sem dobila različne odgovore. Nekateri so se udeležili katerega izmed redkih tečajev, ki so organizirani pri nas, večina pa je iskala informacije z brskanjem po spletu, prebiranjem literature in na srečanjih z drugimi posvojitelji, kjer so in še vedno iščejo odgovore na vprašanja glede posvojitve, poskušajo razrešiti dileme in se pripraviti na izzive, ki jih posvojitve vsekakor prinaša. Prav pogovori z drugimi posamezniki, ki so posvojili otroka, so izjemnega pomena, saj le ti lahko opozorijo na nekatere težave, ki se v družini lahko pojavijo, kako se z njimi spoprijeti, kje in kdaj poiskati pomoč. Večina vprašanih se zaveda, da so dobre priprave ključ uspešne posvojitve. Kljub temu pa zaradi dejstva, da priprave za meddržavno posvojitve niso obvezne, obstaja nevarnost, da bi par ali posameznik v želji, da bi čim hitreje posvojil otroka, priprave zanemaril in v posvojitve vstopil nepripravljen. Sodelujoči v raziskavi so pripravljenost na posvojitve pogosto ocenili kot pomanjkljivo, predvsem ko so se ozrli nazaj, na začetke skupne poti, so marsikatero težavo in stisko otroka spregledali. Na uspešnost posvojitve vpliva mnogo dejavnikov, vendar če so posamezniki, ki želijo posvojiti, dobro pripravljeni in pravi čas prepoznajo morebitne težave, poiščejo pomoč in prisluhnejo nasvetom strokovnjakov, lahko to bistveno pripomore k uspehu.

Sodelujoči v raziskavi menijo, da bi priprave morale vsebovati vsaj osnovne informacije o posvojitvi starejših otrok, otrocih s posebnimi potrebami, posvojitvi otrok drugega etničnega porekla, iz drugega jezikovnega in kulturnega okolja, procesih navezovanja, identiteti otrok, posvojitvi otrok, ki so živeli v instituciji, in katere so najpogostejše težave. Skupinske priprave, na katerih sodelujejo posvojitelji in posamezniki, ki se šele odločajo za posvojitve, imajo še dodatne prednosti za slednje, saj se lahko iz izkušenj drugih seznani s posvojiteljsko stvarnostjo.

Stiki z drugimi družinami, ki so posvojile otroka, so za sodelujoče v raziskavi velikega pomena. Najprej se začnejo pri razmišljanju o posvojitvi in iskanju prve informacije, nato se stopnjujejo v času postopka posvojitve, ko so bistvenega pomena predvsem

konkretne informacije o posvojitvi iz določene države ter čustvena opora v tem stresnem obdobju. Po uspešni posvojitvi pa se stiki ne prekinejo. Sodelujoči v raziskavi se pogosto družijo med seboj, lahko na družinskih srečanjih, srečanjih posvojencev, v virtualnem svetu, na internetnih forumih in zaprtih podpornih skupinah na socialnih omrežjih, kjer se gradijo trdna in trajna prijateljstva. Starši kot največjo prednost navajajo izmenjavo izkušenj ter neobremenjene pogovore, otroci pa na tovrstnih srečanjih s posvojenimi vrstniki dobijo boljši uvid o tem, da niso posvojeni le oni ter da njihova usoda ni edinstvena.

Sklepne ugotovitve:

- Razlogi za meddržavno posvojitve tičijo v majhnem številu posvojitvev v Sloveniji in dolгих čakalnih dobah.
- Na odločitev za meddržavno posvojitve vpliva dejstvo, da imamo v Sloveniji enoletno prehodno obdobje, ko je otrok nameščen v družino z namenom posvojitve.
- Državo izvora otroka posvojitelji običajno izberejo glede na dobre izkušnje drugih posvojiteljev ter hitrost postopka.
- Na državo izvora posvojenega otroka vpliva tudi hitrost postopka posvojitve.
- Narašča število posvojitvev iz afriških držav.
- Na izbiro države izvora vplivajo tudi stroški posvojitve.
- Meddržavna posvojitve je povezana z visokimi stroški.
- Večino informacij o postopku posvojitve posvojitelji pridobijo na neformalen način.
- Za začetek postopka meddržavne posvojitve je pomembna socialna mreža, ki omogoča stik z drugimi posamezniki, ki so posvojili otroka.
- Na center za socialno delo se posamezniki odpravijo, ko že imajo večino informacij o posvojitvi in želijo le formalno začeti postopek.
- Posameznikom, ki želijo posvojiti, so v veliko pomoč predvsem konkretni podatki, ki jih pridobijo od tistih, ki že imajo izkušnje s posvojitvijo.
- Priprave na posvojitve niso zakonsko določene.
- Priprave na posvojitve na centrih za socialno delo niso enotne.
- Posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, se zavedajo pomena dobre pripravljenosti na posvojitve.

- Številni posamezniki, ki so posvojili otroka, menijo, da se na posvojitev niso dovolj pripravili, so imeli premalo znanja.
- Posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, se pripravljajo samoiniciativno na plačljivih pripravljalnih tečajih.
- Posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, pogosto iščejo informacije na svetovnem spletu.
- Na posvojitev se posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, najpogosteje pripravljajo s pogovorom z drugimi posvojitelji, ki imajo več izkušenj.
- Skupinske priprave so pomembne zaradi izmenjave izkušenj.
- Posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, si želijo kontaktov z drugimi posvojitelji.
- Bilateralni sporazum med Slovenijo in Makedonijo se ne izvaja po pričakovanjih.
- Posvojitelji so lahko tudi žrtev izsiljevanja s podkupninami.
- Centri za socialno delo imajo premalo izkušenj z meddržavnimi posvojitvami.
- Pogosto so posamezniki, ki želijo posvojiti otroka, tisti, ki vodijo postopek meddržavne posvojitve in narekujejo delo socialnim delavcem.
- Čustvena opora je za posameznike, ki želijo posvojiti otroka, pomembna v času postopka posvojitve.
- Prednost podpornih skupin je predvsem v izmenjavi izkušenj ter neobremenjenih pogovorih.
- Otroci na srečanjih z drugimi otroki, ki so posvojeni, lažje presežejo drugačnost.
- V času postopka je za posameznike, ki želijo posvojiti otroka, pomembno, da je strokovni delavec dostopen, prilagodljiv in odziven.

6. PREDLOGI

6.1 ENOTNE PRIPRAVE NA POSVOJITEV

Glede na to, da so centri za socialno delo pristojni za odločanje o posvojitvah, da ugotavljajo izpolnjenost zakonskih pogojev in tudi ocenjujejo primernost in motive za posvojitve, menim, da je nujno, da se v teh okvirih uredi tudi primerno izobraževanje, enotne in zakonsko določene priprave na posvojitve za vse bodoče starše. Vsi starši bi morali imeti dolžnost in pravico opraviti kakovostne priprave na posvojitve, ne da se te razlikujejo od centra do centra in so odvisne od zavzetosti posamezne socialne delavke ali delavca. Le na ta način bo posvojitve res v otrokovo korist in se ne bo zdelo, da centri za socialno delo na področju meddržavnih posvojitve včasih delajo v korist staršev, saj hitijo s postopki in pripravo dokumentov, da posameznikom, ki želijo posvojiti otroka, čim prej uresničijo dolgotrajno željo po otroku. Še posebej pomembno je, da se to uredi na področju meddržavnih posvojitve, ki imajo svoje posebnosti, prav tako jih imajo otroci, ki prihajajo iz drugega kulturnega, jezikovnega okolja, so drugega etničnega porekla. Tudi Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah govori o tem, da je potrebno otroku poiskati družino, ki bi za njega predano skrbela in mu nudila trajnost in varnost. Cena za neuspešno posvojitve, ki je lahko posledica neuspešnih in nepopolnih priprav na posvojitve, je lahko zelo visoka. Napak pa ne bi smeli pripisati le staršem in družini, svoj delež morajo namreč nositi vsi vpleteni v proces.

6.2 INTERDISCIPLINARNI TIM PRI PRIPRAVAH

Na pripravah bi morali sodelovati različni strokovnjaki, psihologi, pedagogi, socialni delavci, potreben je interdisciplinaren pristop. Otroka, katerega starši so se na posvojitve dobro pripravili, ki znajo prepoznati in zadovoljiti njegove razvojne potrebe, se bo z dejstvom, da je posvojen, lažje soočil. Pomena priprav se zavedajo tudi starši, ki so posvojili otroka, in se poskušajo sami na različne načine pripraviti na posvojitve, zaradi neizdelanega koncepta pa so sedaj v neenakem položaju in nekateri v posvojitve vstopijo nepripravljeni.

6.3 PODPORA TUDI PO POSVOJITVI

Kot sem že večkrat poudarila, posvojitev ni enkratni dogodek, temveč gre za vseživljenjski proces in zaradi tega dejstva je nujno, da imajo družine, ki so posvojile otroka, podporo tudi po končanem postopku. Podpora je še posebej pomembna, kadar gre za posvojitev starejših otrok in otrok s posebnimi potrebami. Pogosto se šele s posvojitvijo začne razreševanje problema, družine pa v tem obdobju pogosto ostanejo same, brez opore in pomoči, ki bi jo potrebovale v času odraščanja otroka. Zaradi neorganiziranih priprav se marsikatera družina znajde v stiski in potrebuje pomoč. In ker število mednarodnih posvoitev narašča, bo naraščala tudi potreba po opori po posvojitvi. Centri za socialno delo bi morali parom ponuditi podporo in ustrezno pomoč tudi po posvojitvi, parom pa bi morala biti ta možnost predstavljena. Zdaj se, žal, pogosto zgodi, da se družina znajde v stiski in ne ve, kje poiskati primerno pomoč. Odraščanje otrok namreč odpira nove specifične situacije, s katerimi se morajo v družini spopasti.

6.4 KOMPETENTNI SOCIALNI DELAVCI

Pomoč pred ter tudi med in po posvojitvi lahko nudijo le socialni delavci, ki imajo potrebna znanja, so kompetentni za svoje delo. Strokovne delavce, ki se ukvarjajo s področjem posvoitev, še posebej meddržavnih, je potrebno dodatno izobraziti na področjih, kot so izkušnja institucij, travme otrok, razvoj navezanosti in identitete pri posvojenih otrocih, medrasne posvojitve, posvojitev starejših otrok in otrok s posebnimi potrebami.

6.5 SODELOVANJE MED CENTRI ZA SOCIALNO DELO

Potrebna bi bilo tudi več sodelovanja med posameznimi centri za socialno delo, saj bi lahko tisti centri za socialno delo, ki imajo več izkušenj s posvojitvami, to znanje posredovali ostalim, največkrat manjšim centrom, kjer se s posvojitvijo srečajo le vsakih nekaj let.

6.6 USTANOVITEV NACIONALNEGA CENTRA ZA POSVOJITEV

Še boljša rešitev bi bila ustanovitev nacionalnega centra za posvojitve. Zaradi velike razpršenosti centrov za socialno delo menim, da bi bilo potrebno razmisliti o oblikovanju nacionalnega centra, ki bi lahko imel na enem mestu zbrane vse informacije o meddržavnih posvojitvah, postopkih posvojitve za posamezne države, kontaktih posameznikov, ki so posvojili otroka, seznamom strokovnih delavcev, kamor bi se lahko starši in tudi otroci, ki so bili posvojeni, obrnili po psihosocialno pomoč in podporo, po nasvet v specifičnih situacijah, ki so značilne za posvojitev, če bi se izkazala potreba po tem. V okviru tovrstnega centra bi se lahko tudi spremljalo in nudilo oporo in pomoč družinam tudi po posvojitvi, če bi jo ti potrebovali.

Poleg tega bi imel tak center seznam oziroma pregled nad vsemi prosilci za posvojitev, otroki, ki so na voljo za posvojitev, ter družinami, ki so že posvojile.

Na tem mestu bi se izvajale enotne priprave na posvojitev, torej bi se bodoči starši poučili o temah, ki so značilne za posvojitev. Zaradi velikega števila centrov za socialno delo in majhnega števila posvojitve številni strokovni delavci nimajo niti izkušenj niti potrebnega znanja, saj se številni s posvojitvijo srečajo morda enkrat na leto ali celo na več let. Nekateri centri oziroma strokovni delavci pa celo nikoli. Na nekaterih manjših centrih za socialno delo socialne delavke in delavci pokrivajo veliko področij in zato nimajo dovolj strokovnega znanja za pomoč pri posvojitvah.

Za drugačno organizacijo na področju posvojitve se je že od sedemdesetih let zavzemala tudi Ela Zupančič (1987: 147), ki je predlagala ustanovitev državnega (republiškega) centra za posvojitve. Meni, da bi bilo koristno imeti center za posvojitve, v katerem bi lahko pari koristno izrabili čas čakanja na otroka za svetovalne sestanke. To bi lahko bila nekakšna šola za bodoče starše. Na srečanjih bi bodoče starše opozarjali na probleme, ki se najpogosteje pojavljajo, hkrati pa bi imeli tudi strokovni delavci na področju posvojitve možnost dobro spoznati bodoče posvojitelje, kar bi jim bilo prav gotovo v veliko pomoč tudi pri iskanju najprimernejših staršev za otroka. Osrednja in najpomembnejša vloga strokovnega delavca naj bi bila prav to, da najde najprimernejše starše za otroka, da otrok pride v najprimernejšo družino.

6.7 PODPORNE SKUPINE

V okviru centra bi organizirali tudi podporne skupine, pri katerih bi sodelovali tako strokovni delavci, posvojitelji, otroci, ki so bili posvojeni, ter posamezniki, ki šele začenjajo pot posvojitve in še iščejo prve informacije o posvojitvah. V takšnih skupinah bi bodoči starši pridobili tako strokovne informacije kot tudi dragocene informacije, ki jih lahko posredujejo le tisti z izkušnjo posvojitve, torej pari in posamezniki, ki so otroka posvojili. V skupini, v kateri so posamezniki, ki imajo podobno izkušnjo, je tudi lažje in neobremenjeno govoriti. Številni posamezniki, ki so posvojili otroka, največjo oporo najdejo prav pri družinah, ki imajo izkušnjo posvojitve.

6.8 POSREDOVANJE INFORMACIJ NA SPLETU

V današnjih časih bi bilo nujno potrebno vzpostaviti posebno spletno stran, na kateri bi bile predstavljene vse pomembnejše informacije o posvojitvi, postopkih, kontaktih, ter forum, na katerem bi sodelovali tudi strokovnjaki. Posvojitelji namreč pogosto iščejo informacije in odgovore na številna vprašanja tudi na spletnih straneh.

7. ZAKLJUČEK

Otroci so naše največje bogastvo in tega se še kako zavedamo tisti, ki smo prehodili trnovo pot, da smo lahko ustvarili družino. Veliko je bilo težkih trenutkov, neznank, negotovosti. Potrebno je bilo veliko energije in lastne iznajdljivosti, da naše domove polnijo otroški smeh, sreča in veselje.

Veliko je še neodgovorjenih vprašanj in izzivov, ki nas čakajo v prihodnosti. Posvojitev ni dogodek, ki se začne s prvim obiskom na centru za socialno delo in konča z odločbo o posvojitvi, z dnem, ko otrok prvič zaspi v svoji posteljici v novem domu. Je zgodba, ki se nikoli ne konča. Je proces, ki traja za vedno.

8. VIRI IN LITERATURA

8.1 LITERATURA

- Batistič Zorec, M. (2006). Teorije v razvojni psihologiji. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Bevc, V. 1999. Posvojitev otrok: o pogumu in bolečini žensk, ki so oddale otroka v posvojitev. Ljubljana: DAG grafika.
- Bevc, V. 2006. Čustveno stanje neplodnih parov pred posvojitvijo otroka. Socialno delo 45. 1/2: 51 - 59.
- Brodzinsky D. M., Schechter M. D. 1990. The Psychology of Adoption. Oxford University Press
- Čačinovič Vogrinčič, G. 1998. Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Čačinovič Vogrinčič, G. 1992., Psihodinamski procesi v družinski skupnosti. Ljubljana: Advance.
- Čačinovič Vogrinčič, G. 2006. Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Dragoš, S., Leskošek, V., 2003. Družbena neenakost in socialni kapital. Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije. Ljubljana.
- Dragoš, S., Leskošek, V., Petrovič Erlih, P., Škerjanc, J., Urh, Š., Žnidarec Demšar, S., (2008) Krepitev moči. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Gibbons, J.L., Smith Rotabi, K. 2012. Intercountry Adoption Policies, Practices and Outcomes. Ashgate Publishing Limited.
- Godina-Vuk, V. 1990. »Nature« vs. »Nurture«. Antropološki zvezki 1, 77-114.
- Joksimović S., Marić R., Milić A., Popadić D., Vasović M. 1998. Mladi i neformalne grupe. Beograd: Istraživačko-izdavački centar.
- Keržan, D. 2009. Naravno starševstvo? Socialno delo 48, 1/3: 131-140.
- Klun, M. 2009. Posvojitve v Sloveniji kot oblika socialnega starševstva. Socialno delo 48, 1/3: 35-49.

- Kompan Erzar, K., Rožič, T., Simonič, B. 2005. Vloga in pomen navezanosti pri razvoju otrok v nadomestnih družinah. *Socialno delo* 50, 2: 103-111.
- Lambert, L., Streather, J. 1997. *Children in Changing Families*. London: The Macmillan Press LTD.
- Lamovec, T. 1998. *Psihosocialna pomoč v duševni stiski*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Livingston Smith, S., Arnold, J.A. 1999. *Promoting Successful Adoptions Practice with Troubled Families*. New York: Sage Publications, Inc. Thousand Oaks
- Mesec, B. 1998. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Milošević Arnold V., Postrak M. 2003. *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba, zbirka Scripta.
- Musek, J., in Pečjak, V. 1997. *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Rezar, I. 2009. Mednarodne posvojitve kot oblika socialnega starševstva: izkušnje ljudi, ki so posvojili otroka v tujini. *Socialno delo* 48, 1/3: 51-64.
- Rot, N. 1983. *Psihologija grupa*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Rowe, J. 1982. *Yours by choice*, London: Mills & Boon Ltd.
- Rugiero, J.A., Johnson, K. 2009. Implications for recent research on Eastern European adoptees for social work practice. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 26. 485 – 504.
- Spitz, R.A. (1949). The Role of Ecological Factors in Emotional Development in Infancy. *Child Development*, Vol. 20, No. 3 str. 145-155
- Swientek, C. (1999), Identiteta med biološko in socialno pripadnostjo družini pri posvojenjih. *Strokovno-pravni informator Firis*, 7, 12: 23–36.
- Ule, M. 1997. *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- United Nations: *Child Adoption: Trends and Policies*, 2009. Department of Economic and Social Affairs. New York.
- Zaviršek, D. 2009. Med krvjo in skrbjo: Socialno starševstvo kot širitev koncepta starševstva v današnjem svetu. *Socialno delo* 48, 1/3: 3-16.

- Zaviršek, D. 2009. Postopki, organizacija in standardi na področju posvojitve. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo in Inštitut RS za socialno varstvo.
- Zaviršek, D. 2012. Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Zaviršek, D., Sobočan, M., 2012. Mavrične družine gredo v šolo: perspektive otrok, staršev in učiteljic. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Zupančič, E., 1987. Posvojen otrok, zaželen in ljubljen. Ljubljana:, Občinska raziskovalna skupnost Ljubljana Center in Cankarjeva založba.

8.2 SPLETNI VIRI

- http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/zzzdr_upb.pdf
- http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/)
- <https://unicef.blob.core.windows.net/uploaded/documents/KOP.pdf>
- http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/unicef%20best%20interest%20document_web_re-supply.pdf
- http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/
- <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5325&idp=17&headerbar=15>
- <http://www.csd-lasko.si/index.php?uri=/posvojitve>)
- http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/katalog_pooblastila_csd_jul08.pdf)
- http://www2.gov.si/zak/pre_Zak.nsf/76a77e80d2bb67a8c12566160029fa81/c0a3eaf7881c7d9ac12578080047dc51?OpenDocument
- <http://www.hcch.net/upload/adostat2003-2013afr.pdf>)
- http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/policy/c_hild-adoption.pdf
- <http://csd-slovenija.org/sl/center/center-za-socialno-delo/see.page/posvojitve>)
- http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/
- <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5325&idp=17&headerbar=15>

- http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=69
- <https://www.uradni-list.si/1/content?id=12561>
- <http://www.us-rs.si/media/ustava.republike.slovenije.pdf>
- <https://www.uradni-list.si/1/content?id=83653>
- http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/policy/c_hild-adoption.pdf
- <http://www.usynovite.ru/>
- http://aap.uchc.edu/events/pdfs/keeping_promise_10_20_2010.pdf
- http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/unicef%20best%20interest%20document_web_re-supply.pdf
- http://www.law2.byu.edu/page/categories/marriage_family/past_conferences/mar2007/drafts/roby.pdf
- http://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1035&context=rudd_conf
- <http://www.hcch.net/upload/adostats2014selman.pdf>
- <http://www.folkuniversitetet.se/Kurser--Utbildningar/Halsa-Friskvard/Vard-och-omsorg/Goteborg/adoptionskurs-for-anhoriga1/?sr=true>
- <http://www.nacac.org/parentgroups/value.html>
- <http://iaccenter.com/support-groups-the-five-top-benefits-and-faqs/>

9. PRILOGE

9.1 POSTOPEK KVALITATIVNE ANALIZE INTERVJUJEV

9.1.1 IZPIS RELEVANTNIH IZJAV

1	Za posvojitev sva se odločila, ker veva da je v Sloveniji zelo dolga čakalna vrsta.
2	Na CSD so nama kar direktno povedali, da za domače posvojitelje iščejo mlajše pare od naju.
3	Državo sva izbrala na podlagi priporočila znanke, ki je posvojila iz Rusije.
4	To je bil naš prvi kontakt s posvojitelji in ker so imeli dobre izkušnje, sva se tudi midva odločila za to državo.
5	Najprej sva dobila informacije od omenjene posvojiteljice, ki nam je dala kontakt od prevajalke. Prve informacije sva tako dobila od teh dveh virov (posvojiteljica, prevajalka).
6	Posvojitelji so bili v izredno pomoč pri zbiranju informacij glede dokumentov, pošiljanja, kontaktov institucij, na katere sva se obrnila za pridobitev dokumentov ali potrdil, ipd.
7	V tem delu (zbiranje dokumentacije, prevajanje, apostiliranje, potrditev RU konzulata) smo posvojitelji namreč precej prepuščeni svoji lastni iznajdljivosti.
8	Pomoč predhodnikov pride zelo prav, saj več glav več ve in tako smo pri vseh zagatah dobili ne samo moralno, ampak tudi čisto konkretno pomoč z nasveti, obrazci, naslovi, imeni kontaktnih oseb ipd.
9	Neformalni stiki so nama dali več pomoči pri izpolnjevanju dokumentacije, pošiljanju in drugih zelo potrebnih podatkih.
10	Podatki predhodnikov so zelo pomembni glede logistike, priprav na prvo srečanje, priprav vprašanj v otroškem domu, informacije glede postopkov po prihodu, starševski dopust itd.
11	Brez informacije od posvojiteljice, ki je tudi posvojila dva otroka, ne bi dobila dvojnega starševskega dopusta. Zakon je bilo očitno mogoče razlagati na več načinov. S pomočjo potrdila z ministrstva, ki ga je pred mano dobila, pa sem brez težav dobila starševski dopust za dva otroka.
12	Sedaj po posvojitvi ugotavljam, da sem najbolj pogrešala pripravo staršev na posvajanje starejših otrok.
13	Dobro bi bilo tudi dobiti informacije o tem, na katere institucije oz strokovnjake se obrniti v primeru posameznih težav.
14	Všeč bi mi bilo tudi, če bi lahko dobili na CSD kontakt predhodnikov, da bi lahko dobili še več informacij iz prve roke.
15	V veliko pomoč je bila moralna podpora v tem stresnem in dolgotrajnem postopku.
16	Na posvojitev sva se pripravljala pri društvu Deteljica, s pogovori s posvojitelji in brskanjem po spletu.
17	Nekaj informacij smo dobili tudi na CSD, kjer imajo izkušnje z rejništvom starejših otrok, potem ko sva izvedela, da so nama ponudili starejša otroka za posvojitev.
18	V program društva Deteljice sva se vključila prostovoljno.

19	Na CSD smo se pogovarjali tudi o temah starševstva, vzgoji, posvojenjih.
20	Dobro bi bilo, da bi priprave na CSD vsebovale več tem o navezovanju, identiteti posvojenega otroka, stikih z biološkimi starši/sorodniki, smiselnosti stikov z matično državo (kdaj, na kakšen način).
21	Pogrešala sva več konkretnih informacij glede starosti otroka, saj strokovnjaki to drugače predstavijo kot če sami brskamo po spletu.
22	Na spletu najdeš izredno širok spekter vseh možnih zapletov in to potem ti podatki bolj zmedejo in prestrašijo kot pa pomagajo.
23	Dobro bi bilo, da bi vsaj približno vedeli, kaj nas čaka s posvojitvijo starejšega otroka, kam se obrniti po pomoč v primeru težav.
24	Najino pripravljenost ocenjujem kot srednje dobro, ker sva imela pretežno informacije o posvojitvi mlajših otrok, posvojitve starejših pa prinese s sabo zelo širok spekter drugačnih težav.
25	Večino konkretnih informacij sva tako iskala šele po posvojitvi, ko so se le-te izkristalizirale.
26	Ko so se pojavile težave pri otroku, povezane s posvojitvijo, sem se najprej obrnila na znanca psihologa in psihoterapevta z dolgoletnimi izkušnjami, ki nam je nudil nasvete iz svoje bogate kariere s težavnimi otroci.
27	Žal je zbolel in sva se potem obrnila na drugo svetovalno ustanovo in tudi na CSD, kjer sva dobila kar veliko informacij in podpore.
28	Moram reči, da sem bila prijetno presenečena nad strokovno podporo na CSD-ju in svetovalni ustanovi.
29	Sedaj poznamo že zelo veliko družin s posvojenimi otroki.
30	Poznam največ posvojiteljev iz Rusije, vendar se število družin s posvojenci iz drugih držav hitro večja.
31	Po posvojitvi se še bolj intenzivno družim s posvojitelji in njihovimi družinami.
32	Skoraj dnevno smo v kontaktu preko zaprtih FB skupin (Slovenska, mednarodne), preko srečanj posvojiteljev iz Rusije, srečanj s člani Deteljice, srečanja z družinami iz FB skupine, preko privatnih srečanj s posameznimi posvojitelji iz različnih držav.
33	Lahko se pomenimo oz. slišimo o težavah, ki jih doživljamo in se preko tega pripravimo tudi na morebitne lastne podobne težave.
34	Skoraj vsak starš je namreč že doživel kakšen negativen ali neprimeren pristop odraslega iz naše okolice do otroka ali nas staršev.
35	Prav tako se lahko zgodi, da v vrtcu ali šoli vrstniki komentirajo posvojitve, posvojence, starše posvojencev, raso ali državo iz katere izhajajo. Starši se tako lahko že preventivno pogovorimo z našimi otroci in jih pripravimo na kakšno zagato.
36	Otroci pa na teh srečanjih vidijo, da niso edini posvojeni, srečajo vrstnike iz istega kulturnega okolja, morda celo iz istega otroškega doma.
37	Zame pa je prednost tudi, da se poveseimo ob zanimivih ali pomembnih življenjskih korakih in opazujemo velike napredke naših malčkov.
38	Na CSD smo dobili nekaj informacij o starševstvu, vzgoji otrok, tudi rejencev s katerimi imajo več opravka.
39	Ravno v tistem času je RU uvedla novo zahtevo, da morajo imeti vsi pari 80 ur priprav, ki pa jih naš CSD ni izvajal in so nam svetovali, da se obrnemo na druge inštitucije. Niso nam

	svetovali, kam konkretno.
40	Glede posvojitve starejših otrok sem se posvetovala predvsem s posvojitelji starejših otrok v Sloveniji (ki jih žal ne poznam veliko) in pridobivala informacije na internetu.
41	So bilo na CSD dokaj fleksibilni glede izvedbe in priprave številnih novih dokumentov ali dopolnitev.
42	Na našem CSD so bili vedno pripravljeni pomagati pri pripravi dokumentov, vendar smo postopek vodili sami.
43	Za posvojitve iz druge države sva se odločila, ker v Sloveniji ni bilo možnosti, za Rusijo sva se odločila, ker so bili zanesljivi in posvojitve je bila možna že v šestih mesecih.
44	Najprej sva se obrnila na posvojitelje, ki so že posvojili iz Rusije. Najini prvi koraki so bili srečanje z starši posvojitelji.
45	Stik z drugimi pari nama je vlil pogum in moč, saj je bila pot že vpeljana, brez zapletov.
46	Na CSD sva orala njivo in nama niso bili v pomoč, vse sva morala sama urediti, predložiti, prositi.
47	Najbolj koristne informacije so bile informacije o domovih, odvetniku, predvsem pa seznam potrebnih dokumentov, ki smo si ga posvojitelji predajali-podatki na seznamu, kje lahko kakšno stvar urediš.
48	Nasploh so imeli na CSD premalo podatkov potrebnih za mednarodno posvojitve. Kar sva naredila oz. uredila sva posredovala na naš CSD, da bi pomagala drugim parom, ki so se odločali za mednarodno posvojitve, predvsem iz Rusije.
49	Otrok prihaja iz Moskve in je bil ob prihodu star 14 mesecev.
50	Na prihod novega člana sva se pripravljala kar sama in sicer predvsem z iskanjem informacij po spletu.
51	Ker pa nisem bila previdna, sem se zapletla s prevarantom, ki nama je pobral kar zajeten kup denarja.
52	Nekaj priprav sva opravila tudi na CSD. Priprave na CSD so bile dobro zastavljene, vendar so bile pripravljene za slovensko posvojitve, na temo mednarodne posvojitve je bilo premalo podatkov, še posebej, če posvojiš otroka druge rase.
53	V primeru kakršnihkoli težav se najprej obrnem na druge posvojitelje, na CSD se ne obračam, niti se nimam namena.
54	Prednosti družjenja vidim predvsem v tem, da starši med seboj izmenjujemo izkušnje ter da otrok ve, da ni sam, da so še ostali otroci iz iste države.
55	V času (pred 7 leti) ko sva posvajala midva, niso imeli dovolj podatkov in sva bila zelo razočarana nad samim postopkom, vse sva morala pridobiti sama.
56	Na CSD sva pridobila malo koristnih informacij o mednarodni posvojitvi, bila sva kar razočarana pa še v času postopka sva zamenjala tri socialne delavke.
57	Sestrična je posvojila v Sloveniji - pred 10 leti dobila punčko staro 7 dni, imela sta jo 1 mesec, ko se je mamica oz. njena biološka mama premislila in so prišli po punčko, zato midva niti nisva bila za SLO posvojitve.
58	Ko je prišla socialna delavka na drugi obvezen obisk ni našla nič drugega kot da je soba premajhna- a bila je velika 15 m2.
59	Za posvojitve iz Liberije sva se z možem odločila zato, ker mož sam prihaja iz Liberije, je Liberijec.
60	Liberija je po-vojna, zelo revna država in temu primerno ogromno družin in otrok živi v

	veliki stiski in pomanjkanju.
61	Posvojitev sva začela tako, da sva se najprej obrnila na odvetnika in hkrati osebnega prijatelja v Liberiji, ki že ima izkušnje z mednarodnimi posvojitvami - on nama je razložil ves postopek.
62	V Sloveniji sva se po osnovne informacije najprej obrnila na osebne prijatelje – par, ki je 2012 posvojil otroka iz Gvineje Bissau – od njih sva dobila osnovno sliko o tem, kako in kaj s postopkom v Sloveniji.
63	Nato sva še kontaktirala CSD v Lenartu, kjer živim in se najavila na uradni sestanek s ciljem, da začnemo sam postopek in ne z iskanjem dodatnih informacij.
64	Ko sva kontaktirala CSD, sva otroka v Liberiji že imela identificiranega.
65	Prve informacije o posvojitvi iz Liberije sva pridobila od osebnega prijatelja.
66	S pomočjo informacij od neformalnega stika – slovenskega para, ki je posvojil iz Gvineje Bissau, sva si lahko ustvarila jasno sliko, kako pri nas poteka mednarodna posvojitev.
68	Na CSD vsekakor niso imeli nobenih informacij glede posvojitve iz Liberije.
69	Z možem sva imela že vse potrebne informacije in nama je socialna delavka zaupala.
70	Tudi glede samega postopka pri mednarodni posvojitvi pri nas pri drugih institucijah (sodišče, upravna enota, zunanje ministrstvo) socialna delavka ni bila podrobno seznanjena.
71	Dodatne potrebne informacije oziroma potrebno komunikacijo sem pri drugih institucijah vzpostavila sama.
72	Glede samega postopka nisem pogrešala nobenih informacij, saj sva vse potrebne informacije z možem pridobila še preden sva odšla na CSD.
73	Torej je ves postopek posvojitve trajal okoli devet mesecev.
74	Ko je mož spet imel poslovno pot v Liberijo, se je z biološko mamico tudi sestal – takrat ga je prosila, če lahko posvojiva tudi punčko, ki se je medtem rodila.
75	Konec avgusta 2015 smo pričeli s postopkom in oktobra 2015 imeli pravnomočno odločbo.
76	Z možem sva iz Liberije posvojila 2 otroka – bratca in sestrice. Julija 2014 fantka, starega 18 mesecev, ob prihodu v Slovenijo je imel dobrih 19 mesecev. Oktobra 2015 pa še njegovo biološko sestrice, ki je ob prihodu v Slovenijo imela 14 mesecev.
77	Na samo posvojitev se nismo »nič ekstra« pripravljali. Pripravljalnega tečaja nisem opravljala, tudi na samem CSD ni bilo nekih posebnih priprav.
78	Mislim, da, glede na mali kraj, naš CSD nima nekih izkušenj z mednarodnimi posvojitvami ali posvojitvami na sploh.
79	Je pa bila naša socialna delavka kljub temu nadvse prijazna, dostopna in profesionalna.
80	Zdi se mi koristno, če bi nam CSD lahko posredoval kontakte kakšnih neformalnih mrež in relevantnih strokovnih sodelavcev.
81	Po posvojitvi nisem iskala nobenih specifičnih informacij. Počasi se pripravljamo na pogovore o sami posvojitvi in rasni raznolikosti.
82	Morda bom pa iz čiste radovednosti zavila na naš CSD, da vidim, kaj mi bodo glede tega oni svetovali, so mi rekli, da sem vedno dobrodošla, če potrebujem kakšen nasvet.
83	Za sedaj se nismo soočali z nobenimi konkretnimi težavami, ki bi jih lahko povezali s samo posvojitvijo (razen zdravstvenih težav na začetku - podhranjenost, slabokrvnost, paraziti ...).

84	Vsekakor bi se v primeru težav najprej obrnila na druge posvojitelje – osebne prijatelje (ki jih je sedaj že več kot pred samo posvojitvijo) in pa na našo Facebook podporno skupino.
85	Iz Liberije smo imeli priložnost pomagati posvojiti še trem slovenskim parom, s katerimi ohranjamo prijateljske stike.
86	Kontaktirala me je tudi ena mamica – posvojiteljica deklice iz Gane, ki si želi širiti socialno mrežo med posvojitelji.
87	Srečujemo se z »liberijskimi« družinami.
88	Prednosti druženja z drugimi posvojitelji vidim predvsem v druženju tako staršev kot otrok med seboj. Deljenje in izmenjava izkušenj ne le glede posvojiteljskih tem, ampak tudi glede same vzgoje ipd.
89	Socialna delavka je bila zelo prijazna in dostopna, a nekih posebej strokovnih tem nisva obdelovali.
90	CSD nam je bil najbolj v pomoč glede fleksibilnosti – kaj vse zajeti v CSD poročilu glede na zahteve s strani Liberije, da smo s tem zmanjšali število vseh ostalih dokumentov.
91	Priprave niso bile nič posebnega, je pa socialna delavka jasno povedala, da nam je na razpolago ob kakršnem koli izzivu oziroma, če potrebujemo kakšen nasvet/pogovor.
92	Zdi se mi, da na CSD nimajo dovolj informacij, vedo pa, kako (po formalni poti) do njih. V našem primeru je želela vzpostaviti kontakt preko ministrstev za zunanje zadeve, za kar pa ni bilo potrebe.
93	Kot zanimivost še to, da pa je socialna delavka iz CSD Maribor želela naš kontakt, da pridobi več informacij o postopku posvojitve iz Liberije.
94	Za posvojitev iz tujine sva se odločila zaradi informacije, da v Sloveniji skoraj ni otrok za posvojitev.
95	Prvo državo (neuspešna posvojitev iz Makedonije) nam je predlagala socialna delavka, zaradi pravkar podpisanega sporazuma.
96	Nato sva se odločila za Rusijo zaradi dobrih izkušenj ostalih posvojiteljev.
97	Tretja posvojitev pa se je pokazala kot dobra možnost zaradi dobrih izkušenj tujih posvojiteljev in ker ni finančnih posledic razen stroškov bivanja in prevajanja.
98	Prve informacije so bile po spletu, spletni forumi in posvojitelji. Hkrati pa je bila socialna delavka zelo prepričljiva pri podajanju informacij za prvo neuspešno posvojitev iz Makedonije.
99	Za Makedonijo smo vse informacije o postopku dobili na CSD, vse neformalne (zavajajoče) informacije pa od prevajalca in enega od posvojiteljev, ki je že uspešno posvojil iz te države.
100	Posvojitve iz Makedonije so namreč povezane s skritimi stroški, modrimi kuvertami.
101	Pri težavah smo se obrnili na Direktorat za družino. Težav niso rešili.
102	Z državo MK imamo še vedno podpisan sporazum, kljub opozorilom številnih posvojiteljev, da postopek niti približno ne poteka v skladu s sporazumom.
103	Pri Rusiji smo vse potrebne podatke dobili od ostalih posvojiteljev.
104	Na CSD smo nesli na ključku vse obrazce, ki jih mora izpolnit CSD, ostalo smo pridobili sami, vlogo odposlali sami.
105	Socialna delavka je svoj del opravila natančno, korektno in hitro.
106	Iz Rusije smo uspešno posvojili deklico, ki je bila ob prihodu domov stara eno leto in en mesec.

107	Za Češko je potekalo tako, da smo na spletu sami iskali možnosti za posvojitev otroka v državi podpisnici haaške konvencije.
108	Pri zbiranju dokumentacije za pripravo vloge smo direktno kontaktirali z Uradom na Češkem, saj so tam izjemno dostopni in ažurni.
109	Za vse operative informacije povezane z odhodom in bivanjem na Češkem kot to predvideva postopek pa smo se obrnili na tuj par, ki je že dvakrat uspešno posvojil iz Češke.
110	Bili smo deležni dobrih priprav s strani socialne delavke na Centru.
111	Sicer se vidi, da je manjkalo morda del, ki se ukvarja s problemi otrok, ki odrasčajo v instituciji.
112	To smo dopolnili z lastnim iskanjem informacij po spletu (spletne strani, tuje podporne skupine ipd).
113	Načeloma imava z možem precej odklonilno stališče do različnih plačljivih pripravljalnih tečajev. To je naloga CSD-ja.
114	Druženje je pomembno za starše (izmenjava izkušenj) in za otroke (da lahko presežejo občutek, da se je to, torej posvojitev, zgodila le njim).
115	Socialni delavci, ki so angažirani, so lahko velika opora pri postopku posvojitve. Žal le teh ni veliko.
116	Tisto, kar se je pokazalo bistveno so konkretne informacije, ki smo jih dobili od samih posvojiteljev. Informacije so tam, kjer je otrok.
117	Tu je agencije imajo veliko informacij, ker imajo svoje ljudi v državi, ki daje otroka. Poznajo konkretno situacijo, konkretne težave, tudi glede stanja otrok ipd.
118	Prav je, da si seznanjen z najbolj pogostimi težavami, ki jih lahko prinese posvojitev, da dobiš mehanizem, kako pristopiti, ko/če se pojavijo.
119	Pomembno sredstvo vzdrževanja stika za starše in izmenjavo mnenj so zaprti forumi ipd.
120	Za tujino sva se odločila zaradi hitrosti postopka. Nisva bila pripravljena čakati v Sloveniji do 10 let.
121	Prvi korak je bil, da mi je prijatelj priskrbel kontakt posvojiteljice, s katero sva se dobili na kavi. Potem sva spoznala še dve posvojiteljski družini in tam dobila veliko informacij.
122	Na CSD sva šla šele, ko sva že imela vse informacije in sva bila že odločena, kakšna bo najina pot.
123	Drugi posvojitelji so nama pomagali veliko več kot CSD. Kar smo potrebovali dokumentov iz CSD za mednarodno posvojitev, pa so delali točno po naših navodilih.
124	Zelo so nama bile v pomoč informacije, ki niso nikjer napisane, iz izkušenj posvojiteljev. Kako se znajti v Rusiji kje prespati, zemljevidi ...
125	Na CSD ni bilo nikakršnih informacij. Na našem CSD sva bila prvi par, ki sva posvajala iz Rusije.
126	Otrok je prišel iz Moskve, star pa je bil točno eno leto.
127	Na posvojitev sva se pripravljala tako, da sva obiskala tri posvojiteljske družine.
128	Na našem CSD ni bilo na voljo nobenih priprav. Vsebinsko tam nisva izvedela nič novega. Zelo sem pogrešala psihološka predavanja in izkušnje posvojenih otrok.
129	Podporne skupine mi še danes veliko pomagajo, prav tako pogovori s prijatelji.
130	Midva sva se zelo na hitro odločila za posvojitev in sva bila glede na to tudi zelo nepripravljena. Razen odprtega srca, nisva vedela praktično nič. Vse sva se učila in se še

	učiva sproti.
131	Veliko stvari pri sinu nisva opazila in sva mislila, da je vse v redu. Midva sva bila že takoj prepričana, da se je vključil, šele po enem letu pa sva za nazaj opazovala napredek in se kar zgrozila, kakšno stanje sva sprva sprejela kot normalno.
132	Večinoma smo na vezi s posvojitelji, ki so posvojili v isti državi kot mi. Spoznali smo tudi nekaj posvojiteljev, ki so posvajali drugje.
133	Srečanja so nam zelo pomembna, saj z možem želiva, da se sin od malega zaveda, da ni sam s svojo zgodbo, ampak je takih otrok veliko. Želiva, da bo imel stike s posvojenimi otroci. Mogoče si bojo v prihodnosti kdaj v pomoč, prav tako pa mi, starši.
134	Socialna delavka je bila zelo prijetna in pogovori so bili zato sproščeni in prijetni.
135	Delavci na CSD nikakor niso pripravljeni na meddržavno posvojitve. Prijazno so delali po naših navodilih. V našem primeru niso imeli nobenih informacij o meddržavni posvojitvi.
136	CSD ni bil organ, vsaj leta 2008 še ne, ki bi imel kakršne koli konkretne smernice glede mednarodnih posvojitvev iz RF.
137	Sami od CSD nismo dobili nobenih konkretnih smernic, v bistvu sem bila jaz tista ki sem jim poročala kako napredujemo.
138	Hčerka je bila ob posvojitvi stara 13 mesecev, je Evrazijka.
139	Na posvojitve sva se pripravljala tako, da sva brskala po spletu, brala knjige na temo posvojitve, s pogovori s posvojitelji in v neformalni skupini Sončki, ki je obstajala pod okriljem CSD Ptuj.
140	Ne vem če so obvezne priprave ravno prava smer, bolj se mi zdi da je to odvisno od posameznika- zakoncev in največ ti dajo pristni stiki z posvojitelji.
141	Kot samska posvojiteljica v Sloveniji nisem imela nobenih možnosti posvojiti mlajšega in zdravega otroka.
142	Rusija se je kot prva izbira pokazala zato, ker so takrat (2012) posvojitve iz Rusije tekle gladko in kazalo je, da nimajo nič proti samskim mamam.
143	Velika večina držav ima že zakonsko omejitev za samske, še tiste, ki tega nimajo, pa pogosto v praksi samskim ženskam ponudijo starejše otroke s posebnimi potrebami.
144	Moj prvi kontakt je bil »cimer« iz študentskih let, ki je z ženo pred leti oral ledino na področju ruskih posvojitvev, kmalu pa sem dobila kontakt še z drugimi.
145	Ob tem je pregoreval tudi Google, predvsem ameriške strani z uradnimi informacijami in različni forumi.
146	Najprej sem vzpostavila kontakt z ruskim odvetnikom, predstavil mi je svoje zahteve po dokumentaciji, potem pa sem se šele obrnila na CSD.
147	Socialna delavka na CSD je sicer že imela za seboj nekaj postopkov posvojitve iz Rusije, a od nje nisem dobila nobenih uporabnih informacij.
148	Neformalni stiki s posvojitelji so bili neprecenljiv vir informacij in podpore.
149	Najbolj so mi koristile informacije o postopku, od posvojiteljev sem dobila obsežen tekst z vsemi detajli (od tega, na katere uradnike v Sloveniji se obrniti in kdo te je pripravljen vzeti izven delovnega časa, do nakupa živil v Rusiji že po prevzemu otroka) in seznamom dokumentov, s priloženimi vzorci tekstov, ki naj bi jih izdal CSD, kar sem opremila s svojimi podatki in predala socialni delavki.
150	Glede na izkušnje drugih sem imela do CSD že od začetka izredno nizka pričakovanja in ravnala po principu »pomagaj si sam in ...«.

151	Predvsem bi si želela večjo odzivnost in strokovnost.
152	Prepričana sem, da bi morali strokovni delavci na CSD, ki pokrivajo to področje, biti tudi ustrezno izobraženi in kompetentni za to delo.
153	Moj sin je prišel iz Rusije, iz Sibirije, ob prihodu je bil star dve leti.
154	Internet je lahko pomemben vir informacij, tako »uporabniških« preko forumov in osebnih izpovedi do iskanja strokovne literature s tega področja.
155	Izkušnje posvojiteljev prav tako odpirajo nova in nova vprašanja, zato so mi bila vsa družjenja in izmenjave mnenj in izkušenj zelo dragocena.
156	Priprave so bile v času mojega postopka z ruske strani že obvezne, najprej 50 ur, tekom mojega postopka pa se je to zvišalo na 74 ur. Ko me je socialna delavka zavrnila oz. mi povedala, naj si najdem kaj sama ali pa se vključim v večletne priprave v društvo Deteljica, sem se obrnila na študijskega kolega.
157	Na CSD sem opravila le nekaj kratkih pogovorov s socialno delavko in enkrat s psihologinjo, obisk na domu je bil bolj podoben klepetu ob kavi kot čemu drugemu.
158	Priprave bi po moje morale vključevati tudi težave na področju hranjenja, spanja, senzorno_ motorične integracije, samokontrole, samopodobe, vključiti še vsa vprašanja medrasne posvojitve in specifik, ki jih prinaša.
159	Tekom postopka sem se običajno najprej obračala na druge posvojitelje, na CSD samo v obliki izdelane zahteve po posameznem dokumentu ali kaj podobnega.
160	CSD se zame ni izkazal kot uporabno posvetovalno mesto.
161	Za otroka bo (ko bo starejši in bo bolj razumel, za kaj gre) to nedvomno izkušnja, da ni osamljen s svojo zgodbo, da deli podobno pot z mnogimi.
162	Spremljanje novih uspešnih zgodb daje prijetno tople občutke, podobno tudi podpora in deljenje informacij s tistimi, ki se na to pot šele podajajo.
163	Občutek koristnosti in vzajemnosti – kot sem dobila podporo sama, jo lahko zdaj nudim drugim.
164	Kljub temu, da sem se velikokrat počutila neslišano, so mi kljub vsemu razmeroma hitro speljali postopek registracije.
165	V mojem primeru se je CSD izkazal kot usposobljeni za birokratski del postopka, izdajo dokumentov, za katere sem jim sama povedala, da jih potrebujem in kakšni morajo biti, vsebinski del pa je skoraj v celoti manjkal.
166	Tudi sami so me ves čas usmerjali, naj iščem informacije pri drugih posvojiteljih.
167	Torej za posvojitev iz druge države, sva se odločila, ker v Sloveniji za naju, ni bilo otroka za posvojitev.
168	Po večletnem čakanju v SLO sva vlogo poslala tudi v Makedonijo, vendar do posvojitve ni prišlo.
169	Igre, ki so jo Slovenski in Makedonski organi igrali z najinimi čustvi, sva imela dovolj in lotila sva se posvajanja v Afriki.
170	Na spletu sva zasledila, da uspešno potekajo posvojitve iz Demokratične republike Kongo.
171	Vse pomembne informacije, sva pridobila s spleta in od posvojitvene agencije.
172	Na CSD so nama najprej povedali, da naj ne pričakujeva pomoči od države Slovenije.
173	Od drugih posvojiteljev sva dobila najpomembnejše podatke glede postopkov, čakanja, postopanja v primeru težav, nastanitve, potovanja, prevajalcev.
174	CDS ni imel pri naši posvojitvi prav nobene vloge, razen seveda uvodne »papirologije«.

175	Bolj naju je presunilo na začetku najine poti neznanje, nespretnost, nezainteresiranost in nesposobnost socialnih delavcev tekom postopka pridobitve osnovnih papirjev, ki jih izda SCD. Torej v času, ko sva še upala na otroka iz Slovenije oz. Makedonije.
176	V zadnjem delu najine posvojitelske poti, torej v afriškem delu, sva dobila socialno delavko, ki je s svojim odnosom in ažurnostjo, vsaj omilila najino mnenje o nekoristnosti CSD v postopku posvojitve.
177	Torej prava izbira osebe na pravem mestu, lahko ogromno spremeni.
178	V Afriki je trajalo devet mesecev od oddaje papirjev do prihoda domov.
179	Ob prihodu domov je bila najina hčerka stara točno dve leti in pol.
180	Slabo leto sva obiskovala program Deteljice v Ljubljani, nato sva si priznala, da tja ne sodiva.
181	Večji del dogajanja v Deteljici je bil namenjen reševanju sprejemanja neplodnosti in partnerskih težav, ki so izhajale iz tega dejstva.
182	Zorela sva z medsebojnimi pogovori in ustvarjanjem stališč, članki in spletnimi posvojitelskimi zgodbami.
183	Programa Deteljice sva se udeležila na lastno pobudo.
184	V letu čakanja na afriško posvojitev nama je bila zelo v oporo FB podporna skupina posvojiteljev.
185	Samoiniciativna priprava in zainteresiranost je bila z najine strani, kakor se zdaj kažejo že rezultati pri otroku, zadostna.
186	Iz Konga so v Sloveniji že trije otroci in z vsemi družinami smo navezali prijateljske stike.
187	Otroci neobremenjeno sprejemajo svojo situacijo, se ne klasificirajo in ločijo od drugih otrok po tem, da so posvojeni.
188	Pogovori o posvojitvi so sproščeni, lahko je navajati dejstva o posvojitvi, če nas pogosto obkrožajo posvojitelske družine
189	Žal mnogi a CSD niso zainteresirani, niti po službeni dolžnosti.
190	V SLO ni otrok za posvojitev, pari čakajo na posvojitev več let.
191	Poleg tega pa imajo biološki starši čas 12 mesecev, da se premislijo.
192	Država je bila izbrana na podlagi pozitivnih izkušenj posvojiteljev.
193	Prijateljica je imela prijatelje, ki so posvojili tri otroke iz Ukrajine.
194	Še ena druga prijateljica pa je imela prijateljico, ki je posvojila iz Rusije.
195	CSD ni imel informacij o poteku mednarodne posvojitve iz Rusije.
196	Smo pa imeli super socialno delavko, ki nam je šla res vedno na roko in vse uredila v najkrajšem možnem času.
197	Vse informacije so prišle na neformalen način in so bile zelo koristne (postopek zbiranja dokumentacije, obrazci, pridobivanje zdravniških potrdil, potrdil iz sodišča, prevajalca, nastanitev v Rusiji ...)
198	Če so se pojavile težave in vedno so se, sem se vedno obrnila najprej na posvojitelje in šele na to na CSD.
199	Prihaja iz Rusije, ob prihodu domov je bila stara 15 mesecev.
200	Družimo se s posvojitelji, ki so posvojili iz iste države, pa tudi iz drugih držav.
201	Prednosti srečanj vidim v izmenjavi mnenj, izkušenj pri vzgoji otrok.
202	Za otroka pa je pomembno, da ve, da ni edini, ki je posvojen, da je takih otrok veliko oz. vedno več in da se lahko družijo z drugimi posvojenimi otroci.

203	Socialna delavka se je zelo trudila da je bila dokumentacija hitro pripravljena, da so bila potrdila hitro napisana.
204	Odločila sva se za mednarodno posvojitve, ker je bila posvojitve v Slovenijo praktično nemogoča.
205	Izbrala sva Rusijo, ker so bile izkušnje predhodnih parov dobre, ker je bil postopek jasen in časovno dokaj kratek.
206	Komunikacija s CSD je tekla izključno z namenom pridobivanja dokumentov, ki so nama jih morala izdati.
207	Prve informacije sva pridobila preko foruma, kjer so bile prisotne tudi druge posvojiteljice, nato sem dobila kontakt para, ki je ravno takrat posvojil fantka.
208	CSD nama ni znal nič pomagati oz olajšati postopek, ker niso imeli prav nikakršnih izkušenj z mednarodno posvojitvijo.
209	Čudilo me je tudi dejstvo, da se niso bili pripravljene povezati s katerim od CSD-jev, ki je pa te izkušnje že imel.
210	Oba otroka sta prišla iz Ruske Federacije, prvi otrok je bil star 13 mesecev, drugi 17 mesecev.
211	Veliko sem iskala še po posvojitvi, predvsem preko neta in pa v komunikacijami z ostalimi starši.
212	Starši si izmenjamo ogromno informacij, izkušenj.
213	Otroci pa se radi družijo in čez druženje spoznavajo, da so v njihovi bližini tudi drugi otroci posvojeni iz tujine.
214	Naš CSD na tem področju nima prav nobenih izkušenj in v času naših dveh posvojitvev niso kazali interesa pridobivanja informacij od drugih CSD.
215	Za mednarodno posvojitve sva se odločila, saj v Sloveniji ni dovolj otrok za posvojitve.
216	Poleg tega zakonodaja predvideva, da si lahko biološki starši še eno leto po namestitvi otroka premislijo.
217	V Makedoniji so namignili, da bo potrebno plačati podkupnino.
218	Za Rusijo sva se odločila po tem, ko so naju prijatelji spoznali s parom, ki je iz Rusije že uspešno posvojil.
219	Prvi stik je bil s CSD, kjer so nama obrazložili postopek posvojitve, birokratski del postopka.
220	CSD ni imel informacij o postopku mednarodne posvojitve.
221	K sreči sva spoznala veliko posvojiteljev, ki so nama bili pripravljene pomagati.
222	Dobila sva kontakt odvetnice, ki naju je nato zastopala, o prevajalcu, seznam potrebnih dokumentov, kje jih pridobiti, celo seznam zdravnikov, kje se da pridobiti potrebna zdravniška potrdila, naslove posameznih uradov v Moskvi, kontakte na našem veleposlaništvu, celo zemljevide, kako priti do kakšnega urada in sodišča v Moskvi.
223	Večino informacij sva pridobila po neformalnih poteh.
224	CSD je bil le kot nekakšne servis, na katerega sva naslovila prošnjo, kaj še potrebujemo za posvojitve iz Rusije.
225	Žal moram reči, da niso pokazali prav veliko želje in pripravljenosti po tem, da bi nam kdaj poskušali priskoči na pomoč na način, da bi poskušali kakšno informacijo pridobiti s kakšnega drugega CSD-ja, kjer so že imeli izkušnjo z mednarodno posvojitvijo.
226	Spomnim se, da se je zapletlo pri nekem potrdilu o povprečni in minimalni plači v

	Sloveniji, za katerega pridobitev sva opravila nešteto telefonskih klicev, ker so si naju naši uradniki podajali od vrat do vrat, nihče pa tega potrdila ni želel izdati.
227	Najbolj sva pogrešala to, da bi nama šli kdaj naproti, nama pomagali pridobiti kakšno potrdilo, se morda pozanimati na kakšnem drugem, izkušenejšem CSD-ju.
228	Ves čas sva imela občutek, da ker sva se odločila za posvojitev iz tujine, da jih ne zanimava, da sva popolnoma prepuščena sama sebi.
229	Imava dva otroka, oba iz Rusije, ob prihodu sta bila stara eden nekaj več kot tri leta, drugi 20 mesecev.
230	Predvsem s prebiranjem literature na to temo, večinoma v angleščini, saj v slovenščini je ni prav veliko na voljo ali pa je že zastarela.
231	Udeležila se nisva nobenih priprav, niti niso nama bile na CSD predstavljene možnosti priprav.
232	Če sedaj pogledam nazaj v čas priprav na posvojitev na CSD-ju lahko rečem, da jih skorajda nisva imela.
233	Obisk na domu je potekal tako, da smo kramljali na splošno ob kavi in piškotih.
234	Še posebej razočarana sva bila pri pedagoginji, ki naju je le vprašala, če bova dala otroka v vrtec in nama to zaračunala 60 evrov.
235	Priprave bi morale obvezno vsebovati tudi vsaj nekaj o navezovanju, o razvojnih posebnosti, o vplivu bivanja otroka v sirotišnici, o vplivu spremembe jezika, kulture, morda tudi rase in podobno.
236	Še vedno lahko rečem, da bi morala biti boljše pripravljena na posvojitev.
237	Se mi zdi, da smo najprej skočili pa šele potem rekli hop.
238	Ko pride otrok se niti ne zavedaš, sva mislila, da smo takoj funkcionirali kot običajna družina, šele ko pogledaš nazaj vidiš, v kakšni stiski sta bila otroka in sta potrebovala kakšno leto, da smo zares začeli delovati kot družina.
239	Nisva otroku dala čas, da se navadi najprej na naju, novo okolje in potem počasi sprejema še ostale ljudi.
240	Izkušnje in nasveti ostalih posvojiteljev so nama bile v izjemno pomoč.
241	Moje mnenje, je, da se na posvojitev nikoli ne moreš dovolj pripraviti, saj je vsak otrok nekaj posebnega, vendar neka osnovna znanja in priprave pa bi morali imeti vsi.
242	Izkušnje in nasveti ostalih posvojiteljev so nama bile v izjemno pomoč.
243	Imeli smo nekaj težav pri hrani in podobno.
244	Nekako lažje povem, če je kakšna težava ostalim posvojiteljem kot drugim, se mi zdi, da nas oni veliko bolj razumejo in manj sodijo.
245	Poznam veliko posvojiteljev, nekatere osebno in se tudi družimo, nekatere le iz virtualnega sveta.
246	Posvojitelji imajo otroke iz različnih držav, je pa res, da so v večini tisti, ki so posvojili iz Rusije, ker pa je tudi nekako logično, saj največ otrok pride prav iz Rusije.
247	Bili so nama v pomoč, kadar se je za kakšno potrdilo res mudilo, so nama ga izdali v najkrajšem možnem času, kakšnih strokovnih informacij pa ni bilo z njihove strani.
248	vsaj kar se tiče mednarodne posvojitve lahko rečem, da socialni delavci niso dovolj usposobljeni, nimajo dovolj znanj, niti se niso potrudili, da bi kakšno informacijo pridobili na kakšnem drugem CSD.
249	Ni pa povsod tako, po pripovedovanju nekaterih znancev, so na nekaterih centrih bolj

	ustrežljivi, bolj zagnani in v večjo pomoč.
250	Tudi ko smo se z ostalimi posvojitelji pogovarjali, so nekateri imeli boljše priprave na posvojitve.
251	Največjo prednost teh srečanj vidim za otroke, da vidijo, da je posvojenih otrok veliko, da nista zaradi tega nič drugačna.
252	Meni je pa tudi fino, ker se lahko neobremenjeno pogovarjam o temah, ki se tičejo posvojitve, posvojitelji bolje razumejo, ne sodijo, ne postavljajo neumnih vprašanj.
253	Za posvojitve iz druge države sem se odločil zato, ker v Sloveniji ni otrok za posvojitve, saj država daje prednost rejništvu.
254	Državo sem izbral na podlagi izkušenj znancev oziroma prijateljev prek družbenih omrežij, po slabi izkušnji z Rusijo, pa sem gledal predvsem na to, od kod bi dobil najbolj zdravega otroka.
255	Najprej sva se hotela poučiti o posvojitvah ter o tem, kako posvojitve vpliva na partnerski odnos, saj vključuje veliko različnih čustev.
256	Matični CSD ni imel popolnoma nobenih izkušenj s posvojitvami iz tujine in nasploh so se odzivali zelo slabo.
257	V bistvu sva jih midva z ženo učila in jim dajala informacije o posvojitvah iz tujine.
258	Prijazne družine z ruskimi izkušnjami so nama brez zadržkov delile svoje izkušnje, za kar sva jim zelo hvaležna.
259	Največ informacij iz prve roke dobila iz zaprte skupine na Facebooku. Slednje so bile resnično zlata vredne.
260	Neformalni stiki so bili ključnega pomena in brez njih bi bilo vse skupaj zelo težko.
261	Neformalni stiki so nama dajali tudi moralno podporo med bivanjem v Rusiji.
262	V bistvu lahko trdim, da je bil CSD prej ovira kot pomoč.
263	O čakanju na potrebne dokumente za Rusijo s strani CSD raje ne omenjam, ker mi še zdaj dvigne pritisk.
264	Najin otrok prihaja iz Gane, ko je prišel v Slovenijo je bil star 2 leti in 9 mesecev.
265	Najine priprave so bile izključno v Društvu Deteljica, kjer so nama dali vse informacije in poskrbeli za to, da sva se sprijaznila z neplodnostjo.
266	Posvojeni otrok, ki ima že tako s seboj velik "nahrbtnik", mora priti v družino, ki je pomirjena in pripravljena nanj.
267	Na CSD sva naredila licenco za rejništvo. Moram priznati, da so bila predavanja zelo poučna in da sem na koncu tudi predlagal, da naj podobne zadeve naredijo tudi za posvojiteljske družine.
268	Večkrat se tudi dobimo z družinami, ki so posvojili iz Gane tako, da so otroci vedno v kontaktu in bodo mogoče nekega dne skupaj iskali svoje biološke prednike oziroma sestro in brate ter seveda ostali v dobrih odnosih in delili svoje izkušnje.

9.1.2 UREDITEV IZJAV PO KODAH

RAZLOGI ZA MEDDRŽAVNO POSVOJITEV

1	Za posvojitev sva se odločila, ker veva da je v Sloveniji zelo dolga čakalna vrsta.	dolgotrajno čakanje
2	Na CSD so nama kar direktno povedali, da za domače posvojitelje iščejo mlajše pare od naju.	starost kot ovira
43	Za posvojitev iz druge države sva se odločila, ker v Sloveniji ni bilo možnosti.	posvojitev iz tujine
57	Sestrična je posvojila v SLO - pred 10 leti dobila punčko staro 7 dni, imela sta jo 1 mesec, ko se je mamica oz. njena biološka mama premislila in so prišli po punčko, zato midva niti nisva bila za domačo posvojitev.	skrbništvo pred posvojitvijo
94	Za posvojitev iz tujine sva se odločila zaradi informacije, da v Sloveniji skoraj ni otrok za posvojitev.	v Sloveniji malo posvojitvev
120	Za tujino sva se odločila zaradi hitrosti postopka. Nisva bila pripravljena čakati v Sloveniji do 10 let.	hiter postopek
141	Kot samska posvojiteljica v Sloveniji nisem imela nobenih možnosti posvojiti mlajšega in zdravega otroka.	omejitev za samske
143	Velika večina držav ima že zakonsko omejitev za samske, še tiste, ki tega nimajo, pa pogosto v praksi samskim ženskam ponudijo starejše otroke s posebnimi potrebami.	za samske otroke s posebnimi potrebami
167	Torej za posvojitev iz druge države, sva se odločila, ker v Sloveniji za naju ni bilo otroka za posvojitev.	malo otrok za posvojitev
191	Poleg tega pa imajo biološki starši čas 12 mesecev, da se premislijo.	skrbništvo pred posvojitvijo
204	Odločila sva se za mednarodno posvojitev, ker je bila posvojitev v Slovenijo praktično nemogoča.	malo posvojitvev
215	Za mednarodno posvojitev sva se odločila, saj v Sloveniji ni dovolj otrok za posvojitev.	malo otrok v posvojitvev
216	Poleg tega zakonodaja predvideva, da si lahko biološki starši še eno leto po namestitvi otroka premislijo.	skrbništvo pred posvojitvijo
253	Za posvojitev iz druge države sem se odločil zato, ker v Sloveniji ni otrok za posvojitev, saj država daje prednost rejništvu.	rejništvo pred posvojitvijo

ODLOČITEV ZA DRŽAVO IZVORA

3	Državo sva izbrala na podlagi priporočila znanke, ki je posvojila iz Rusije.	priporočilo posvojiteljice
---	--	----------------------------

4	To je bil naš prvi kontakt s posvojitelji in ker so imeli dobre izkušnje, sva se tudi midva odločila za to državo.	dobre izkušnje
43	Za Rusijo sva se odločila, ker so bili zanesljivi in posvojitve je bila možna že v 6 mesecih.	hitrost postopka
59	Za posvojitve iz Liberije sva se z možem odločila zato, ker mož prihaja iz Liberije, je Liberijec.	mož tuj državljan
60	Liberija je po-vojna, zelo revna država in temu primerno ogromno družin in otrok živi v veliki stiski in pomanjkanju.	revna država
95	Prvo državo (neuspešna posvojitve iz Makedonije) nam je predlagala socialna delavka, zaradi pravkar podpisanega sporazuma.	priporočilo socialne delavke
96	Nato sva se odločila za Rusijo zaradi dobrih izkušenj ostalih posvojiteljev.	dobre izkušnje
97	Tretja posvojitve pa se je pokazala kot dobra možnost zaradi dobrih izkušenj tujih posvojiteljev in ker ni finančnih posledic razen stroškov bivanja in prevajanja.	stroški posvojitve
98	Prve informacije so bile po spletu, spletni forumi in posvojitelji. Hkrati pa je bila socialna delavka zelo prepričljiva pri podajanju informacij za prvo neuspešno posvojitve iz Makedonije.	priporočilo socialne delavke
99	Za Makedonijo smo vse informacije o postopku dobili na CSD, vse neformalne (zavajajoče) informacije pa od prevajalca in enega od posvojiteljev, ki je že uspešno posvojil iz te države.	zavajanje
100	Posvojitve iz Makedonije so namreč povezane s skritimi stroški, modrimi kuvertami.	podkupovanje
102	Z Makedonijo imamo še vedno podpisan sporazum, kljub opozorilom številnih posvojiteljev, da postopek niti približno ne poteka v skladu s sporazumom.	brezpredmeten sporazum
142	Rusija se je kot prva izbira pokazala zato, ker so takrat (2012) posvojitve iz Rusije tekale gladko in kazalo je, da nimajo nič proti samskim mamam.	enostarševska posvojitve
168	Po večletnem čakanju v Sloveniji vlogo poslala tudi v Makedonijo, vendar do posvojitve ni prišlo.	neuspešna posvojitve
169	Igre, ki so jo slovenski in makedonski organi igrali z najinimi čustvi, sva imela dovolj in lotila sva se posvajanja v Afriki.	zakulisne igre
192	Država je bila izbrana na podlagi pozitivnih izkušenj posvojiteljev.	dobre izkušnje
205	Izbrala sva Rusijo, ker so bile izkušnje predhodnih parov dobre, ker je bil postopek jasen in časovno dokaj kratek.	kratek postopek
217	V Makedoniji so namignili, da bo potrebno plačati podkupnino.	podkupnine

218	Za Rusijo sva se odločila po tem, ko so naju prijatelji spoznali s parom, ki je iz Rusije že uspešno posvojil.	uspešne posvojitve
254	Državo sem izbiral na podlagi izkušenj znancev oziroma prijateljev prek družbenih omrežij, po slabi izkušnji z Rusijo, pa sem gledal predvsem na to, od kod bi dobil najbolj zdravega otroka.	neuspešna posvojitve

PRIDOBIVANJE INFORMACIJ O POSTOPKU POSVOJITVE NA CSD

98	Prve informacije so bile po spletu, spletni forumi in posvojitelji. Hkrati pa je bila socialna delavka zelo prepričljiva pri podajanju informacij za prvo neuspešno posvojitve iz Makedonije.	informacije o posvojitvi iz Makedonije
99	Za Makedonijo smo vse informacije o postopku dobili na CSD, vse neformalne (zavajajoče) informacije pa od prevajalca in enega od posvojiteljev, ki je že uspešno posvojil iz te države.	informacije o postopku
147	Socialna delavka na CSD je sicer že imela za seboj nekaj postopkov posvojitve iz Rusije, a od nje nisem dobila nobenih uporabnih informacij.	neuporabne informacije
206	Komunikacija s CSD je tekla izključno z namenom pridobivanja dokumentov, ki so nama jih morala izdati.	pridobivanje dokumentov
219	Prvi stik je bil s CSD, kjer so nama obrazložili postopek posvojitve, birokratski del postopka.	potek postopka

PRIDOBIVANJE INFORMACIJ O POSTOPKU POSVOJITVE NA NEFORMALEN NAČIN

5	Najprej sva dobila info od omenjene posvojiteljice, ki nam je dala kontakt od prevajalke. Prve informacije sva tako dobila od teh dveh virov (posvojiteljica, prevajalka).	pomoč posvojiteljev
6	Posvojitelji so bili v izredno pomoč pri zbiranju informacij glede dokumentov, pošiljanja, kontaktov institucij, na katere sva se obrnila za pridobitev dokumentov ali potrdil.	pomoč posvojiteljev
7	V tem delu zbiranje dokumentacije, prevajanje, apostiliranje, potrditev RU konzulata smo posvojitelji namreč precej prepuščeni svoji lastni iznajdljivosti.	lastna iznajdljivost
8	Pomoč predhodnikov pride zelo prav, saj več glav več ve in tako smo pri vseh zagatah dobili ne samo moralno, ampak tudi čisto konkretno pomoč z nasveti, obrazci, naslovi, imeni kontaktnih oseb ipd.	moralna podpora

9	Neformalni stiki so nama dali več pomoči pri izpolnjevanju dokumentacije, pošiljanju in drugih zelo potrebnih podatkih.	pomoč pri dokumentaciji
10	Podatki predhodnikov so zelo pomembni glede logistike, priprav na prvo srečanje, priprav vprašanj v otroškem domu, informacije glede postopkov po prihodu, starševski dopust itd.	informacije posvojiteljev
11	Brez informacije od posvojiteljice, ki je tudi posvojila dva otroka, ne bi dobila dvojnega starševskega dopusta. Zakon je bilo očitno mogoče razlagati na več načinov. S pomočjo potrdila z ministrstva, ki ga je pred mano dobila, pa sem brez težav dobila starševski dopust za dva otroka.	nejasna zakonodaja
44	Najprej sva se obrnila na posvojitelje, ki so že posvojili iz Rusije. Najini prvi koraki so bili srečanje z starši posvojitelji.	po informacije k posvojiteljem
47	Najbolj koristne informacije so bile informacije o domovih, odvetniku, predvsem pa seznam potrebnih dokumentov, ki smo si ga posvojitelji predajali-podatki na seznamu, kje lahko kakšno stvar urediš.	koristne informacije
61	Posvojitev sva začela tako, da sva se najprej obrnila na odvetnika in hkrati osebnega prijatelja v Liberiji, ki že ima izkušnje z mednarodnimi posvojitvami - on nama je razložil ves postopek.	informacije odvetnika
62	V Sloveniji sva se po osnovne informacije najprej obrnila na osebne prijatelje – par, ki je 2012 posvojil otroka iz Gvineje Bissau – od njih sva dobila osnovno sliko o tem, kako in kaj s postopkom v Sloveniji.	informacije posvojiteljev
66	S pomočjo informacij od neformalnega stika – slovenskega para, ki je posvojil iz Gvineje Bissau, sva si lahko ustvarila jasno sliko, kako pri nas poteka mednarodna posvojitev.	pomoč posvojiteljev
103	Pri Rusiji smo vse potrebne podatke dobili od ostalih posvojiteljev.	informacije posvojiteljev
109	Za vse operativne informacije povezane z odhodom in bivanjem na Češkem kot to predvideva postopek pa smo se obrnili na tuj par, ki je že dvakrat uspešno posvojil iz Češke.	informacije posvojiteljev
116	Tisto, kar se je pokazalo bistveno so konkretne informacije, ki smo jih dobili od samih posvojiteljev. Informacije so tam, kjer je otrok.	informacije izkušenih
121	Prvi korak je bil, da mi je prijatelj priskrbel kontakt posvojiteljice, s katero sva se dobili na kavi. Potem sva spoznala še dve posvojiteljski družini in tam dobila veliko	socialna mreža

	informacij.	
122	Na CSD sva šla šele, ko sva že imela vse informacije in sva bila že odločena, kakšna bo najina pot.	na CSD že z informacijami
124	Zelo so nama bile v pomoč informacije, ki niso nikjer napisane, iz izkušenj posvojiteljev. Kako se znajti v Rusiji kje prespati, zemljevidi ...	pomen konkretnih informacij
144	Moj prvi kontakt je bil »cimer« iz študentskih let, ki je z ženo pred leti oral ledino na področju ruskih posvojitvev, kmalu pa sem dobila kontakt še z drugimi.	socialna mreža
149	Najbolj so mi koristile informacije o postopku, od posvojiteljev sem dobila obsežen tekst z vsemi detajli (od tega, na katere uradnike v Sloveniji se obrniti in kdo te je pripravljen vzeti izven delovnega časa, do nakupa živil v Rusiji že po prevzemu otroka) in seznamom dokumentov, s priloženimi vzorci tekstov, ki naj bi jih izdal CSD, kar sem opremila s svojimi podatki in predala socialni delavki.	konkretne informacije
163	Občutek koristnosti in vzajemnosti – kot sem dobila podporo sama, jo lahko zdaj nudim drugim.	vzajemnost
170	Na spletu sva zasledila, da uspešno potekajo posvojitve iz Demokratične republike Kongo.	informacije na svetovnem spletu
173	Od drugih posvojiteljev sva dobila najpomembnejše podatke glede postopkov, čakanja, postopanja v primeru težav, nastanitve, potovanja, prevajalcev.	konkretne informacije o postopku
193	Prijateljica je imela prijatelje, ki so posvojili tri otroke iz Ukrajine.	socialna mreža
194	Še ena druga prijateljica pa je imela prijateljico, ki je posvojila iz Rusije.	socialna mreža
197	Vse informacije so prišle na neformalen način in so bile zelo koristne (postopek zbiranja dokumentacije, obrazci, pridobivanje zdravniških potrdil, potrdil iz sodišča, prevajalca, nastanitev v Rusiji ...)	konkretne informacije
198	Če so se pojavile težave in vedno so se, sem se vedno obrnila najprej na posvojitelje in šele na to na CSD.	reševanje težav
207	Prve informacije sva pridobila preko foruma, kjer so bile prisotne tudi druge posvojiteljice, nato sem dobila kontakt para, ki je ravno takrat posvojil fantka.	informacije na spletu
221	K sreči sva spoznala veliko posvojiteljev, ki so nama bili pripravljeni pomagati.	socialna mreža
222	Dobila sva kontakt odvetnice, ki naju je nato zastopala, o prevajalcu, seznam potrebnih dokumentov, kje jih pridobiti, celo seznam zdravnikov, kje se da pridobiti potrebna zdravniška potrdila, naslove posameznih uradov v Moskvi, kontakte na našem veleposlaništvu,	konkretne informacije

	celo zemljevide, kako priti do kakšnega urada in sodišča v Moskvi.	
258	Prijazne družine z ruskimi izkušnjami so nama brez zadržkov delile svoje izkušnje, za kar sva jim zelo hvaležna.	nesebična pomoč
259	Največ informacij iz prve roke dobila iz zaprte skupine na Facebooku. Slednje so bile resnično zlata vredne.	informacije na socialnih omrežjih

PRIPRAVA NA POSVOJITEV V OKVIRU CSD

17	Nekaj informacij smo dobili tudi na CSD, kjer imajo izkušnje z rejništvom starejših otrok, potem ko sva izvedela, da so nama ponudili starejša otroka za posvojitev.	priprave na posvojitev starejših otrok
19	Na CSD smo se pogovarjali tudi o temah starševstva, vzgoji, posvojencih.	vsebina priprav
26	Ko so se pojavile težave pri otroku, povezane s posvojitvijo, sem se najprej obrnila na znanca psihologa in psihoterapevta z dolgoletnimi izkušnjami, ki nam je nudil nasvete iz svoje bogate kariere s težavnimi otroci.	iskanje pomoči
27	Žal je zbolel in sva se potem obrnila na drugo svetovalno ustanovo in tudi na CSD, kjer sva dobila kar veliko informacij in podpore.	podpora CSD
38	Na CSD smo dobili nekaj informacij o starševstvu, vzgoji otrok, tudi rejencev s katerimi imajo več opravka.	rejništvo
39	Ravno v tistem času je RU uvedla novo zahtevo, da morajo imeti vsi pari 80 ur priprav, ki pa jih naš CSD ni izvajal in so nam svetovali, da se obrnemo na druge inštitucije. Niso nam svetovali kam konkretno.	preusmerjanje pomoči
52	Nekaj priprav sva opravila tudi na CSD. Priprave na CSD so bile dobro zastavljene, vendar so bile pripravljene za slovensko posvojitev, na temo mednarodne posvojitve je bilo premalo podatkov, še posebej, če posvojiš otroka druge rase.	pomanjkljive priprave
77	Na samo posvojitev se nismo »nič ekstra« pripravljali. Pripravljalnega tečaja nisem opravljala, tudi na samem CSD ni bilo nekih posebnih priprav.	brez priprav
82	Morda bom pa iz čiste radovednosti zavila na naš CSD, da vidim, kaj mi bodo glede tega oni svetovali, so mi rekli, da sem vedno dobrodošla, če potrebujem kakšen nasvet.	po nasvet na CSD
91	Priprave niso bile nič posebnega, je pa socialna delavka jasno povedala, da nam je na razpolago ob kakršnem koli izzivu oziroma, če potrebujemo kakšen	ponujena pomoč

	nasvet/pogovor.	
110	Bili smo deležni dobrih priprav s strani socialne delavke na Centru.	dobre priprave
128	Na našem CSD ni bilo na voljo nobenih priprav. Vsebinsko tam nisva izvedela nič novega. Zelo sem pogrešala psihološka predavanja in izkušnje posvojenih otrok.	pomanjkljive priprave
156	Priprave so bile v času mojega postopka z ruske strani že obvezne, najprej 50 ur, tekom mojega postopka pa se je to zvišalo na 74 ur. Ko me je socialna delavka zavrnila oz. mi povedala, naj si najdem kaj sama ali pa se vključim v večletne priprave v društvo Deteljica, sem se obrnila na študijskega kolega.	CSD zavrne priprave
157	Na CSD sem opravila le nekaj kratkih pogovorov s socialno delavko in enkrat s psihologinjo, obisk na domu je bil bolj podoben klepetu ob kavi kot čemu drugemu.	nestrokovnost
231	Udeležila se nisva nobenih priprav, niti niso nama bile na CSD predstavljene možnosti priprav.	brez priprav
232	Če sedaj pogledam nazaj v čas priprav na posvojitev na CSD-ju lahko rečem, da jih skorajda nisva imela.	pomanjkljive priprave
233	Obisk na domu je potekal tako, da smo kramljali na splošno ob kavi in piškotih.	nestrokovnost
234	Še posebej razočarana sva bila pri pedagoginji, ki naju je le vprašala, če bova dala otroka v vrtec in nama to zaračunala 60 evrov.	nestrokovnost
250	Tudi ko smo se z ostalimi posvojitelji pogovarjali, so nekateri imeli boljše priprave na posvojitev.	neenotne priprave
267	Na CSD sva naredila licenco za rejništvo. Moram priznati, da so bila predavanja zelo poučna in da sem na koncu tudi predlagal, da naj podobne zadeve naredijo tudi za posvojiteljske družine.	priprave na rejništvo

SAMOINICIATIVNE PRIPRAVE NA POSVOJITEV

16	Na posvojitev sva se pripravljala pri društvu Deteljica, s pogovori s posvojitelji in brskanjem po spletu.	plačljiv tečaj priprav
18	V program društva Deteljice sva se vključila prostovoljno.	prostovoljne priprave
22	Na spletu najdeš izredno širok spekter vseh možnih zapletov in to potem ti podatki bolj zmedejo in prestrašijo kot pa pomagajo.	pasti svetovnega spleta
40	Glede posvojitve starejših otrok sem se posvetovala predvsem s posvojitelji starejših otrok v Sloveniji (ki jih	posvet s posvojitelji

	žal ne poznam veliko) in pridobivala informacije na internetu.	
50	Na prihod novega člana sva se pripravljala kar sama in sicer predvsem z iskanjem informacij po spletu.	brskanje po spletu
81	Po posvojitvi nisem iskala nobenih specifičnih informacij. Počasi se pripravljamo na pogovore o sami posvojitvi in rasni raznolikosti.	etnična pripadnost otroka
112	To smo dopolnili z lastnim iskanjem informacij po spletu in sicer po tujih spletnih straneh in podpornih skupinah.	brskanje po spletu
113	Načeloma imava z možem precej odklonilno stališče do različnih plačljivih pripravljalnih tečajev. To je naloga CSD-ja.	odklonilno do plačljivih tečajev
127	Na posvojitev sva se pripravljala tako, da sva obiskala tri posvojiteljske družine.	posvet s posvojitelji
139	Na posvojitev sva se pripravljala tako, da sva brskala po spletu, brala knjige na temo posvoitev, s pogovori s posvojitelji in v neformalni skupini Sončki, ki je obstajala pod okriljem CSD Ptuj.	širok spekter priprav
155	Izkušnje posvojiteljev prav tako odpirajo nova in nova vprašanja, zato so mi bila vsa druženja in izmenjave mnenj in izkušenj zelo dragocena.	izmenjava mnenj s posvojitelji
159	Tekom postopka sem se običajno najprej obračala na druge posvojitelje, na CSD samo v obliki izdelane zahteve po posameznem dokumentu ali kaj podobnega.	po nasvet k posvojiteljem
230	Predvsem s prebiranjem literature na to temo, večinoma v angleščini, saj v slovenščini je ni prav veliko na voljo ali pa je že zastarela	prebiranje literature
240	Izkušnje in nasveti ostalih posvojiteljev so nama bile v izjemno pomoč.	posvet s posvojitelji
265	Najine priprave so bile izključno v Društvu Deteljica, kjer so nama dali vse informacije in poskrbeli za to, da sva se sprijaznila z neplodnostjo.	neplodnost

VSEBINA PRIPRAV NA POSVOJITEV

12	Sedaj po posvojitvi ugotavljam, da sem najbolj pogrešala pripravo staršev na posvajanje starejših otrok.	starejši otroci
13	Dobro bi bilo tudi dobiti informacije o tem, na katere institucije oz. strokovnjake se obrniti v primeru posameznih težav.	seznam strokovnjakov
14	Všeč bi mi bilo tudi, če bi lahko dobili na CSD kontakt predhodnikov, da bi lahko dobili še več informacij iz prve roke.	kontakti posvojiteljev

20	Dobro bi bilo, da bi priprave na CSD vsebovale več tem o navezovanju, identiteti posvojenega otroka, stikih z biološkimi starši/sorodniki, smiselnosti stikov z matično državo (kdaj, na kakšen način).	navezovanje, identiteta
21	Pogrešala sva več konkretnih informacij glede starosti otroka, saj strokovnjaki to drugače predstavijo kot če sami brskamo po spletu.	starost posvojenca
80	Zdi se mi koristno, če bi nam CSD lahko posredoval kontakte kakšnih neformalnih mrež in relevantnih strokovnih sodelavcev	seznam posvojiteljev, seznam strokovnjakov
111	Sicer se vidi, da je manjkal morda del, ki se ukvarja s problemi otrok, ki odraščajo v instituciji.	institucionalizacija
118	Prav je, da si seznanjen z najbolj pogostimi težavami, ki jih lahko prinese posvojitev, da dobiš mehanizem, kako pristopiti, ko/če se pojavijo.	seznanjenost s pogostimi težavami
128	Zelo sem pogrešala psihološka predavanja in izkušnje posvojenih otrok.	izkušnje posvojenih
158	Priprave bi po moje morale vključevati tudi težave na področju hranjenja, spanja, senzorno_motorične integracije, samokontrole, samopodobe, vključiti še vsa vprašanja medrasne posvojitve in specifik, ki jih prinaša.	hranjenje, spanje, samopodoba
235	Priprave bi morale obvezno vsebovati tudi vsaj nekaj o navezovanju, o razvojnih posebnosti, o vplivu bivanja otroka v sirotišnici, o vplivu spremembe jezika, kulture, morda tudi rase in podobno.	rasa, jezik, kultura
241	Moje mnenje, je, da se na posvojitev nikoli ne moreš dovolj pripraviti, saj je vsak otrok nekaj posebnega, vendar neka osnovna znanja in priprave pa bi morali imeti vsi.	osnovna znanja
255	Najprej sva se hotela poučiti o posvojitvah ter o tem, kako posvojitev vpliva na partnerski odnos, saj vključuje veliko različnih čustev.	vpliv na partnerski odnos
266	Posvojeni otrok, ki ima že tako s seboj velik »nahrbtnik«, mora priti v družino, ki je pomirjena in pripravljena nanj.	pomirjena družina

SAMOOČENA PRIPRAVLJENOSTI NA POSVOJITEV

23	Dobro bi bilo, da bi vsaj približno vedeli, kaj nas čaka s posvojitvijo starejšega otroka, kam se obrniti po pomoč v primeru težav.	posvojitev starejšega otroka
24	Najino pripravljenost ocenjujem kot srednje dobro, ker sva imela pretežno informacije o posvojitvi mlajših otrok, posvojitev starejših pa prinese s sabo zelo širok spekter drugačnih težav.	posvojitev starejšega otroka

25	Večino konkretnih informacij sva tako iskala šele po posvojitvi, ko so se le-te izkristalizirale.	iskanje informacij po posvojitvi
130	Midva sva se zelo na hitro odločila za posvojitev in sva bila glede na to tudi zelo nepripravljena. Razen odprtega srca, nisva vedela praktično nič. Vse sva se učila in se še učila sproti	nepripravljena na posvojitev
131	Veliko stvari pri sinu nisva opazila in sva mislila, da je vse v redu. Midva sva bila že takoj prepričana, da se je vključil, šele po enem letu pa sva za nazaj opazovala napredek in se kar zgrozila, kakšno stanje sva sprva sprejela kot »normalno«.	sprejemanje normalnosti
185	Samoiniciativna priprava in zainteresiranost je bila z najine strani, kakor se zdaj kažejo že rezultati pri otroku, zadostna.	zadostne priprave
211	Veliko sem iskala še po posvojitvi, predvsem preko spleta in pa v komunikacijami z ostalimi starši.	iskanje informacij po posvojitvi
236	Še vedno lahko rečem, da bi morala biti bolje pripravljena na posvojitev.	nezadostne priprave
237	Se mi zdi, da smo najprej skočili pa šele potem rekli hop.	nepripravljeni
238	Ko pride otrok se niti ne zavedaš, sva mislila, da smo takoj funkcionirali kot običajna družina, šele ko pogledaš nazaj vidiš, v kakšni stiski sta bila otroka in sta potrebovala kakšno leto, da smo zares začeli delovati kot družina.	otroci v stiski
239	Nisva otroku dala čas, da se navadi najprej na naju, novo okolje in potem počasi sprejema še ostale ljudi.	otrok v stiski

STIKI S POSVOJITELJI

8	Pomoč predhodnikov pride zelo prav, saj več glav več ve in tako smo pri vseh zagatah dobili ne samo moralno, ampak tudi čisto konkretno pomoč z nasveti, obrazci, naslovi, imeni kontaktnih oseb ipd.	moralna opora
15	V veliko pomoč je bila moralna podpora v tem stresnem in dolgotrajnem postopku.	stres
29	Sedaj poznamo že zelo veliko družin s posvojenimi otroki.	širitev socialne mreže
30	Poznam največ posvojiteljev iz Rusije, vendar se število družin s posvojenci iz drugih držav hitro veča.	širitev socialne mreže
31	Po posvojitvi se še bolj intenzivno družim s posvojitelji in njihovimi družinami.	intenzivni stiki
32	Skoraj dnevno smo v kontaktu preko zaprtih FB skupin (slovenska, mednarodne), preko srečanj posvojiteljev iz	pogosti stiki

	Rusije, srečanj s člani Deteljice, srečanja z družinami iz FB skupine, preko privatnih srečanj s posameznimi posvojitelji iz različnih držav.	
33	Lahko se pomenimo oz slišimo o težavah, ki jih doživljamo in se preko tega pripravimo tudi na morebitne lastne podobne težave.	pogovor o težavah
35	Prav tako se lahko zgodi, da v vrtcu ali šoli vrstniki komentirajo posvojitve, posvojence, starše posvojencev, raso ali državo iz katere izhajajo. Starši se tako lahko že preventivno pogovorimo z našimi otroci in jih pripravimo na kakšno zagato.	preventiva
36	Otroci pa na teh srečanjih vidijo, da niso edini posvojeni, srečajo vrstnike iz istega kulturnega okolja, morda celo iz istega otroškega doma.	druženje otrok
37	Zame pa je prednost tudi, da se poveselimo ob zanimivih ali pomembnih življenjskih korakih in opazujemo velike napredke naših malčkov.	delitev veselja
45	Stik z drugimi pari nama je vlil pogum in moč, saj je bila pot že vpeljana, brez zapletov.	moč in pogum
54	Prednosti druženja vidim predvsem v tem, da starši med seboj izmenjujemo izkušnje ter da otrok ve, da ni sam, da so še ostali otroci iz iste države.	izmenjava izkušenj
84	Vsekakor bi se v primeru težav najprej obrnila na druge posvojitelje – osebne prijatelje (ki jih je sedaj že več kot pred samo posvojitvijo) in pa na našo Facebook podporno skupino.	širjenje socialne mreže
85	Iz Liberije smo imeli priložnost pomagati posvojiti še trem slovenskim parom, s katerimi ohranjamo prijateljske stike.	pomoč pri posvojitvi
86	Kontaktirala me je tudi ena mamica – posvojiteljica deklice iz Gane, ki si želi širiti socialno mrežo med posvojitelji.	želja po širjenju socialne mreže
87	Srečujemo se z »liberijskimi« družinami.	druženje glede na državo izvora
88	Prednosti druženja z drugimi posvojitelji vidim predvsem v druženju tako staršev kot otrok med seboj. Deljenje in izmenjava izkušenj ne le glede posvojiteljskih tem, ampak tudi glede same vzgoje in podobno.	izmenjava izkušenj
114	Druženje je pomembno za starše (izmenjava izkušenj) in za otroke, da lahko presežejo občutek, da se je to, torej posvojitve, zgodila le njim.	izmenjava izkušenj
119	Pomembno sredstvo vzdrževanja stika za starše in izmenjavo mnenj so zaprti forumi in podobno.	socialna omrežja

129	Podporne skupine mi še danes veliko pomagajo, prav tako pogovori s prijatelji.	podporne skupine
132	Večinoma smo na vezi s posvojitelji, ki so posvojili v isti državi kot mi. Spoznali smo tudi nekaj posvojiteljev, ki so posvajali drugje.	druženje glede na državo izvora
133	Srečanja so nam zelo pomembna, saj z možem želiva, da se sin od malega zaveda, da ni sam s svojo zgodbo, ampak je takih otrok veliko. Želiva, da bo imel stike s posvojenimi otroci. Mogoče si bojo v prihodnosti kdaj v pomoč, prav tako pa mi, starši.	druženje otrok
148	Neformalni stiki s posvojitelji so bili neprecenljiv vir informacij in podpore.	podpora
161	Za otroka bo, ko bo starejši in bo bolj razumel, za kaj gre, to nedvomno izkušnja, da ni osamljen s svojo zgodbo, da deli podobno pot z mnogimi.	preseganje drugačnosti
162	Spremljanje novih uspešnih zgodb daje prijetno tople občutke, podobno tudi podpora in deljenje informacij s tistimi, ki se na to pot šele podajajo.	podpora
184	V letu čakanja na afriško posvojitev nama je bila zelo v oporo FB podpora skupina posvojiteljev.	opora
187	Otroci neobremenjeno sprejemajo svojo situacijo, se ne klasificirajo in ločijo od drugih otrok po tem, da so posvojeni.	preseganje drugačnosti
188	Pogovori o posvojitvi so sproščeni, lahko je navajati dejstva o posvojitvi, če nas pogosto obkrožajo posvojiteljske družine.	sproščeni pogovori
201	Prednosti srečanj vidim v izmenjavi mnenj, izkušenj pri vzgoji otrok.	izmenjava izkušenj
202	Za otroka pa je pomembno, da ve, da ni edini, ki je posvojen, da je takih otrok veliko oz. vedno več, da se lahko druži z drugimi posvojenimi otroci.	preseganje drugačnosti
212	Starši si izmenjamo ogromno informacij, izkušenj.	izmenjava izkušenj
213	Otroci pa se radi družijo in čez druženje spoznavajo, da so v njihovi bližini tudi drugi otroci posvojeni iz tujine.	preseganje drugačnosti
244	Nekako lažje povem, če je kakšna težava ostalim posvojiteljem kot drugim, se mi zdi, da nas oni veliko bolje razumejo in manj sodijo.	manj sodb
246	Posvojitelji imajo otroke iz različnih držav, je pa res, da so v večini tisti, ki so posvojili iz Rusije, ker pa je tudi nekako logično, saj največ otrok pride prav iz Rusije.	druženje glede na državo izvora
251	Največjo prednost teh srečanj vidim za otroke, da vidijo, da je posvojenih otrok veliko, da nista zaradi tega nič drugačna.	preseganje drugačnosti
252	Meni je pa tudi fino, ker se lahko neobremenjeno	neobremenjeni pogovori

	pogovarjam o temah, ki se tičejo posvojitve, posvojitelji bolje razumejo, ne sodijo, ne postavljajo neumnih vprašanj.	
261	Neformalni stiki so nama dajali tudi moralno podporo med bivanjem v Rusiji.	moralna podpora
268	Večkrat se tudi dobimo z družinami, ki so posvojili iz Gane tako, da so otroci vedno v kontaktu in bodo mogoče nekega dne skupaj iskali svoje biološke prednike oziroma sestro in brate ter seveda ostali v dobrih odnosih in delili svoje izkušnje.	iskanje korenin

DELO STROKOVNIH SLUŽB

28	Moram reči, da sem bila prijetno presenečena nad strokovno podporo na CSD-ju in svetovalni ustanovi.	strokovnost
41	So bilo na CSD dokaj fleksibilni glede izvedbe in priprave številnih novih dokumentov ali dopolnitev.	prilagodljivost
42	Na našem CSD so bili vedno pripravljeni pomagati pri pripravi dokumentov, vendar smo postopek vodili sami.	postopek vodi uporabnik
46	Na CSD sva orala njivo in nama niso bili v pomoč, vse sva morala sama urediti, predložiti, prositi.	neizkušnost
48	Nasploh so imeli na CSD premalo podatkov potrebnih za mednarodno posvojitve. Kar sva naredila oz. uredila sva posredovala na naš CSD, da bi pomagala drugim parom, ki so se odločali za mednarodno posvojitve, predvsem iz Rusije.	neizkušnost
53	V primeru kakršnihkoli težav se najprej obrnem na druge posvojitelje, na CSD se ne obračam, niti se nimam namena.	nezaupanje
55	V času (pred 7 leti) ko sva posvajala midva, niso imeli dovolj podatkov in sva bila zelo razočarana nad samim postopkom, vse sva morala pridobiti sama.	neizkušnost
56	Na CD sva pridobila malo koristnih informacij o mednarodni posvojitvi, bila sva kar razočarana pa še v času postopka sva zamenjala tri socialne delavke.	zamenjave
63	Nato sva še kontaktirala CSD v Lenartu, kjer živim in se najavila na uradni sestanek s ciljem, da začnemo sam postopek in ne z iskanjem dodatnih informacij.	nezaupanje v CSD
64	Ko sva kontaktirala CSD, sva otroka v Liberiji že imela identificiranega.	obraten postopek
68	Na CSD vsekakor niso imeli nobenih informacij glede posvojitve iz Liberije.	neizkušnost
69	Z mojem sva imela že vse potrebne informacije in nama	zaupanje

	je socialna delavka zaupala.	
70	Tudi glede samega postopka pri mednarodni posvojitvi pri nas pri drugih institucijah (sodišče, upravna enota, zunanje ministrstvo) socialna delavka ni bila podrobno seznanjena.	neizkušenosť
71	Dodatne potrebne informacije oziroma potrebno komunikacijo sem pri drugih institucijah vzpostavila sama.	(ne)samoiniciativnost
72	Glede samega postopka nisem pogrešala nobenih informacij, saj sva vse potrebne informacije z možem pridobila še preden sva odšla na CSD.	samoiniciativnost
78	Mislim, da, glede na mali kraj, naš CSD nima nekih izkušenj z mednarodnimi posvojitvami ali posvojitvami na sploh.	neizkušenosť
79	Je pa bila naša socialna delavka kljub temu nadvse prijazna, dostopna in profesionalna.	osebnostne lastnosti
89	Socialna delavka je bila zelo prijazna in dostopna, a nekih posebej strokovnih tem nisva obdelovali.	osebnostne lastnosti
90	CSD nam je bil najbolj v pomoč glede fleksibilnosti – kaj vse zajeti v CSD poročilu glede na zahteve s strani Liberije, da smo s tem zmanjšali število vseh ostalih dokumentov.	prilagodljivost
92	Zdi se mi, da na CSD nimajo dovolj informacij, vedo pa, kako (po formalni poti) do njih. V našem primeru je želela vzpostaviti kontakt preko ministrstev za zunanje zadeve, za kar pa ni bilo potrebe.	samoiniciativnost
93	Kot zanimivost še to, da pa je socialna delavka iz CSD Maribor želela naš kontakt, da pridobi več informacij o postopku posvojitve iz Liberije.	samoiniciativnost
104	Na CSD smo nesli na ključku vse obrazce, ki jih mora izpolniti CSD, ostalo smo pridobili sami, vlogo odposlali sami.	uporabnik vodi postopek
105	Socialna delavka je svoj del opravila natančno, korektno in hitro.	hitrost postopka
108	Pri zbiranju dokumentacije za pripravo vloge smo direktno kontaktirali z Urdom na Češkem, saj so tam izjemno dostopni in ažurni.	uporabnik vodi postopek
115	Socialni delavci, ki so angažirani, so lahko velika opora pri postopku posvojitve. Žal le teh ni veliko.	nezaupanje
123	Drugi posvojitelji so nama pomagali veliko več kot CSD. Kar smo potrebovali dokumentov iz CSD za mednarodno posvojitve pa so delali točno po naših navodilih.	uporabnik vodi postopek
125	Na CSD ni bilo nikakršnih informacij. Na našem CSD sva	neizkušenosť

	bila prvi par, ki sva posvajala iz Rusije.	
134	Socialna delavka je bila zelo prijetna in pogovori so bili zato sproščeni in prijetni.	osebne lastnosti
135	Delavci na CSD nikakor niso pripravljeni na meddržavno posvojitve. Prijazno so delali po naših navodilih. V našem primeru niso imeli nobenih informacij o meddržavni posvojitvi.	neizkušnost
136	CSD ni bil organ, vsaj leta 2008 še ne, ki bi imel kakršne koli konkretne smernice glede mednarodnih posvojitvev iz Ruske federacije.	neizkušnost
137	Sami od CSD nismo dobili nobenih konkretnih smernic, v bistvu sem bila jaz tista ki sem jim poročala kako napredujemo.	neizkušnost
150	Glede na izkušnje drugih sem imela do CSD že od začetka izredno nizka pričakovanja in ravnala po principu »pomagaj si sam in ...«.	nezaupanje
151	Predvsem bi si želela večjo odzivnost in strokovnost.	neodzivnost
152	Prepričana sem, da bi morali strokovni delavci na CSD, ki pokrivajo to področje, biti tudi ustrezno izobraženi in kompetentni za to delo.	pomanjkljiva usposobljenost
164	Kljub temu, da sem se velikokrat počutila neslišano, so mi kljub vsemu razmeroma hitro speljali postopek registracije.	hiter postopek
165	V mojem primeru se je CSD izkazal kot usposobljeni za birokratski del postopka, izdajo dokumentov, za katere sem jim sama povedala, da jih potrebujem in kakšni morajo biti, vsebinski del pa je skoraj v celoti manjkal.	pomanjkanje vsebine
166	Tudi sami so me ves čas usmerjali, naj iščem informacije pri drugih posvojiteljih.	preusmerjanje
175	Bolj naju je presunilo na začetku najine poti neznanje, nespretnost, nezainteresiranost in nesposobnost socialnih delavcev tekom postopka pridobitve osnovnih papirjev, ki jih izda SCD. Torej v času, ko sva še upala na otroka iz Slovenije oz. Makedonije.	nesposobnost
176	V zadnjem delu najine posvojitelske poti, torej v afriškem delu, sva dobila socialno delavko, ki je s svojim odnosom in ažurnostjo, vsaj omilila najino mnenje o nekoristnosti CSD v postopku posvojitve.	ažurnost
177	Torej prava izbira osebe na pravem mestu, lahko ogromno spremeni.	kadrovanje
189	Žal mnogi a CSD niso zainteresirani, niti po službeni dolžnosti.	nezainteresiranost
195	CSD ni imel informacij o poteku mednarodne posvojitve iz Rusije.	neizkušnost

196	Smo pa imeli super socialno delavko, ki nam je šla res vedno na roko in vse uredila v najkrajšem možnem času.	hitrost postopka
203	Socialna delavka se je zelo trudila da je bila dokumentacija hitro pripravljena, da so bila potrdila hitro napisana.	hitrost postopka
208	CSD nama ni znal nič pomagati oz olajšati postopek, ker niso imeli prav nikakršnih izkušenj z mednarodno posvojitvijo.	neizkušnost
209	Čudilo me je tudi dejstvo, da se niso bili pripravljene povezati s katerim od CSD-jev, ki je pa te izkušnje že imel.	pasivnost
214	Naš CSD na tem področju nima prav nobenih izkušenj in v času naših dveh posvojitvev niso kazali interesa pridobivanja informacij od drugih CSD.	pasivnost, neizkušnost
224	CSD ni imel informacij o postopku mednarodne posvojitve.	neizkušnost
225	Žal moram reči, da niso pokazali prav veliko želje in pripravljenosti po tem, da bi nam kdaj poskušali priskoči na pomoč na način, da bi poskušali kakšno informacijo pridobiti s kakšnega drugega CSD-ja, kjer so že imeli izkušnjo z mednarodno posvojitvijo.	pasivnost
226	Spomnim se, da se je zapletlo pri nekem potrdilu o povprečni in minimalni plači v Sloveniji, za katerega pridobitev sva opravila nešteto telefonskih klicev, ker so si naju naši uradniki podajali od vrat do vrat, nihče pa tega potrdila ni želel izdati.	prelaganje odgovornosti
227	Najbolj sva pogrešala to, da bi nama šli kdaj naproti, nama pomagali pridobiti kakšno potrdilo, se morda pozanimati na kakšnem drugem, izkušenejšem CSD-ju.	pasivnost
228	Ves čas sva imela občutek, da ker sva se odločila za posvojitve iz tujine, da jih ne zanimava, da sva popolnoma prepuščena sama sebi.	nazainteresiranost
247	Bili so nama v pomoč, kadar se je za kakšno potrdilo res mudilo, so nama ga izdali v najkrajšem možnem času, kakšnih strokovnih informacij pa ni bilo z njihove strani.	hiter postopek, nestrokovnost
248	vsaj kar se tiče mednarodne posvojitve lahko rečem, da socialni delavci niso dovolj usposobljeni, nimajo dovolj znanj, niti se niso potrudili, da bi kakšno informacijo pridobili na kakšnem drugem CSD.	pasivnost
249	Ni pa povsod tako, po pripovedovanju nekaterih znancev, so na nekaterih centrih bolj ustrezljivi, bolj zagnani in v večjo pomoč.	neenaka obravnava
256	Matični CSD ni imel popolnoma nobenih izkušenj s posvojitvami iz tujine in nasploh so se odzivali zelo	neizkušnost

	slabo.	
257	V bistvu sva jih midva z ženo učila in jim dajala informacije o posvojitvah iz tujine.	uporabnik narekuje delo
262	V bistvu lahko trdim, da je bil CSD prej ovira kot pomoč.	oviranje
263	O čakanju na potrebne dokumente za Rusijo s strani CSD raje ne omenjam, ker mi še zdaj dvigne pritisk.	počasnost

9.1.3 KODIRANJE ZNOTRAJ POSAMEZNIH FAZ

RAZLOGI ZA MEDDRŽAVNO POSVOJITEV

Dolgotrajno čakanje

1	Za posvojitev sva se odločila, ker veva da je v Sloveniji zelo dolga čakalna vrsta.	dolgotrajno čakanje
43	Za posvojitev iz druge države sva se odločila, ker v Sloveniji ni bilo možnosti.	posvojitev iz tujine
94	Za posvojitev iz tujine sva se odločila zaradi informacije, da v Sloveniji skoraj ni otrok za posvojitev.	v Sloveniji malo posvojitvev
120	Za tujino sva se odločila zaradi hitrosti postopka. Nisva bila pripravljena čakati v Sloveniji do 10 let.	hiter postopek
167	Torej za posvojitev iz druge države, sva se odločila, ker v Sloveniji za naju ni bilo otroka za posvojitev.	malo otrok za posvojitev
204	Odločila sva se za mednarodno posvojitev, ker je bila posvojitev v Slovenijo praktično nemogoča.	malo posvojitvev
215	Za mednarodno posvojitev sva se odločila, saj v Sloveniji ni dovolj otrok za posvojitev.	malo otrok v posvojitev

Zakonodaja na področju posvojitvev

57	Sestrična je posvojila v SLO - pred 10 leti dobila punčko staro 7 dni, imela sta jo 1 mesec, ko se je mamica oz. njena biološka mama premislila in so prišli po punčko, zato midva niti nisva bila za domačo posvojitev.	skrbništvo pred posvojitvijo
143	Velika večina držav ima že zakonsko omejitvev za samske, še tiste, ki tega nimajo, pa pogosto v praksi samskim ženskam ponudijo starejše otroke s posebnimi potrebami.	za samske otroke s posebnimi potrebami
191	Poleg tega pa imajo biološki starši čas 12 mesecev, da se premislijo.	skrbništvo pred posvojitvijo
216	Poleg tega zakonodaja predvideva, da si lahko biološki	skrbništvo pred posvojitvijo

	starši še eno leto po namestitvi otroka premislijo.	
253	Za posvojitev iz druge države sem se odločil zato, ker v Sloveniji ni otrok za posvojitev, saj država daje prednost rejništvu.	rejništvo pred posvojitvijo
141	Kot samska posvojiteljica v Sloveniji nisem imela nobenih možnosti posvojiti mlajšega in zdravega otroka.	omejitev za samske

Starost kot ovira

2	Na CSD so nama kar direktno povedali, da za domače posvojitelje iščejo mlajše pare od naju.	starost kot ovira
---	---	-------------------

ODLOČITEV ZA DRŽAVO IZVORA

Dobre izkušnje

3	Državo sva izbrala na podlagi priporočila znanke, ki je posvojila iz Rusije.	priporočilo posvojiteljice
4	To je bil naš prvi kontakt s posvojitelji in ker so imeli dobre izkušnje, sva se tudi midva odločila za to državo.	dobre izkušnje
43	Za Rusijo sva se odločila, ker so bili zanesljivi in posvojitev je bila možna že v 6 mesecih.	hitrost postopka
96	Nato sva se odločila za Rusijo zaradi dobrih izkušenj ostalih posvojiteljev.	dobre izkušnje
97	Tretja posvojitev pa se je pokazala kot dobra možnost zaradi dobrih izkušenj tujih posvojiteljev in ker ni finančnih posledic razen stroškov bivanja in prevajanja.	stroški posvojitve
192	Država je bila izbrana na podlagi pozitivnih izkušenj posvojiteljev.	dobre izkušnje
218	Za Rusijo sva se odločila po tem, ko so naju prijatelji spoznali s parom, ki je iz Rusije že uspešno posvojil.	uspešne posvojitve
205	Izbrala sva Rusijo, ker so bile izkušnje predhodnih parov dobre, ker je bil postopek jasn in časovno dokaj kratek.	kratek postopek

Neuspešne posvojitve

95	Prvo državo (neuspešna posvojitev iz Makedonije) nam je predlagala socialna delavka, zaradi pravkar podpisanega sporazuma.	priporočilo socialne delavke
----	--	------------------------------

98	Prve informacije so bile po spletu, spletni forumi in posvojitelji. Hkrati pa je bila socialna delavka zelo prepričljiva pri podajanju informacij za prvo neuspešno posvojitve iz Makedonije.	priporočilo socialne delavke
99	Za Makedonijo smo vse informacije o postopku dobili na CSD, vse neformalne (zavajajoče) informacije pa od prevajalca in enega od posvojiteljev, ki je že uspešno posvojil iz te države.	zavajanje
100	Posvojitve iz Makedonije so namreč povezane s skritimi stroški, modrimi kuvertami.	podkupovanje
102	Z Makedonijo imamo še vedno podpisan sporazum, kljub opozorilom številnih posvojiteljev, da postopek niti približno ne poteka v skladu s sporazumom.	brezpredmeten sporazum
168	Po večletnem čakanju v Sloveniji vlogo poslala tudi v Makedonijo, vendar do posvojitve ni prišlo.	neuspešna posvojitve
169	Igre, ki so jo slovenski in makedonski organi igrali z najinimi čustvi, sva imela dovolj in lotila sva se posvajanja v Afriki.	zakulisne igre
217	V Makedoniji so namignili, da bo potrebno plačati podkupnino.	podkupnine
254	Državo sem izbral na podlagi izkušenj znancev oziroma prijateljev prek družbenih omrežij, po slabi izkušnji z Rusijo, pa sem gledal predvsem na to, od kod bi dobil najbolj zdravega otroka.	neuspešna posvojitve

Državljanstvo

59	Za posvojitve iz Liberije sva se z možem odločila zato, ker mož prihaja iz Liberije, je Liberijec.	mož tuj državljan
60	Liberija je po-vojna, zelo revna država in temu primerno ogromno družin in otrok živi v veliki stiski in pomanjkanju.	revna država

Enostarševska posvojitve

142	Rusija se je kot prva izbira pokazala zato, ker so takrat (2012) posvojitve iz Rusije tekale gladko in kazalo je, da nimajo nič proti samskim mamam.	enostarševska posvojitve
-----	--	--------------------------

PRIDOBIVANJE INFORMACIJ O POSTOPKU POSVOJITVE NA CSD

Informacije o pridobivanju dokumentov in poteku postopka

98	Prve informacije so bile po spletu, spletni forumi in posvojitelji. Hkrati pa je bila socialna delavka zelo prepričljiva pri podajanju informacij za prvo neuspešno posvojitve iz Makedonije.	informacije o posvojitvi iz Makedonije
99	Za Makedonijo smo vse informacije o postopku dobili na CSD, vse neformalne (zavajajoče) informacije pa od prevajalca in enega od posvojiteljev, ki je že uspešno posvojil iz te države.	informacije o postopku
206	Komunikacija s CSD je tekla izključno z namenom pridobivanja dokumentov, ki so nama jih morala izdati.	pridobivanje dokumentov
219	Prvi stik je bil s CSD, kjer so nama obrazložili postopek posvojitve, birokratski del postopka.	potek postopka

Neuporabne informacije

147	Socialna delavka na CSD je sicer že imela za seboj nekaj postopkov posvojitve iz Rusije, a od nje nisem dobila nobenih uporabnih informacij.	neuporabne informacije
-----	--	------------------------

PRIODBIVANJE INFORMACIJ O POSTOPKU POSVOJITVE NA NEFORMALEN NAČIN

Pomoč posvojiteljev

5	Najprej sva dobila informacije od omenjene posvojiteljice, ki nam je dala kontakt od prevajalke. Prve informacije sva tako dobila od teh dveh virov (posvojiteljica, prevajalka).	pomoč posvojiteljev
6	Posvojitelji so bili v izredno pomoč pri zbiranju informacij glede dokumentov, pošiljanja, kontaktov institucij, na katere sva se obrnila za pridobitev dokumentov ali potrdil.	pomoč posvojiteljev
8	Pomoč predhodnikov pride zelo prav, saj več glav več ve in tako smo pri vseh zagatah dobili ne samo moralno, ampak tudi čisto konkretno pomoč z nasveti, obrazci, naslovi, imeni kontaktnih oseb ipd.	moralna podpora

9	Neformalni stiki so nama dali več pomoči pri izpolnjevanju dokumentacije, pošiljanju in drugih zelo potrebnih podatkih.	pomoč pri dokumentaciji
10	Podatki predhodnikov so zelo pomembni glede logistike, priprav na prvo srečanje, priprav vprašanj v otroškem domu, informacije glede postopkov po prihodu, starševski dopust itd.	informacije posvojiteljev
11	Brez informacije od posvojiteljice, ki je tudi posvojila dva otroka, ne bi dobila dvojnega starševskega dopusta. Zakon je bilo očitno mogoče razlagati na več načinov. S pomočjo potrdila z ministrstva, ki ga je pred mano dobila, pa sem brez težav dobila starševski dopust za dva otroka.	nejasna zakonodaja
44	Najprej sva se obrnila na posvojitelje, ki so že posvojili iz Rusije. Najini prvi koraki so bili srečanje z starši posvojitelji.	po informacije k posvojiteljem
47	Najbolj koristne informacije so bile informacije o domovih, odvetniku, predvsem pa seznam potrebnih dokumentov, ki smo si ga posvojitelji predajali-podatki na seznamu, kje lahko kakšno stvar urediš.	koristne informacije
62	V Sloveniji sva se po osnovne informacije najprej obrnila na osebne prijatelje – par, ki je 2012 posvojil otroka iz Gvineje Bissau – od njih sva dobila osnovno sliko o tem, kako in kaj s postopkom v Sloveniji.	informacije posvojiteljev
66	S pomočjo informacij od neformalnega stika – slovenskega para, ki je posvojil iz Gvineje Bissau, sva si lahko ustvarila jasno sliko, kako pri nas poteka mednarodna posvojitev.	pomoč posvojiteljev
103	Pri Rusiji smo vse potrebne podatke dobili od ostalih posvojiteljev.	informacije posvojiteljev
109	Za vse operative informacije povezane z odhodom in bivanjem na Češkem kot to predvideva postopek pa smo se obrnili na tuj par, ki je že dvakrat uspešno posvojil iz Češke.	informacije posvojiteljev
116	Tisto, kar se je pokazalo bistveno so konkretne informacije, ki smo jih dobili od samih posvojiteljev. Informacije so tam, kjer je otrok.	informacije izkušenih
121	Prvi korak je bil, da mi je prijatelj priskrbel kontakt posvojiteljice, s katero sva se dobili na kavi. Potem sva spoznala še dve posvojiteljski družini in tam dobila veliko informacij.	socialna mreža
124	Zelo so nama bile v pomoč informacije, ki niso nikjer napisane, iz izkušenj posvojiteljev. Kako se znajti v Rusiji kje prespati, zemljevidi ...	pomen konkretnih informacij

144	Moj prvi kontakt je bil »cimer« iz študentskih let, ki je z ženo pred leti oral ledino na področju ruskih posvojiteljev, kmalu pa sem dobila kontakt še z drugimi.	socialna mreža
149	Najbolj so mi koristile informacije o postopku, od posvojiteljev sem dobila obsežen tekst z vsemi detajli (od tega, na katere uradnike v Sloveniji se obrniti in kdo te je pripravljen vzeti izven delovnega časa, do nakupa živil v Rusiji že po prevzemu otroka) in seznamom dokumentov, s priloženimi vzorci tekstov, ki naj bi jih izdal CSD, kar sem opremila s svojimi podatki in predala socialni delavki.	konkretne informacije
163	Občutek koristnosti in vzajemnosti – kot sem dobila podporo sama, jo lahko zdaj nudim drugim.	vzajemnost
173	Od drugih posvojiteljev sva dobila najpomembnejše podatke glede postopkov, čakanja, postopanja v primeru težav, nastanitve, potovanja, prevajalcev.	konkretne informacije o postopku
193	Prijateljica je imela prijatelje, ki so posvojili tri otroke iz Ukrajine.	socialna mreža
194	Še ena druga prijateljica pa je imela prijateljico, ki je posvojila iz Rusije.	socialna mreža
197	Vse informacije so prišle na neformalen način in so bile zelo koristne (postopek zbiranja dokumentacije, obrazci, pridobivanje zdravniških potrdil, potrdil iz sodišča, prevajalca, nastanitev v Rusiji ...)	konkretne informacije
198	Če so se pojavile težave in vedno so se, sem se vedno obrnila najprej na posvojitelje in šele na to na CSD.	reševanje težav
221	K sreči sva spoznala veliko posvojiteljev, ki so nama bili pripravljeni pomagati.	socialna mreža
222	Dobila sva kontakt odvetnice, ki naju je nato zastopala, o prevajalcu, seznam potrebnih dokumentov, kje jih pridobiti, celo seznam zdravnikov, kje se da pridobiti potrebna zdravniška potrdila, naslove posameznih uradov v Moskvi, kontakte na našem veleposlaništvu, celo zemljevide, kako priti do kakšnega urada in sodišča v Moskvi.	konkretne informacije
258	Prijazne družine z ruskimi izkušnjami so nama brez zadržkov delile svoje izkušnje, za kar sva jim zelo hvaležna.	nesebična pomoč

Informacije na svetovnem spletu

170	Na spletu sva zasledila, da uspešno potekajo posvojitve iz Demokratične republike Kongo.	informacije na svetovnem spletu
207	Prve informacije sva pridobila preko foruma, kjer so bile prisotne tudi druge posvojiteljice, nato sem dobila kontakt para, ki je ravno takrat posvojil fantka.	informacije na spletu
259	Največ informacij iz prve roke dobila iz zaprte skupine na Facebooku. Slednje so bile resnično zlata vredne.	informacije na socialnih omrežjih

Informacije odvetnika v državi izvora

61	Posvojitev sva začela tako, da sva se najprej obrnila na odvetnika in hkrati osebnega prijatelja v Liberiji, ki že ima izkušnje z mednarodnimi posvojitvami - on nama je razložil ves postopek.	informacije odvetnika
----	---	-----------------------

PRIPRAVE NA POSVOJITEV V OKVIRU CSD

Dobre izkušnje

17	Nekaj informacij smo dobili tudi na CSD, kjer imajo izkušnje z rejništvom starejših otrok, potem ko sva izvedela, da so nama ponudili starejša otroka za posvojitev.	priprave na posvojitev starejših otrok
19	Na CSD smo se pogovarjali tudi o temah starševstva, vzgoji, posvojencih.	vsebina priprav
27	Žal je zbolel in sva se potem obrnila na drugo svetovalno ustanovo in tudi na CSD, kjer sva dobila kar veliko informacij in podpore.	podpora CSD
38	Na CSD smo dobili nekaj informacij o starševstvu, vzgoji otrok, tudi rejencev s katerimi imajo več opravka.	rejništvo
52	Nekaj priprav sva opravila tudi na CSD. Priprave na CSD so bile dobro zastavljene, vendar so bile pripravljene za slovensko posvojitev, na temo mednarodne posvojitve je bilo premalo podatkov, še posebej, če posvojiš otroka druge rase.	pomanjkljive priprave
82	Morda bom pa iz čiste radovednosti zavila na naš CSD, da vidim, kaj mi bodo glede tega oni svetovali, so mi	po nasvet na CSD

	rekli, da sem vedno dobrodošla, če potrebujem kakšen nasvet.	
91	Priprave niso bile nič posebnega, je pa socialna delavka jasno povedala, da nam je na razpolago ob kakršnem koli izzivu oziroma, če potrebujemo kakšen nasvet/pogovor.	ponujena pomoč
110	Bili smo deležni dobrih priprav s strani socialne delavke na Centru.	dobre priprave
267	Na CSD sva naredila licenco za rejništvo. Moram priznati, da so bila predavanja zelo poučna in da sem na koncu tudi predlagal, da naj podobne zadeve naredijo tudi za posvojitelske družine.	priprave na rejništvo

Slabe izkušnje in nezaupanje v CSD

26	Ko so se pojavile težave pri otroku, povezane s posvojitvijo, sem se najprej obrnila na znanca psihologa in psihoterapevta z dolgoletnimi izkušnjami, ki nam je nudil nasvete iz svoje bogate kariere s težavnimi otroci.	iskanje pomoči
39	Ravno v tistem času je RU uvedla novo zahtevo, da morajo imeti vsi pari 80 ur priprav, ki pa jih naš CSD ni izvajal in so nam svetovali, da se obrnemo na druge inštitucije. Niso nam svetovali kam konkretno.	preusmerjanje pomoči
77	Na samo posvojitve se nismo »nič ekstra« pripravljali. Pripravljalnega tečaja nisem opravljala, tudi na samem CSD ni bilo nekih posebnih priprav.	brez priprav
128	Na našem CSD ni bilo na voljo nobenih priprav. Vsebinsko tam nisva izvedela nič novega. Zelo sem pogrešala psihološka predavanja in izkušnje posvojenih otrok.	pomanjkljive priprave
156	Priprave so bile v času mojega postopka z ruske strani že obvezne, najprej 50 ur, tekom mojega postopka pa se je to zvišalo na 74 ur. Ko me je socialna delavka zavrnila oz. mi povedala, naj si najdem kaj sama ali pa se vključim v večletne priprave v društvo Deteljica, sem se obrnila na študijskega kolega.	CSD zavrne priprave
157	Na CSD sem opravila le nekaj kratkih pogovorov s socialno delavko in enkrat s psihologinjo, obisk na domu je bil bolj podoben klepetu ob kavi kot čemu drugemu.	nestrokovnost
231	Udeležila se nisva nobenih priprav, niti niso nama bile na CSD predstavljene možnosti priprav.	brez priprav
232	Če sedaj pogledam nazaj v čas priprav na posvojitve na CSD-ju lahko rečem, da jih skorajda nisva imela.	pomanjkljive priprave

233	Obisk na domu je potekal tako, da smo kramljali na splošno ob kavi in piškotih.	nestrokovnost
234	Še posebej razočarana sva bila pri pedagoginji, ki naju je le vprašala, če bova dala otroka v vrtec in nama to zaračunala 60 evrov.	nestrokovnost
250	Tudi ko smo se z ostalimi posvojitelji pogovarjali, so nekateri imeli boljše priprave na posvojitve.	neenotne priprave

SAMOINICIATIVNE PRIPRAVE NA POSVOJITEV

Strokovne priprave izven CSD

16	Na posvojitve sva se pripravljala pri društvu Deteljica, s pogovori s posvojitelji in brskanjem po spletu.	plačljiv tečaj priprav
18	V program društva Deteljice sva se vključila prostovoljno.	prostovoljne priprave
265	Najine priprave so bile izključno v Društvu Deteljica, kjer so nama dali vse informacije in poskrbeli za to, da sva se sprijaznila z neplodnostjo.	neplodnost

Iskanje informacij na svetovnem spletu in z drugo literaturo

22	Na spletu najdeš izredno širok spekter vseh možnih zapletov in to potem ti podatki bolj zmedejo in prestrašijo kot pa pomagajo.	pasti svetovnega spleta
40	Glede posvojitve starejših otrok sem se posvetovala predvsem s posvojitelji starejših otrok v Sloveniji (ki jih žal ne poznam veliko) in pridobivala informacije na internetu.	posvet s posvojitelji
50	Na prihod novega člana sva se pripravljala kar sama in sicer predvsem z iskanjem informacij po spletu.	brskanje po spletu
112	To smo dopolnili z lastnim iskanjem informacij po spletu in sicer po tujih spletnih straneh in podpornih skupinah.	brskanje po spletu
139	Na posvojitve sva se pripravljala tako, da sva brskala po spletu, brala knjige na temo posvojitve, s pogovori s posvojitelji in v neformalni skupini Sončki, ki je obstajala pod okriljem CSD Ptuj.	širok spekter priprav
230	Predvsem s prebiranjem literature na to temo, večinoma v angleščini, saj v slovenščini je ni prav veliko na voljo ali pa je že zastarela	prebiranje literature

Iskanje informacij na temo priprav v pogovoru z drugimi posvojitelji

40	Glede posvojitve starejših otrok sem se posvetovala predvsem s posvojitelji starejših otrok v Sloveniji (ki jih žal ne poznam veliko) in pridobivala informacije na internetu.	posvet s posvojitelji
127	Na posvojitev sva se pripravljala tako, da sva obiskala tri posvojiteljske družine.	posvet s posvojitelji
139	Na posvojitev sva se pripravljala tako, da sva brskala po spletu, brala knjige na temo posvojitve, s pogovori s posvojitelji in v neformalni skupini Sončki, ki je obstajala pod okriljem CSD Ptuj.	širok spekter priprav
155	Izkušnje posvojiteljev prav tako odpirajo nova in nova vprašanja, zato so mi bila vsa druženja in izmenjave mnenj in izkušenj zelo dragocena.	izmenjava mnenj s posvojitelji
159	Tekom postopka sem se običajno najprej obračala na druge posvojitelje, na CSD samo v obliki izdelane zahteve po posameznem dokumentu ali kaj podobnega.	po nasvet k posvojiteljem
240	Izkušnje in nasveti ostalih posvojiteljev so nama bile v izjemno pomoč.	posvet s posvojitelji

VSEBINA PRIPRAV NA POSVOJITEV

12	Sedaj po posvojitvi ugotavljam, da sem najbolj pogrešala pripravo staršev na posvajanje starejših otrok.	starejši otroci
13	Dobro bi bilo tudi dobiti informacije o tem, na katere institucije oz. strokovnjake se obrniti v primeru posameznih težav.	seznam strokovnjakov
14	Všeč bi mi bilo tudi, če bi lahko dobili na CSD kontakt predhodnikov, da bi lahko dobili še več informacij iz prve roke.	kontakti posvojiteljev
20	Dobro bi bilo, da bi priprave na CSD vsebovale več tem o navezovanju, identiteti posvojenega otroka, stikih z biološkimi starši/sorodniki, smiselnosti stikov z matično državo (kdaj, na kakšen način).	navezovanje, identiteta
21	Pogrešala sva več konkretnih informacij glede starosti otroka, saj strokovnjaki to drugače predstavijo kot če sami brskamo po spletu.	starost posvojenca
80	Zdi se mi koristno, če bi nam CSD lahko posredoval kontakte kakšnih neformalnih mrež in relevantnih strokovnih sodelavcev.	seznam posvojiteljev, seznam strokovnjakov
111	Sicer se vidi, da je manjkalo morda del, ki se ukvarja s problemi otrok, ki odraščajo v instituciji.	institucionalizacija

118	Prav je, da si seznanjen z najbolj pogostimi težavami, ki jih lahko prinese posvojitev, da dobiš mehanizem, kako pristopiti, ko/če se pojavijo.	seznanjenost s pogostimi težavami
128	Zelo sem pogrešala psihološka predavanja in izkušnje posvojenih otrok.	izkušnje posvojenih
158	Priprave bi po moje morale vključevati tudi težave na področju hranjenja, spanja, senzorno_motorične integracije, samokontrole, samopodobe, vključiti še vsa vprašanja medrasne posvojitve in specifik, ki jih prinaša.	hranjenje, spanje, samopodoba
235	Priprave bi morale obvezno vsebovati tudi vsaj nekaj o navezovanju, o razvojnih posebnosti, o vplivu bivanja otroka v sirotišnici, o vplivu spremembe jezika, kulture, morda tudi rase in podobno.	rasa, jezik, kultura
241	Moje mnenje, je, da se na posvojitev nikoli ne moreš dovolj pripraviti, saj je vsak otrok nekaj posebnega, vendar neka osnovna znanja in priprave pa bi morali imeti vsi.	osnovna znanja
255	Najprej sva se hotela poučiti o posvojitvah ter o tem, kako posvojitev vpliva na partnerski odnos, saj vključuje veliko različnih čustev.	vpliv na partnerski odnos
266	Posvojeni otrok, ki ima že tako s seboj velik "nahrbtnik", mora priti v družino, ki je pomirjena in pripravljena nanj.	pomirjena družina

SAMOOČENA PRIPRAVLJENOSTI NA POSVOJITEV

Dobra pripravljenost

24	Najino pripravljenost ocenjujem kot srednje dobro, ker sva imela pretežno informacije o posvojitvi mlajših otrok, posvojitev starejših pa prinese s sabo zelo širok spekter drugačnih težav.	posvojitev starejšega otroka
185	Samoiniciativna priprava in zainteresiranost je bila z najine strani, kakor se zdaj kažejo že rezultati pri otroku, zadostna.	zadostne priprave

Pomanjkljiva pripravljenost

23	Dobro bi bilo, da bi vsaj približno vedeli, kaj nas čaka s posvojitvijo starejšega otroka, kam se obrniti po pomoč v primeru težav.	posvojitev starejšega otroka
25	Večino konkretnih informacij sva tako iskala šele po	iskanje informacij po

	posvojitvi, ko so se le-te izkristalizirale.	posvojitvi
130	Midva sva se zelo na hitro odločila za posvojitev in sva bila glede na to tudi zelo nepripravljena. Razen odprtega srca, nisva vedela praktično nič. Vse sva se učila in se še učiva sproti.	nepripravljena na posvojitev
131	Veliko stvari pri sinu nisva opazila in sva mislila, da je vse v redu. Midva sva bila že takoj prepričana, da se je vključil, šele po enem letu pa sva za nazaj opazovala napredek in se kar zgrozila, kakšno stanje sva sprva sprejela kot normalno.	sprejemanje normalnosti
211	Veliko sem iskala še po posvojitvi, predvsem preko spleta in pa v komunikacijami z ostalimi starši.	iskanje informacij po posvojitvi
236	Še vedno lahko rečem, da bi morala biti boljše pripravljena na posvojitev.	nezadostne priprave
237	Se mi zdi, da smo najprej skočili pa šele potem rekli hop.	nepripravljene
238	Ko pride otrok se niti ne zavedaš, sva mislila, da smo takoj funkcionirali kot običajna družina, šele ko pogledaš nazaj vidiš, v kakšni stiski sta bila otroka in sta potrebovala kakšno leto, da smo zares začeli delovati kot družina.	otroci v stiski
239	Nisva otroku dala čas, da se navadi najprej na naju, novo okolje in potem počasi sprejema še ostale ljudi.	otrok v stiski

STIKI S POSVOJITELJI

Čustvena opora

8	Pomoč predhodnikov pride zelo prav, saj več glav več ve in tako smo pri vseh zagatah dobili ne samo moralno, ampak tudi čisto konkretno pomoč z nasveti, obrazci, naslovi, imeni kontaktnih oseb ipd.	moralna opora
15	V veliko pomoč je bila moralna podpora v tem stresnem in dolgotrajnem postopku.	stres
45	Stik z drugimi pari nama je vlil pogum in moč, saj je bila pot že vpeljana, brez zapletov.	moč in pogum
148	Neformalni stiki s posvojitelji so bili neprecenljiv vir informacij in podpore.	podpora
162	Spremljanje novih uspešnih zgodb daje prijetno tople občutke, podobno tudi podpora in deljenje informacij s tistimi, ki se na to pot šele podajajo.	podpora
184	V letu čakanja na afriško posvojitev nama je bila zelo v	opora

	oporo FB podpora skupina posvojiteljev.	
261	Neformalni stiki so nama dajali tudi moralno podporo med bivanjem v Rusiji.	moralna podpora

Širjenje socialne mreže

29	Sedaj poznamo že zelo veliko družin s posvojenimi otroki.	širitev socialne mreže
30	Poznam največ posvojiteljev iz Rusije, vendar se število družin s posvojenci iz drugih držav hitro veča.	širitev socialne mreže
31	Po posvojitvi se še bolj intenzivno družim s posvojitelji in njihovimi družinami.	intenzivni stiki
32	Skoraj dnevno smo v kontaktu preko zaprtih FB skupin (slovenska, mednarodne), preko srečanj posvojiteljev iz Rusije, srečanj s člani Deteljice, srečanja z družinami iz FB skupine, preko privatnih srečanj s posameznimi posvojitelji iz različnih držav.	pogosti stiki
85	Iz Liberije smo imeli priložnost pomagati posvojiti še trem slovenskim parom, s katerimi ohranjamo prijateljske stike.	pomoč pri posvojitvi
86	Kontaktirala me je tudi ena mamica – posvojiteljica deklince iz Gane, ki si želi širiti socialno mrežo med posvojitelji.	želja po širjenju socialne mreže
87	Srečujemo se z »liberijskimi« družinami.	druženje glede na državo izvora
132	Večinoma smo na vezi s posvojitelji, ki so posvojili v isti državi kot mi. Spoznali smo tudi nekaj posvojiteljev, ki so posvajali drugje.	druženje glede na državo izvora
246	Posvojitelji imajo otroke iz različnih držav, je pa res, da so v večini tisti, ki so posvojili iz Rusije, ker pa je tudi nekako logično, saj največ otrok pride prav iz Rusije.	druženje glede na državo izvora
268	Večkrat se tudi dobimo z družinami, ki so posvojili iz Gane tako, da so otroci vedno v kontaktu in bodo mogoče nekega dne skupaj iskali svoje biološke prednike oziroma sestro in brate ter seveda ostali v dobrih odnosih in delili svoje izkušnje.	iskanje korenin

Prednosti druženja z drugimi posvojitelji

33	Lahko se pomenimo oz slišimo o težavah, ki jih doživljamo in se preko tega pripravimo tudi na	pogovor o težavah
----	---	-------------------

	morebitne lastne podobne težave.	
35	Prav tako se lahko zgodi, da v vrtcu ali šoli vrstniki komentirajo posvojitve, posvojence, starše posvojencev, raso ali državo iz katere izhajajo. Starši se tako lahko že preventivno pogovorimo z našimi otroci in jih pripravimo na kakšno zagato.	preventiva
37	Zame pa je prednost tudi, da se poveselimo ob zanimivih ali pomembnih življenjskih korakih in opazujemo velike napredke naših malčkov.	delitev veselja
54	Prednosti druženja vidim predvsem v tem, da starši med seboj izmenjujemo izkušnje ter da otrok ve, da ni sam, da so še ostali otroci iz iste države.	izmenjava izkušenj
84	Vsekakor bi se v primeru težav najprej obrnila na druge posvojitelje – osebne prijatelje (ki jih je sedaj že več kot pred samo posvojitvijo) in pa na našo Facebook podporno skupino.	širjenje socialne mreže
88	Prednosti druženja z drugimi posvojitelji vidim predvsem v druženju tako staršev kot otrok med seboj. Deljenje in izmenjava izkušenj ne le glede posvojiteljskih tem, ampak tudi glede same vzgoje in podobno.	izmenjava izkušenj
114	Druženje je pomembno za starše (izmenjava izkušenj) in za otroke, da lahko presežejo občutek, da se je to, torej posvojitve, zgodila le njim.	izmenjava izkušenj
119	Pomembno sredstvo vzdrževanja stika za starše in izmenjavo mnenj so zaprti forumi in podobno.	socialna omrežja
129	Podporne skupine mi še danes veliko pomagajo, prav tako pogovori s prijatelji.	podporne skupine
188	Pogovori o posvojitvi so sproščeni, lahko je navajati dejstva o posvojitvi, če nas pogosto obkrožajo posvojiteljske družine.	sproščeni pogovori
201	Prednosti srečanj vidim v izmenjavi mnenj, izkušenj pri vzgoji otrok.	izmenjava izkušenj
212	Starši si izmenjamo ogromno informacij, izkušenj.	izmenjava izkušenj
244	Nekako lažje povem, če je kakšna težava ostalim posvojiteljem kot drugim, se mi zdi, da nas oni veliko bolje razumejo in manj sodijo.	manj sodb
252	Meni je pa tudi fino, ker se lahko neobremenjeno pogovarjam o temah, ki se tičejo posvojitve, posvojitelji bolje razumejo, ne sodijo, ne postavljajo neumnih vprašanj.	neobremenjeni pogovori

Prednosti druženja za otroke, posvojence

36	Otroci pa na teh srečanjih vidijo, da niso edini posvojeni, srečajo vrstnike iz istega kulturnega okolja, morda celo iz istega otroškega doma.	druženje otrok
54	Prednosti druženja vidim predvsem v tem, da starši med seboj izmenjujemo izkušnje ter da otrok ve, da ni sam, da so še ostali otroci iz iste države.	izmenjava izkušenj
88	Prednosti druženja z drugimi posvojitelji vidim predvsem v druženju tako staršev kot otrok med seboj. Deljenje in izmenjava izkušenj ne le glede posvojitelskih tem, ampak tudi glede same vzgoje in podobno.	izmenjava izkušenj
114	Druženje je pomembno za starše (izmenjava izkušenj) in za otroke, da lahko presežejo občutek, da se je to, torej posvojitev, zgodila le njim.	izmenjava izkušenj
133	Srečanja so nam zelo pomembna, saj z možem želiva, da se sin od malega zaveda, da ni sam s svojo zgodbo, ampak je takih otrok veliko. Želiva, da bo imel stike s posvojenimi otroci. Mogoče si bojo v prihodnosti kdaj v pomoč, prav tako pa mi, starši.	druženje otrok
161	Za otroka bo, ko bo starejši in bo bolj razumel, za kaj gre, to nedvomno izkušnja, da ni osamljen s svojo zgodbo, da deli podobno pot z mnogimi.	preseganje drugačnosti
187	Otroci neobremenjeno sprejemajo svojo situacijo, se ne klasificirajo in ločijo od drugih otrok po tem, da so posvojeni.	preseganje drugačnosti
202	Za otroka pa je pomembno, da ve, da ni edini, ki je posvojen, da je takih otrok veliko oz. vedno več, da se lahko družijo z drugimi posvojenimi otroci.	preseganje drugačnosti
213	Otroci pa se radi družijo in čez druženje spoznavajo, da so v njihovi bližini tudi drugi otroci posvojeni iz tujine.	preseganje drugačnosti
251	Največjo prednost teh srečanj vidim za otroke, da vidijo, da je posvojenih otrok veliko, da nista zaradi tega nič drugačna.	preseganje drugačnosti
268	Večkrat se tudi dobimo z družinami, ki so posvojili iz Gane tako, da so otroci vedno v kontaktu in bodo mogoče nekega dne skupaj iskali svoje biološke prednike oziroma sestro in brate ter seveda ostali v dobrih odnosih in delili svoje izkušnje.	iskanje korenin

DELO STROKOVNIH SLUŽB

Usposobljenost strokovnih delavcev

28	Moram reči, da sem bila prijetno presenečena nad strokovno podporo na CSD-ju in svetovalni ustanovi.	strokovnost
79	Je pa bila naša socialna delavka kljub temu nadvse prijazna, dostopna in profesionalna.	osebnostne lastnosti
93	Kot zanimivost še to, da pa je socialna delavka iz CSD Maribor želela naš kontakt, da pridobi več informacij o postopku posvojitve iz Liberije.	samoinicativnost
105	Socialna delavka je svoj del opravila natančno, korektno in hitro.	hitrost postopka
115	Socialni delavci, ki so angažirani, so lahko velika opora pri postopku posvojitve. Žal le teh ni veliko.	nezaupanje
196	Smo pa imeli super socialno delavko, ki nam je šla res vedno na roko in vse uredila v najkrajšem možnem času.	hitrost postopka

Osebnostne lastnosti strokovnih delavcev

79	Je pa bila naša socialna delavka kljub temu nadvse prijazna, dostopna in profesionalna.	osebnostne lastnosti
89	Socialna delavka je bila zelo prijazna in dostopna, a nekih posebej strokovnih tem nisva obdelovali.	osebnostne lastnosti
134	Socialna delavka je bila zelo prijetna in pogovori so bili zato sproščeni in prijetni.	osebnostne lastnosti
176	V zadnjem delu najine posvojitelske poti, torej v afriškem delu, sva dobila socialno delavko, ki je s svojim odnosom in ažurnostjo, vsaj omilila najino mnenje o nekoristnosti CSD v postopku posvojitve.	ažurnost postopka
177	Torej prava izbira osebe na pravem mestu lahko ogromno spremeni.	kadrovanje
196	Smo pa imeli super socialno delavko, ki nam je šla res vedno na roko in vse uredila v najkrajšem možnem času.	hitrost postopka

Hitrost in prilagodljivost

41	So bili na CSD dokaj fleksibilni glede izvedbe in priprave številnih novih dokumentov ali dopolnitev.	prilagodljivost
90	CSD nam je bil najbolj v pomoč glede fleksibilnosti – kaj vse zajeti v CSD poročilu glede na zahteve s strani	prilagodljivost

	Liberije, da smo s tem zmanjšali število vseh ostalih dokumentov.	
105	Socialna delavka je svoj del opravila natančno, korektno in hitro.	hitrost postopka
164	Kljub temu, da sem se velikokrat počutila neslišano, so mi kljub vsemu razmeroma hitro speljali postopek registracije.	hiter postopek
196	Smo pa imeli super socialno delavko, ki nam je šla res vedno na roko in vse uredila v najkrajšem možnem času.	hitrost postopka
176	V zadnjem delu najine posvojitelske poti, torej v afriškem delu, sva dobila socialno delavko, ki je s svojim odnosom in ažurnostjo, vsaj omilila najino mnenje o nekoristnosti CSD v postopku posvojitve.	ažurnost postopka
203	Socialna delavka se je zelo trudila da je bila dokumentacija hitro pripravljena, da so bila potrdila hitro napisana.	hitrost postopka
247	Bili so nama v pomoč, kadar se je za kakšno potrdilo res mudilo, so nama ga izdali v najkrajšem možnem času, kakšnih strokovnih informacij pa ni bilo z njihove strani.	hiter postopek, nestrokovnost

Neizkušenosť strokovnih delavcev

42	Na našem CSD so bili vedno pripravljeni pomagati pri pripravi dokumentov, vendar smo postopek vodili sami.	postopek vodi uporabnik
46	Na CSD sva orala njivo in nama niso bili v pomoč, vse sva morala sama urediti, predložiti, prositi.	neizkušenosť
48	Nasploh so imeli na CSD premalo podatkov potrebnih za mednarodno posvojitve. Kar sva naredila oz. uredila sva posredovala na naš CSD, da bi pomagala drugim parom, ki so se odločali za mednarodno posvojitve, predvsem iz Rusije.	neizkušenosť
53	V primeru kakršnihkoli težav se najprej obrnem na druge posvojitelje, na CSD se ne obračam, niti se nimam namena.	nezaupanje
55	V času pred 7 leti, ko sva posvajala midva, niso imeli dovolj podatkov in sva bila zelo razočarana nad samim postopkom, vse sva morala pridobiti sama.	neizkušenosť
56	Na CD sva pridobila malo koristnih informacij o mednarodni posvojitvi, bila sva kar razočarana pa še v času postopka sva zamenjala tri socialne delavke.	zamenjave
63	Nato sva še kontaktirala CSD v Lenartu, kjer živim in se najavila na uradni sestanek s ciljem, da začnemo sam postopek in ne z iskanjem dodatnih informacij.	nezaupanje v CSD

64	Ko sva kontaktirala CSD, sva otroka v Liberiji že imela identificiranega.	obraten postopek
68	Na CSD vsekakor niso imeli nobenih informacij glede posvojitve iz Liberije.	neizkušnost
69	Z možem sva imela že vse potrebne informacije in nama je socialna delavka zaupala.	zaupanje
70	Tudi glede samega postopka pri mednarodni posvojitvi pri nas pri drugih institucijah (sodišče, upravna enota, zunanje ministrstvo) socialna delavka ni bila podrobno seznanjena.	neizkušnost
71	Dodatne potrebne informacije oziroma potrebno komunikacijo sem pri drugih institucijah vzpostavila sama.	(ne)samoiniciativnost
72	Glede samega postopka nisem pogrešala nobenih informacij, saj sva vse potrebne informacije z možem pridobila še preden sva odšla na CSD.	samoiniciativnost
78	Mislim, da, glede na mali kraj, naš CSD nima nekih izkušenj z mednarodnimi posvojitvami ali posvojitvami na sploh.	neizkušnost
92	Zdi se mi, da na CSD nimajo dovolj informacij, vedo pa, kako (po formalni poti) do njih. V našem primeru je želela vzpostaviti kontakt preko ministrstev za zunanje zadeve, za kar pa ni bilo potrebe.	samoiniciativnost
104	Na CSD smo nesli na ključku vse obrazce, ki jih mora izpolnit CSD, ostalo smo pridobili sami, vlogo odposlali sami.	uporabnik vodi postopek
108	Pri zbiranju dokumentacije za pripravo vloge smo direktno kontaktirali z Urdom na Češkem, saj so tam izjemno dostopni in ažurni.	uporabnik vodi postopek
123	Drugi posvojitelji so nama pomagali veliko več kot CSD. Kar smo potrebovali dokumentov iz CSD za mednarodno posvojitvev pa so delali točno po naših navodilih.	uporabnik vodi postopek
125	Na CSD ni bilo nikakršnih informacij. Na našem CSD sva bila prvi par, ki sva posvajala iz Rusije.	neizkušnost
135	Delavci na CSD nikakor niso pripravljeni na meddržavno posvojitvev. Prijazno so delali po naših navodilih. V našem primeru niso imeli nobenih informacij o meddržavni posvojitvi.	neizkušnost
136	CSD ni bil organ, vsaj leta 2008 še ne, ki bi imel kakršne koli konkretne smernice glede mednarodnih posvojitvev iz Ruske federacije.	neizkušnost
137	Sami od CSD nismo dobili nobenih konkretnih smernic, v bistvu sem bila jaz tista ki sem jim poročala kako	neizkušnost

	napredujemo.	
150	Glede na izkušnje drugih sem imela do CSD že od začetka izredno nizka pričakovanja in ravnala po principu »pomagaj si sam in ...«.	nezaupanje
151	Predvsem bi si želela večjo odzivnost in strokovnost.	neodzivnost
152	Prepričana sem, da bi morali strokovni delavci na CSD, ki pokrivajo to področje, biti tudi ustrezno izobraženi in kompetentni za to delo.	pomanjkljiva usposobljenost
165	V mojem primeru se je CSD izkazal kot usposobljeni za birokratski del postopka, izdajo dokumentov, za katere sem jim sama povedala, da jih potrebujem in kakšni morajo biti, vsebinski del pa je skoraj v celoti manjkal.	pomanjkanje vsebine
166	Tudi sami so me ves čas usmerjali, naj iščem informacije pri drugih posvojiteljih.	preusmerjanje
175	Bolj naju je presunilo na začetku najine poti neznanje, nespretnost, nezainteresiranost in nesposobnost socialnih delavcev tekom postopka pridobitve osnovnih papirjev, ki jih izda CSD. Torej v času, ko sva še upala na otroka iz Slovenije oz. Makedonije.	nesposobnost
189	Žal mnogi na CSD niso zainteresirani, niti po službeni dolžnosti.	nezainteresiranost
195	CSD ni imel informacij o poteku mednarodne posvojitve iz Rusije.	neizkušnost
208	CSD nama ni znal nič pomagati oz. olajšati postopek, ker niso imeli prav nikakršnih izkušenj z mednarodno posvojitvijo.	neizkušnost
209	Čudilo me je tudi dejstvo, da se niso bili pripravljene povezati s katerim od CSD-jev, ki je pa te izkušnje že imel.	pasivnost
214	Naš CSD na tem področju nima prav nobenih izkušenj in v času naših dveh posvojitvev niso kazali interesa pridobivanja informacij od drugih CSD.	pasivnost, neizkušnost
224	CSD ni imel informacij o postopku mednarodne posvojitve.	neizkušnost
225	Žal moram reči, da niso pokazali prav veliko želje in pripravljenosti po tem, da bi nam kdaj poskušali priskoči na pomoč na način, da bi poskušali kakšno informacijo pridobiti s kakšnega drugega CSD-ja, kjer so že imeli izkušnjo z mednarodno posvojitvijo.	pasivnost
226	Spomnim se, da se je zapletlo pri nekem potrdilu o povprečni in minimalni plači v Sloveniji, za katerega pridobitev sva opravila nešteto telefonskih klicev, ker so si naju naši uradniki podajali od vrat do vrat, nihče pa tega potrdila ni želel izdati.	prelaganje odgovornosti

227	Najbolj sva pogrešala to, da bi nama šli kdaj naproti, nama pomagali pridobiti kakšno potrdilo, se morda pozanimati na kakšnem drugem, izkušenejšem CSD-ju.	pasivnost
228	Ves čas sva imela občutek, da ker sva se odločila za posvojitve iz tujine, da jih ne zanimava, da sva popolnoma prepuščena sama sebi.	nezainteresiranost
248	vsaj kar se tiče mednarodne posvojitve lahko rečem, da socialni delavci niso dovolj usposobljeni, nimajo dovolj znanj, niti se niso trudili, da bi kakšno informacijo pridobili na kakšnem drugem CSD.	pasivnost
249	Ni pa povsod tako, po pripovedovanju nekaterih znancev, so na nekaterih centrih bolj ustrezljivi, bolj zagnani in v večjo pomoč.	neenaka obravnava
256	Matični CSD ni imel popolnoma nobenih izkušenj s posvojitvami iz tujine in nasploh so se odzivali zelo slabo.	neizkušenost
257	V bistvu sva jih midva z ženo učila in jim dajala informacije o posvojitvah iz tujine.	uporabnik narekuje delo
262	V bistvu lahko trdim, da je bil CSD prej ovira kot pomoč.	oviranje
263	O čakanju na potrebne dokumente za Rusijo s strani CSD raje ne omenjam, ker mi še zdaj dvigne pritisk.	počasnost

10. POVZETEK

Meddržavne posvojitve so področje, ki me tudi osebno zanima in so del mojega življenja, saj sem mama dveh otrok, ki sta v našo družino prišla iz Ruske Federacije. Pare in posameznike, ki se odločijo stopiti na pot meddržavne posvojitve, čaka veliko neznank, zato me je zanimalo, kako so se posamezniki, ki so uspešno posvojili otroka iz tujine, spopadli s številnimi preprekami, ki so sestavni del meddržavne posvojitve.

V teoretičnem uvodu sem opredelila pojem posvojitve ter nadaljevala z opisom družine in različnih oblik družine. Ker je večina opredelitev družine vsebuje pojem starševstva, sem opredelila tudi svoje razumevanje odnosa med starši in otroci. V tem poglavju sem tudi opisala razmerja med otroki, starši, biološkimi starši in socialnimi starši. Sledi poglavje, kjer predstavim pravno ureditev posvojitve ter vrste meddržavnih posvojitve. Vključila sem tudi statistiko posvojitve. Velik del teoretičnega dela namenim pripravi na posvojitve, ki so na našem prostoru pogosto spregledane in nedorečene.

Osredotočim se na tiste vidike, s katerimi bi bodoči starši morali biti seznanjeni.

Teoretični del zaključim s temo o neformalnih skupinah, podpornih skupinah in pomenu socialnih mrež.

V empiričnem delu sem raziskala pomen neformalne pomoči pri meddržavni posvojitvi. Zanimalo me je, kako pomemben vpliv na odločitev za meddržavno posvojitve in izbiro države so imele neformalne mreže in informacije, pridobljene od posameznikov, ki so že uspešno posvojili otroka v tujini. Poleg tega sem raziskovala tudi, kako so se posvojitelji pripravljali na posvojitve in kako ocenjujejo delo strokovnih služb na tem področju.

Rezultati kvalitativne raziskave intervjujev z dvanajstimi posamezniki, ki so v zadnjih desetih letih posvojili otroka v tujini, so pokazali, da so bile prav informacije izkušenih posameznikov ključne in nepogrešljive za uspešno posvojitve. Poleg tega, da so posamezniki od izkušenejših pridobili vse ključne podatke o postopku, so te informacije tudi vplivale na odločitev za državo, iz katere so posvojili otroka. Večina vprašanih je na center za socialno delo prišla opremljena z vsemi ključnimi podatki, seznamami potrebnih dokumentov in celo osnutki, kako kakšen dokument pripraviti. Še več, iz odgovorov je razbrati, da so bili oni tisti, ki so usmerjali in narekovali delo socialnih delavcev. Vprašani

so tudi opozorili na neizkušenost socialnih delavcev, zlasti v manjših krajih, kjer so posvojitve izjemno redke. Očitano jim je tudi, da so socialni delavci pokazali premalo samoiniciativnosti pri iskanju dodatnih informacij o meddržavnih posvojitvah na drugih, izkušenejših centrih za socialno delo. Zaradi neenotne politike glede priprav na posvojitve, posvojitelji niso v enakem položaju. Ugotovila sem, da številni vprašani na posvojitve niso bili dovolj pripravljeni. Na nekaterih centrih za socialno delo se tega zavedajo in posameznike dobro pripravijo na posvojitve, na drugih se morajo posamezniki, ki želijo meddržavno posvojiti otroka, pripraviti sami. To storijo bodisi s prebiranjem literature, obiščejo katerega izmed plačljivih tečajev ali s poglobljenimi pogovori s posamezniki, ki že imajo izkušnjo posvojitve. Družine, ki so posvojile otroke se namreč pogosto srečujejo še po posvojitvi. Nekateri se povezani prek podporne skupine, ki je aktivna predvsem na socialnih omrežjih, organiziranih pa je tudi več srečanj, kjer si odrasli izmenjujejo izkušnje in nudijo podporo, otroci pa imajo na ta način možnost spoznati številne otroke, ki so tudi posvojeni in na ta način vidijo, da zaradi posvojitve niso nič drugačni.

Menim, da je na področju meddržavnih posvojitve potrebna še veliko dela. Kot prvo bi izpostavila enake možnosti za vse. Vse informacije o postopkih posvojitve za posamezne države bi morale biti izbrane na enem mestu. Prav tako bi morali imeti vsi enake možnosti kakovostnih priprav na posvojitve. Te so namreč ključnega pomena in vplivajo na uspeh posvojitve. Podpora se ne bi smela končati z dnem, ko postane odločba o posvojitvi veljavna. Pogosto se šele z odraščanjem pojavijo težave in številne družine šele takrat potrebujejo oporo in pomoč. Veliko bi lahko rešili že z uvedbo nacionalnega centra za posvojitve, kjer bi bile lahko na enem mestu zbrane vse pomembne informacije, strokovni delavci, sezname kandidatov za posvojitve, kontakti posameznikov, ki so že posvojili. Le tako bomo delali v največjo korist otrokom in uresničili tisto, kar je zapisano že v ustavi.